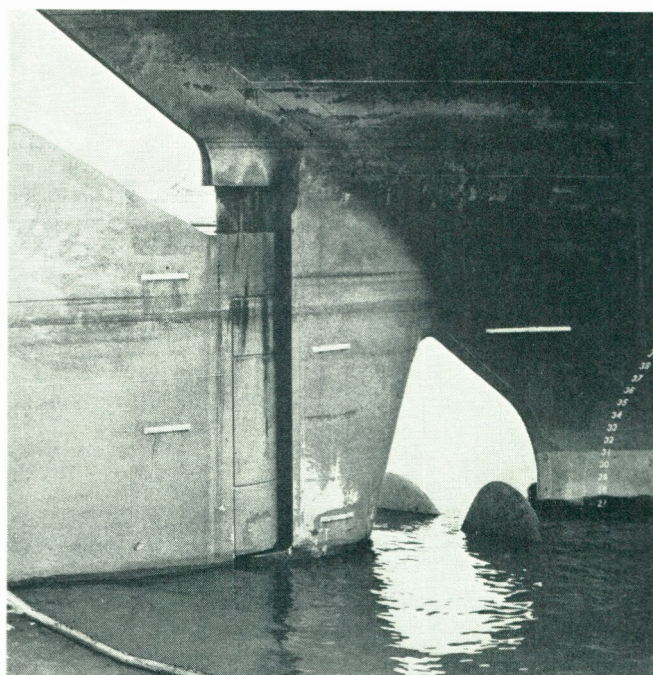

west-vlaanderen werkt

2.1975

tweemaandelijks tijdschrift / verschijnt niet in juli en augustus / maart-april 1975

west-vlaanderen
1974

WER

2.1975

**WESTVLAAMSE
EKONOMISCHE RAAD**

Baron Ruzettelaan 33
8320 Brugge 4
Telefoon : 050/33 81 31
Postrekening 000-0097657-75

inhoud

41	Bevolkingsevolutie in West-Vlaanderen
44	Evolutie van de economische sectoren
47	Werkloosheid en bedrijfssluitingen
56	Zeehavenverkeer en luchtvaart
58	Huisvesting, ruimtelijke ordening en openbare werken
64	Jaarverslag WER 1974
83	Jaarverslag WES 1974
91	Subsidiërende bedrijven en gemeenten

Beschermkomitee

Ridder P. Van Outryve d'Ydewalle,
Gouverneur, Voorzitter WER ;
De Heer H. Smissaert,
Ere-voorzitter Raad van Beheer WER ;
De heer P. Monballyu,
Voorzitter Raad van Beheer WER ;
De heren H. De Fauw, L. Gillon, A. Legein, H. Olivier,
Mevrouw B. Platteau-Van Elslande,
Leden van de Bestendige Deputatie.

Redaktiekomitee

De Heren R. Annoot, L. Bockstaele, G. Declercq,
P. Delafontaine, J. Pattyn, F. Van Damme, O. Vanneste.

Redaktiesekretaris

De Heer D. Sanders.

Redaktiesekretariaat en publiciteitsvoorwaarden

WER, Baron Ruzettelaan 33, 8320 Brugge 4.

Abonnement 1975 : 160 fr.

PR. 000-0097657-75,
WER, Baron Ruzettelaan 33, 8320 Brugge 4.

Lay-out

Johan Mahieu.

Drukkerij

Groeninghe, Kortrijk.

Foto's kافت

Archief Westtoerisme ;
H. Maertens, Brugge, Archief APZI ;
Siemens persfoto.

bevolkingsevolutie in west-vlaanderen

sterfgevallen daalde van 11.371 in 1973 tot 11.242 in 1974 of met 1,1 %. De resultante van deze bewegingen was een daling van het natuurlijk akkres met 15 %.

Zoals voorgaande jaren was het bevolkingsverloop tamelijk afwijkend naar de arrondissementen.

Bevolkingsevolutie in West-Vlaanderen, 1973-74.

Arrondissement	1973	1974 (a)	Index 1974; 1973 = 100	Index 1973; 1972 = 100
Brugge	248.694	250.157	100,6	100,7
Diksmuide	46.770	46.552	99,5	99,3
Ieper	104.977	105.101	100,1	100,1
Kortrijk	267.503	268.999	100,6	100,5
Oostende	130.777	131.121	100,3	100,2
Roeselare	141.803	141.880	100,1	100,4
Tielt	77.101	77.193	100,1	100,3
Veurne	48.883	48.819	99,9	100,0

West-Vlaanderen	1.066.508	1.069.822	100,3	100,4

(a) Voorlopige cijfers.

Volgens voorlopige gegevens, verkregen van de onderscheiden gemeentebesturen, steeg de bevolking in West-Vlaanderen in 1974 met 3.314 personen en bereikte 1.069.822 eenheden eind 1974.

De aangroei van de bevolking wordt van jaar tot jaar geringer. In 1973 was er een aangroei van 3.738 personen, dit is 12,8 % meer dan in 1974. Vooral na 1966 is de bevolkingsaangroei zeer sterk teruggelopen; in 1966 was er nog een toename van 7.505 personen, dit is meer dan het dubbele van de aangroei in 1974.

Deze daling van de bevolkingstoename is een gevolg van de vermindering van de natuurlijke groei; ze wordt niet bepaald door uitwijkingsoverschotten.

In 1974 waren er, volgens de voorlopige gegevens, in West-Vlaanderen 13.899 geboorten en 11.242 sterfgevallen, 39.795 inwijkenden en 39.138 uitwijkenden; er was dus een natuurlijke groei van 2.657 personen en een inwijkingsoverschot van 657 personen. In 1973 beliep de natuurlijke groei 3.126 personen en was er een inwijkingsoverschot van 612 personen.

Het aantal geboorten is gedaald van 14.497 in 1973 tot 13.899 in 1974, dit is met 4,1 %. Het aantal

De grootste toename werd genoteerd in de arrondissementen Brugge en Kortrijk (0,6 %); er was een daling in de arrondissementen Diksmuide (— 0,5 %) en Veurne (— 0,1 %). Voor het arrondissement Veurne valt te wijzen op een vermindering van de bevolking te De Panne (van 7.222 tot 7.073), dit in tegenstelling met de overige kustgemeenten van het arrondissement. De aangroei was zeer gering (0,1 %) in de arrondissementen Ieper, Roeselare en Tielt en middelmatig in het arrondissement Oostende (0,3 %). De groei van de bevolking in het arrondissement Oostende was — in relatieve termen — groter buiten de kustgemeenten (+ 0,4 %) dan in de kustgemeenten (+ 0,2 %), te Oostende was er een vermindering van 71.769 tot 71.366 personen. Te wijzen valt eveneens op de daling in de stad Kortrijk (van 44.030 tot 43.791) en te Roeselare (van 40.302 tot 40.183).

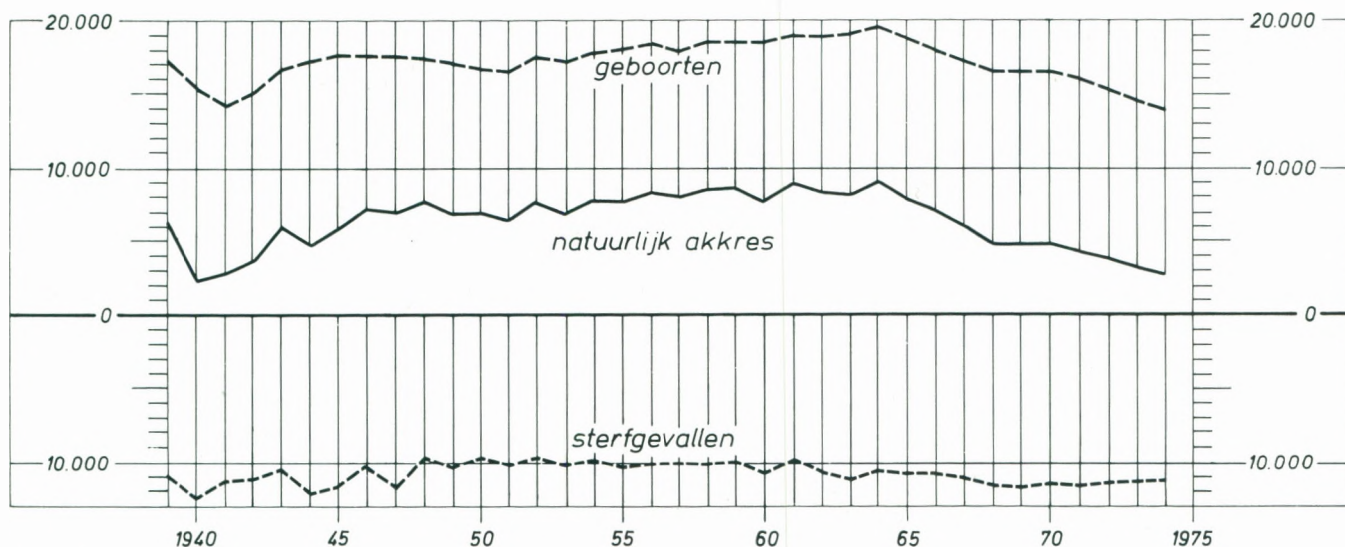
In het arrondissement Veurne was in 1974 het aantal sterfgevallen groter dan het aantal geboorten; in de arrondissementen Oostende en Diksmuide was het aantal sterfgevallen nagenoeg even groot als het aantal geboorten.

Bevolkingskomponenten in West-Vlaanderen, per arrondissement, 1971-74.

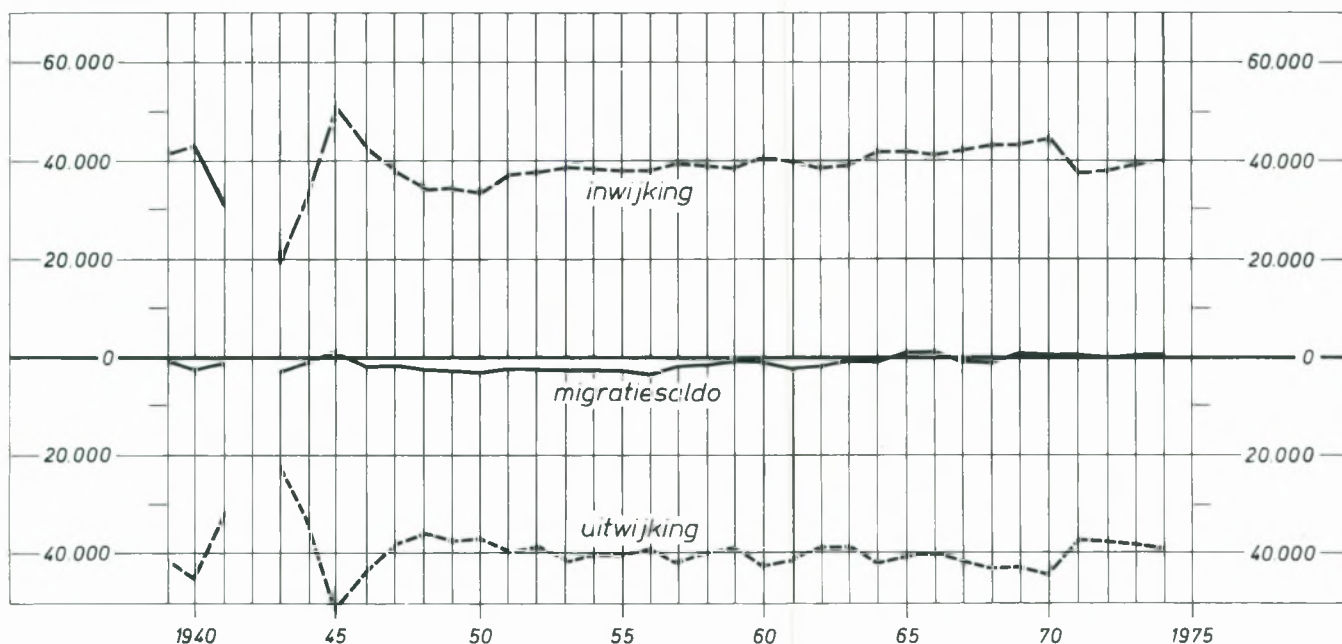
Arrondissement	Geboorten			Sterfte			Natuurlijke groei			Migratiesaldi	
	a.c.	a.c.	%	a.c.	a.c.	%	a.c.	a.c.	%	1973	1974
	1973	1974	1974	1973	1974	1974	1973	1974	1974		
Brugge	3.348	3.240	12,9	2.467	2.539	10,1	+ 881	+ 701	2,8	+ 736	+ 762
Diksmuide	588	570	12,2	565	564	11,1	+ 23	+ 6	0,1	— 330	— 224
Ieper	1.471	1.408	13,4	1.101	1.148	10,9	+ 370	+ 260	2,5	— 305	— 136
Kortrijk	3.652	3.698	13,7	2.874	2.749	10,2	+ 778	+ 940	3,5	+ 442	+ 556
Oostende	1.619	1.511	11,5	1.540	1.508	11,5	+ 79	+ 3	0,0	+ 232	+ 341
Roeselare	2.098	1.911	13,5	1.451	1.402	9,9	+ 647	+ 509	3,6	— 68	— 432
Tielt	1.106	1.005	13,0	775	737	9,5	+ 331	+ 268	3,5	— 95	— 176
Veurne	615	565	11,6	598	595	12,2	+ 17	— 30	— 0,6	0	— 34
West-Vlaanderen	14.497	13.899	13,0	11.371	11.242	10,5	+ 3.126	+ 2.657	2,5	+ 612	+ 657

Demografische evolutie in West-Vlaanderen, 1939-74

Geboorten - sterfgevallen

Inwijking - uitwijking

In alle arrondissementen behoudens Kortrijk waren er in 1974 minder geboorten dan in 1973; de geboortencoëfficiënt is zeer laag in de arrondissementen Oostende (11,5 ‰) en Veurne (11,6 ‰) en het hoogst in het arrondissement Kortrijk (13,7 ‰).

Het aantal sterfgevallen was stijgend in de arrondissementen Brugge en Ieper en stagnerend tot licht dalend in de overige arrondissementen. De sterfcoëfficiënt is groot in de arrondissementen Veurne (12,2 ‰), Diksmuide (12,1 ‰) en Oostende (11,5 ‰) en vrij laag in de arrondissementen Tielt (9,5 ‰), Roeselare (9,9 ‰), Brugge (10,1 ‰) en Kortrijk (10,2 ‰).

De arrondissementen Veurne, Oostende en Diksmuide hebben de laagste geboortecoëfficiënten en de hoogste sterfcoëfficiënten. Het natuurlijk akkres is er thans negatief (arrondissement Veurne) of nagenoeg gelijk aan nul (arrondissementen Oostende en Diksmuide).

In het arrondissement Veurne hadden 3 van de 4 kustgemeenten, namelijk De Panne, Koksijde en Nieuwpoort, in 1974 meer sterften dan geboorten; aan de

Westkust waren er slechts 317 geboorten tegenover 341 sterfgevallen. Het aantal sterfgevallen was ook groter dan het aantal geboorten te Veurne evenals in 4 van de 7 overige niet-kustgemeenten.

In het arrondissement Oostende was er een belangrijk negatief natuurlijk akkres in de stad Oostende, met 797 geboorten en 917 sterfgevallen; in de overige kustgemeenten was het aantal geboorten groter dan de sterfte, doch voor het geheel van de Middenkust werd toch nog een negatief saldo genoteerd van 37 eenheden. Onder de 12 niet-kustgemeenten van het arrondissement Oostende waren er 5 met meer sterfgevallen dan geboorten (waaronder gemeenten met een tehuis voor bejaarden zoals Gistel).

In het arrondissement Diksmuide waren er 7 gemeenten met meer sterfgevallen dan geboorten, 7 gemeenten met de tegengestelde situatie en 1 gemeente met evenveel geboorten als sterfgevallen.

In de overige arrondissementen waren de gemeenten met meer sterfte dan geboorten doorgaans gemeenten waar

zich een tehuis voor bejaarden bevindt. Aan de Oostkust had Blankenberge een negatief natuurlijk akkres en te Knokke-Heist was er amper één geboorte meer dan het aantal sterfgevallen.

Voor het geheel van de kustgemeenten waren er in 1974 2.023 sterfgevallen tegenover 1.945 geboorten ; in 1973 waren er 2.041 geboorten en 1.980 sterfgevallen. Het negatief natuurlijk akkres bedroeg te Oostende in 1973 slechts 21 eenheden tegenover 120 in 1974.

Tijdens het jaar 1974 waren er in West-Vlaanderen 3 arrondissementen met een vestigingsoverschot, namelijk Brugge (+ 762), Kortrijk (+ 556) en Oostende (+ 341) ; in de overige arrondissementen was er een vertrekoverschot, dat dalend was in de arrondissementen Diksmuide en Ieper, en stijgend in de arrondissementen Roeselare, Tielt en Veurne. In de arrondissementen Brugge en Oostende was

het inwijkingsoverschot groter dan het natuurlijk akkres ; het vertrekoverschot was groter dan het natuurlijk akkres in de arrondissementen Diksmuide en Veurne.

De kustgemeenten, met globaal een negatief natuurlijk akkres, noteren nog steeds een belangrijk vestigingsoverschot. Aan de Oostkust was er in 1974 een inwijkingsoverschot van 436 personen, aan de Middenkust van 228 personen en aan de Westkust van 11 personen ; te Oostende (— 283), De Panne (— 115), Middelkerke (— 17) en Westende (— 15) was er in 1974 een vertrekoverschot.

Buiten de kustzone zijn als gemeenten met een belangrijk vestigingsoverschot te vermelden : Zwevegem (+ 289), Oostkamp (+ 263), Kuurne (+ 174) en Marke (+ 123). Belangrijke verstreksaldi werden genoteerd te Kortrijk (— 320) en te Roeselare (— 318).

evolutie van de economische sectoren

De beschikbare statistische gegevens laten niet toe de evolutie van de bezoldigde werkgelegenheid in zijn totaliteit op de voet te volgen. De meest recente gegevens van de Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid (RMZ) op provinciaal niveau zijn die van december 1973.

Volgens de gegevens van de RMZ steeg het aantal bezoldigden in West-Vlaanderen van 283.796 eind 1972 tot 294.496 eind 1973. Dit betekende een aangroei van 3,8 % tegenover gemiddeld 2,8 % in het Rijk ; enkel in de provincie Luxemburg (+ 4,9 %) werd het groeipercentage van West-Vlaanderen overschreden, terwijl Limburg (+ 3,8 %) hetzelfde groeipercentage haalde als West-Vlaanderen.

Sinds 1973 geschiedt de indeling van de economische activiteit volgens de ' Algemene systematische bedrijfsindeling in de Europese Gemeenschappen (NACE) ' ; voorheen werd de UBN-bedrijfsnaamlijst gebruikt. Hierdoor is het niet mogelijk het verloop van de werkgelegenheid per bedrijfstak te ontleden ¹.

Voor een inzicht in de evolutie van de bezoldigde werkgelegenheid in 1974 wordt verwezen naar het deel van onderhavig jaarverslag, betrekking hebbend op de activiteiten van de Westvlaamse Economische Raad, waar de resultaten van de telkenjare bij de industriële ondernemingen gehouden enquête worden gegeven.

Landbouw.

De vermindering van het landbouwareaal en van de werkgelegenheid in de landbouw gaat verder.

Het aantal landbouwexploitaties, inclusief gelegenheidslandbouwers, is in West-Vlaanderen gedaald van 24.257 in 1973 tot 23.608 in 1974. De beteelde oppervlakte, exclusief tuinbouw voor het gezin en braakgrond, verminderde van 225.818 ha tot 224.591 ha, dit is met 1.227 ha of 0,5 % ; in het Rijk bedroeg de daling 0,8 %. De daling van het landbouwareaal in West-Vlaanderen was in 1974 groter

dan tijdens het jaar 1973 (— 869 ha) en de jaren 1972 (— 1.154 ha) en 1971 (— 1.004 ha).

Het aantal bestendig tewerkgestelden in de landbouw bedroeg in 1974 in West-Vlaanderen 24.103 personen, dit is een daling van 599 personen of 2,4 % tegenover 3,5 % in het Rijk.

Bestendig tewerkgestelden in de landbouw.

	West-Vlaanderen		Index 1974; (1973 = 100)	
	1973	1974	W.-Vl.	Het Rijk
Mannen :				
bedrijfshoofden	16.949	16.549	97,6	96,4
leden van het gezin	2.205	2.140	97,1	94,0
andere	897	887	98,9	100,4
	20.051	19.576	97,6	96,4
Vrouwen :				
bedrijfshoofden	1.286	1.224	95,2	98,3
leden van het gezin	3.201	3.169	99,0	96,4
andere	164	134	81,7	85,2
	4.651	4.527	97,3	96,8

De vermindering van het aantal bestendig tewerkgestelde mannen in de landbouw in West-Vlaanderen was in 1974 (— 475) geringer dan tijdens de voorgaande jaren 1973 (— 942), 1972 (— 951), 1971 (— 1.007). De statistische gegevens over de tewerkstelling van vrouwen zijn minder betrouwbaar.

De intensivering van de varkensteelt neemt nog steeds toe. In 1974 werden bij de mei-telling 2.118.581 varkens geteld in West-Vlaanderen tegenover 1.919.137 in 1973 ; in 1970 waren het er 1.409.676. Het aandeel van West-Vlaanderen in het geheel van het Rijk bedroeg in 1974 reeds 42,1 %.

Zeevisserij.

Volgens het Bestuur van het Zeewezen waren er eind 1974 in West-Vlaanderen 245 bemande en 23 niet-bemandede schepen ; eind 1973 waren deze aantallen 248 en 20. De totale tonnenmaat van alle schepen met een Belgische haven als thuishaven steeg van 22.824 ton in 1973 tot 24.042 ton in 1974.

Het aantal aangemonsterde zeelieden beliep eind 1974 1.096 personen tegenover 1.126 in 1973. Het aantal aangemonsterde zeelieden was dalend te Oostende en Nieuwpoort ; er was een betrekkelijk grote toename te Zeebrugge.

	Bemandede schepen			Aangemonsterde zeelieden		
	1972	1973	1974	1972	1973	1974
Zeebrugge	128	123	127	561	557	573
Oostende	91	82	77	436	399	359
Nieuwpoort	45	40	37	180	157	146
Blankenberge	3	3	4	12	13	18
	267	248	245	1.189	1.126	1.096

¹ De uitsplitsing van de bezoldigde werkgelegenheid in West-Vlaanderen per bedrijfstak volgens de NACE-klassificatie, werd per arrondissement gegeven in ' West-Vlaanderen Werkt ', jaargang 1974, nr. 4.

De aanvoer daalde van 42.974.370 kg in 1973 tot 38.961.635 kg in 1974 (aanlandingen in Belgische havens). De totale besomming steeg van 1.187 mln fr. in 1973 tot 1.206 mln fr. in 1974.

Toerisme.

De toeristische index Kust en Achterland 1974, berekend door het Westvlaams Economisch Studiebureau, biedt een geschikte basis voor de appreciatie van de toeristische activiteit. Deze index biedt het voordeel een globaal beeld te geven van het verloop van het toeristisch seizoen en geeft daarenboven een inzicht over de diverse aspecten van de toeristische sektor.

Bijgaande tabel geeft een overzicht van het verloop van de toeristische index per seizoen en per maand gedurende de periode 1962-1974. De toeristische index van Kust en Achterland voor het seizoen 1974 bedraagt 113,0 (maandgemiddelde mei-september 1965 = 100).

Dit betekent dat de toeristische activiteit aan de Kust en het Achterland in 1974 13 % hoger ligt in vergelijking met 1965. Over de periode 1965-74 houdt dit een gemiddelde groei in van 1,4 % per jaar.

Wanneer we de toeristische activiteit van 1974 met het voorgaande jaar vergelijken, stellen we een minieme (0,3 %) terugloop vast.

Uit bijgaande tabel kunnen we in de eerste plaats een zekere verschuiving vaststellen tussen de twee maanden van het hoogseizoen: een daling in de juli-maand wordt gecompenseerd door een betere augustusmaand. Deze verschuiving is in belangrijke mate het gevolg van het Duitse vakantieregelingssysteem, dat meebracht dat voor de bewoners van Nordrhein-Westfalen — het belangrijkste Duitse marktgebied voor de Kust — de vakantieperiode wisselde van juli in 1973 naar augustus in 1974. Buiten het hoogseizoen liep de activiteit lichtjes terug. De goede seizoenstart in mei kon niet worden voortgezet.

De vier hoofdgroepen van de toeristische index vertonen niet dezelfde beweging. Terwijl het verkeer een daling vertoonde (— 4,4 %), noteerden we voor de openbare nutsvoorzieningen (+ 0,3 %), de handelszaken (+ 0,6 %) en vooral voor de overnachtingen (+ 2,5 %) een lichte toename.

Alhoewel van deze verdeelposten, de overnachtingen het best evolueerden, is de vastgestelde stijging niet

karakteristiek voor iedere logiesvorm. Terwijl het appartement-villa, de belangrijkste logiesvorm, een meldenswaardige toename (+ 4,6 %) noteerde, evenals het sociaal toerisme (+ 3,8 %), bleef het kampingtoerisme quasi status quo (+ 0,1 %) en liep het hotelwezen (— 0,6 %) en de vakantiekolonies (— 1,3 %) lichtjes terug.

Inzake de verkeersdrukke is het belangrijk aan te geven dat de negatieve evolutie uitsluitend is toe te wijzen aan de bijzonder scherpe daling van de trafiek op de luchthaven Oostende-Middelkerke (— 42,4 %) en aan de afname van het verkeer op de toeristische wegen (— 2,4 %). Laatstgenoemde komponent vormt een belangrijke indikator voor het eendagstoerisme naar de Belgische Kust. Rekening houdend met het slechte weder gedurende het voorbije zomerseizoen, hoeft de lichte terugloop van het eendagstoerisme dan ook geen verwondering te wekken.

Het globaal resultaat van de toeristische activiteit aan de Kust, dat op een stagnatie wijst, dient geïnterpreteerd te worden in het licht van de heersende omstandigheden. Het toeristisch seizoen werd algemeen gedetermineerd door de oliekrisis, de inflatiebeweging en de verzwakkende economische activiteit. Deze negatief inwerkende invloeden werden enigszins gecompenseerd door een preferentieverschuiving — als gevolg van de oliekrisis — naar binnenlandse vakanties. Daarentegen betekenden het zeer slechte weer, evenals de zwakke koers van het pond en de Franse frank, specifiek negatieve invloeden voor de Belgische Kust.

Zelfstandigen.

De statistiek van het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen geeft voor de periode 1972-73 geen vergelijkbare gegevens; vanaf 1973 werd immers geen onderscheid meer gemaakt tussen de gewone aangeslotenen en de personen die een onroerend goed of een levensverzekeringskontraat tot vorming van hun pensioenfondsen hebben aangewend.

Het Rijksinstituut voor Ziekte en Invaliditeitsverzekering verstrekt gegevens over het aantal zelfstandigen en helpers tijdens het derde kwartaal van de diverse jaren; bij de vrouwen is hierbij evenwel het grootste aantal helpsters niet opgenomen.

Volgens laatstgenoemde bron was er tussen 1972 en 1973 bij de mannen een daling van het aantal zelfstandigen, werkgevers en helpers van 59.834 tot 58.755,

Het verloop van de toeristische index WES, Kust en Achterland, 1962-74.

Maand	Maandgemiddelde toeristisch seizoen (juni-september) 1962 = 100													
	1962	1963	1964	1965	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974
Mei	—	—	—	—	53,4	62,5	64,1	59,6	70,5	80,8	79,0	86,8	81,0	85,1
Juni	80,2	84,4	86,8	99,0	89,7	84,1	81,2	92,2	82,7	89,9	95,4	91,7	106,3	101,7
Juli	124,8	137,8	151,6	160,7	144,0	140,4	145,7	148,2	146,7	152,1	157,9	157,7	157,5	155,0
Augustus	131,0	136,6	155,0	161,5	143,9	144,8	150,8	145,6	142,7	150,7	144,2	141,0	150,2	155,9
September	64,0	62,9	75,3	76,6	67,5	68,3	71,9	69,3	71,3	81,4	82,5	87,1	90,2	89,6
Seizoen	100,0	105,1	117,2	124,1	100,0	99,8	102,5	102,6	101,5	108,6	109,3	109,8	113,3	113,0

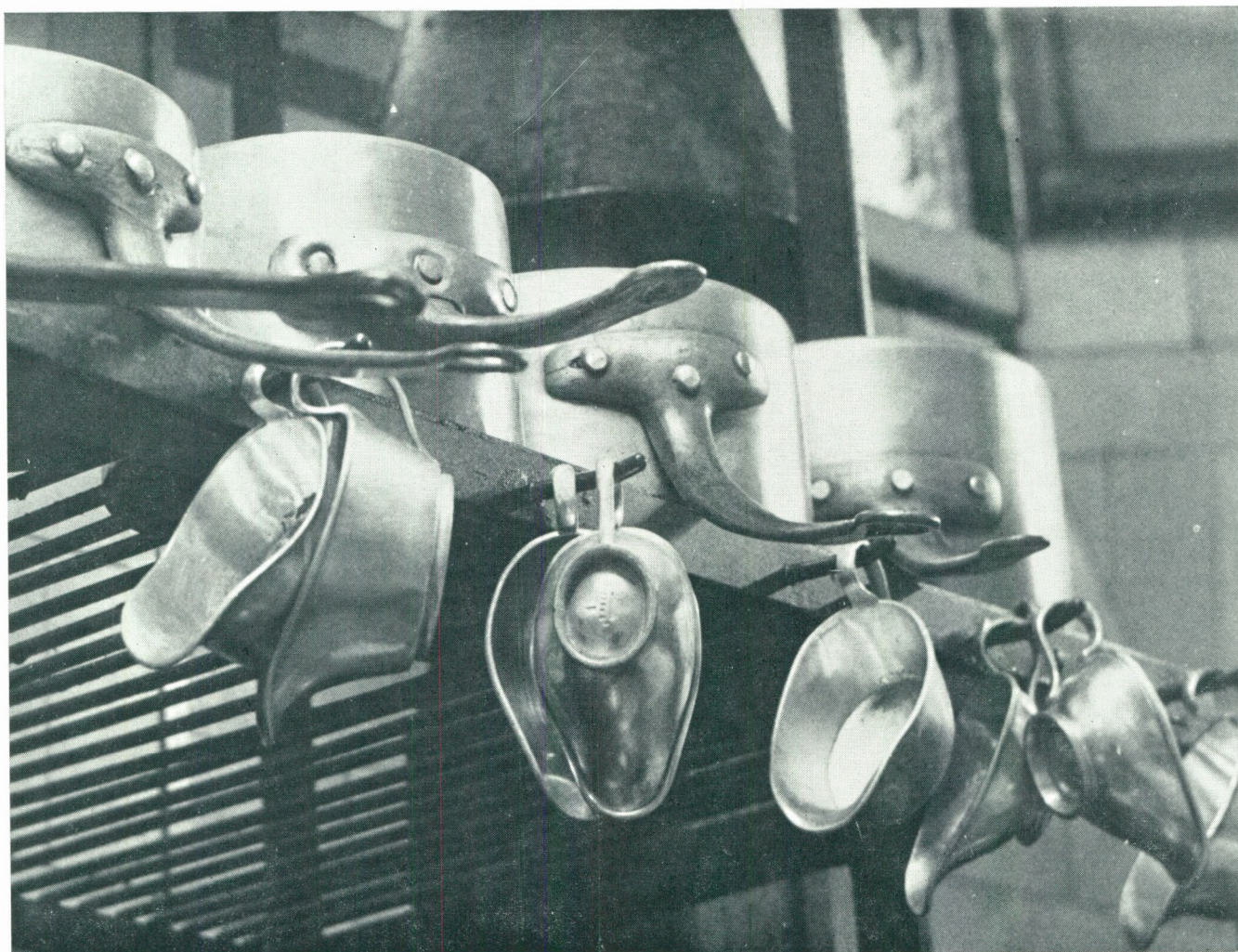

Foto : L. Vanrafelghem, Brugge.

dit is met 1,8 %. Deze vermindering werd ook genoteerd in het Rijk als geheel (— 1,9 %).

Het aantal vrouwen opgenomen onder het stelsel van het RIZIV daalde tussen 1972 en 1973 van 15.145 tot 14.834 ; het gaat hier praktisch uitsluitend om zelfstandigen en werkgeefsters en niet om helpsters. De daling genoteerd in West-Vlaanderen (— 2,1 %) blijkt iets groter te zijn geweest dan in het Rijk (— 1,9 %).

Grensarbeid.

Het aantal grensarbeiders in Frankrijk tewerkgesteld daalt nog steeds van jaar tot jaar. Gegevens naar woonplaats van de grensarbeiders zijn thans enkel beschikbaar uit de volkstellingen. Volgens de volkstelling van 31 december 1970 waren er toen ongeveer 5.100 Westvlamingen als grensarbeiders in Frankrijk tewerkgesteld, waarvan 2.680 uit het arrondissement Ieper en 1.950 uit het arrondissement

Kortrijk, met als dominerende wooncentra Wervik (1.400) en Menen (1.090). Ongeveer 62 % van de grensarbeiders waren tewerkgesteld in de textielnijverheid.

Het totale aantal Belgische grensarbeiders in het Département du Nord verminderde tussen eind 1970 en eind 1974 met 28 %. In de textielnijverheid van Roubaix-Tourcoing en de Leievallei, waar de meeste Westvlamingen zijn tewerkgesteld, was er in de periode 1970-73 een daling van 26 %.

Naar raming bedraagt het aantal Westvlaamse grensarbeiders thans ongeveer 3.500 personen.

Opvallend is zeker de sterke veroudering van de grensarbeidersgroep. Eind 1973 was 59 % van alle grensarbeiders, tewerkgesteld in de textielnijverheid van Roudaix-Tourcoing en de Leievallei, ouder dan 40 jaar ; in de totale werknemersgroep in West-Vlaanderen komen de leeftijdsklassen van 40 jaar en meer slechts tot 36 %.

werkloosheid en bedrijfssluitingen

van december 1974 werd een algemene vrijstelling voor de gedeeltelijk werklozen toegestaan.

Het is wel duidelijk uit de beschikbare gegevens voor het Rijk, die steunen op een beredeneerde raming, dat het aantal gedeeltelijk werklozen verder is gestegen. Een stijging van de gedeeltelijke werkloosheid tijdens de wintermaanden is een normaal verschijnsel ; vraag is derhalve in welke mate de toename in 1974 afwijkt van de normaal te verwachten toename. Dit is niet af te leiden uit de beschikbare gegevens.

De evolutie van het daggemiddelde van de gedeeltelijk werklozen, inclusief de van gemeentelijke controle vrijgestelden, werd door de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening als volgt geraamd voor het Rijk :

	Jaar 1973			Jaar 1974		
	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec. (raming)
Mannen	8.055	26.222	85.989	31.228	44.116	77.000
Vrouwen	7.351	9.548	15.306	15.496	21.762	33.000
Totaal	15.406	35.770	101.295	46.724	65.878	110.000

In het jaarverslag van 1973 kon nog gewezen worden op een gunstig verloop van de werkloosheid ; aangestipt werd dat de weerslag van de oliekrisis aanzienlijk zou kunnen worden in 1974. Het effect van de oliekrisis en de algemene verzwakking van het bedrijfsleven is in de cijfers van de werkloosheid in West-Vlaanderen tot uiting gekomen vanaf juni voor de gedeeltelijk werklozen en vanaf september voor de volledig werklozen. Het is een normaal verschijnsel dat bij verzwakking van de conjunctuur er aanvankelijk een toename van de gedeeltelijk werklozen wordt genoteerd ; het aanhouden van de verzwakking in de bedrijvigheid leidt echter na enige tijd tot afdankingen en een stijging van de volledig werklozen.

Gedeeltelijk werklozen.

De gedeeltelijke werkloosheid lag in West-Vlaanderen vanaf juni zowel bij de mannen als bij de vrouwen hoger dan tijdens de overeenkomstige maanden van 1973. In het Rijk was er bij de mannen een stijging vanaf mei en bij de vrouwen vanaf het begin van het jaar.

Ingevolge de vrijstellingen van de controle die werden toegestaan aan de werknemers die bij talrijke firma's gedeeltelijk werkloos werden gesteld, is het niet meer mogelijk vanaf november een regionale verdeling te geven van de gedeeltelijke werkloosheid. Vanaf de tweede helft

De omvang van de gedeeltelijke werkloosheid wordt in belangrijke mate beïnvloed door de weersomstandigheden. Normalerweise zijn september en oktober de meest neutrale maanden op dit vlak.

Vastgesteld wordt dat de gedeeltelijke werkloosheid in West-Vlaanderen vanaf september 1974 een uitgesproken sterkere groei vertoont dan in het Rijk, zowel bij de mannen als bij de vrouwen. In vergelijking met het Rijk is de werkloosheidsdruk zeer groot geworden ; hij bedroeg in oktober 1974 in West-Vlaanderen bij de mannen 3,1 % en bij de vrouwen 3,3 % tegenover respectievelijk 1,8 % en 1,9 % in het Rijk.

Aantal gedeeltelijk werklozen per 100 tegen werkloosheid verzekerden.

	Mannen		Vrouwen	
	W.-Vl.	Het Rijk	W.-Vl.	Het Rijk
Mei 1974	0,4	0,5	1,2	1,1
Augustus 1974	0,6	0,6	1,1	1,1
September 1974	1,9	1,2	2,1	1,4
Oktober 1974	3,1	1,8	3,3	1,9

Evolutie van de gedeeltelijke werkloosheid, 1973-74 (daggemiddelden, exclusief de van gemeentelijke controle vrijgestelden).

	West-Vlaanderen				Indices 1973 = 100			
	Mannen		Vrouwen		Mannen		Vrouwen	
	1973	1974	1973	1974	W.-Vl.	Het Rijk	W.-Vl.	Het Rijk
Januari-april	3.192	2.420	1.178	969	75,8	86,1	82,3	102,9
Mei	909	613	991	906	67,4	122,8	91,4	111,9
Juni	550	648	696	896	117,8	98,4	128,7	125,4
Juli	491	870	530	958	177,2	155,2	180,8	145,4
Augustus	505	1.025	539	863	203,0	240,0	160,1	152,9
September	514	3.267	525	1.615	635,6	310,0	307,6	172,2
Oktober	937	5.331	737	2.548	568,9	387,7	345,7	210,8

Evolutie van het aantal gedeeltelijk werklozen in West-Vlaanderen.

Bedrijfstak	Mannen				Vrouwen			
	Sept. 1973	Sept. 1974	Okt. 1973	Okt. 1974	Sept. 1973	Sept. 1974	Okt. 1973	Okt. 1974
Textielnijverheid	74	686	75	1.011	187	826	193	1.243
Kledingsnijverheid	5	10	5	11	140	235	225	386
Hooutnijverheid	12	194	9	420	10	154	12	228
Glasnijverheid	—	293	—	313	—	—	—	9
Metaalnijverheid	40	88	25	235	8	176	14	163
Bouwbedrijf	83	1.526	432	2.547	—	—	—	—

Evolutie van de gedeeltelijke werkloosheid in West-Vlaanderen, per gewestelijk bureau.

	Werkloosheidsdruk										
	Mannen			Vrouwen			Mannen			Vrouwen	
	Okt. 1973	Okt. 1974	Index	Okt. 1973	Okt. 1974	Index	Okt. 1973	Okt. 1974	Okt. 1973	Okt. 1974	
Brugge	265	1.283	484,2	159	287	180,5	0,7	3,3	0,9	1,6	
Ieper	84	539	641,7	89	263	295,5	0,5	3,2	1,2	3,6	
Kortrijk	120	1.228	1.023,3	141	968	686,5	0,2	2,5	0,6	4,1	
Oostende	343	1.359	396,2	161	322	200,0	1,2	4,6	1,3	2,5	
Roeselare	125	922	737,6	187	708	378,6	0,3	2,4	1,1	4,1	
West-Vlaanderen	937	5.331	568,9	737	2.548	345,7	0,5	3,1	0,9	3,3	

De slechte weersomstandigheden (regen) tijdens de maanden september en oktober hebben geleid tot een felle toename van de gedeeltelijke werkloosheid in het bouwbedrijf; in september-oktober 1974 waren de geregistreerde cijfers een veelvoud van die van de overeenkomstige maanden van 1973. De toename in andere bedrijfstakken had echter andere oorzaken. Een bijzonder getroffen bedrijfstak was de textielnijverheid en ook in de houtnijverheid, de metaalnijverheid en de kledingsnijverheid was de gedeeltelijke werkloosheid fel toegenomen; voor het Brugse valt te wijzen op de vrij omvangrijke gedeeltelijke werkloosheid in de glasfabriek te Zeebrugge.

De voormelde sectoren, met uitzondering van het bouwbedrijf, zijn vrij sterk op de export gericht. In 1970 ging 65,5 % van de leveringen van de Westvlaamse textielnijverheid naar het buitenland, van de metaalnijverheid 65,0 %, van de houtnijverheid 36,5 % en van de konfektie-nijverheid 27,3 %¹. De algemene conjunktuurinzinking heeft aanleiding gegeven tot het annuleren of opschorten van talrijke bestellingen en heeft het aanvullen van het orderboek verhinderd.

De stijging van de gedeeltelijke werkloosheid was overal aanzienlijk, doch het sterkst uitgesproken in de arrondissementen met een sterke oriëntering op de textielnijverheid (arrondissementen Kortrijk, Roeselare, Tielt) en eventueel de bouwnijverheid (Ieper). Dit houdt echter nog niet in dat de gedeeltelijke werkloosheid in deze gewesten thans het grootst is, omdat daar van een laag niveau werd vertrokken.

Bij de mannen wordt de hoogste gedeeltelijke werkloosheid nog steeds gevonden in het Gewestelijk Bureau Oostende (arrondissementen Oostende, Veurne, Diksmuide); bij de vrouwen echter zijn het de textiel-arrondissementen die thans het sterkst getroffen zijn.

Duidelijk is in elk geval dat sinds jaren geen dergelijke hoge cijfers van gedeeltelijk werklozen meer werden genoteerd. In oktober 1967 bedroeg het cijfer voor West-Vlaanderen, met inbegrip van de van gemeentelijke controle vrijgestelden (2.030 mannen en 1.397 vrouwen); in oktober 1974 waren de aantallen, exclusief de van gemeentelijke controle vrijgestelden, 5.331 mannen en 2.548 vrouwen.

¹ 'Statistisch Tijdschrift', 1974, nr. 4, blz. 319.

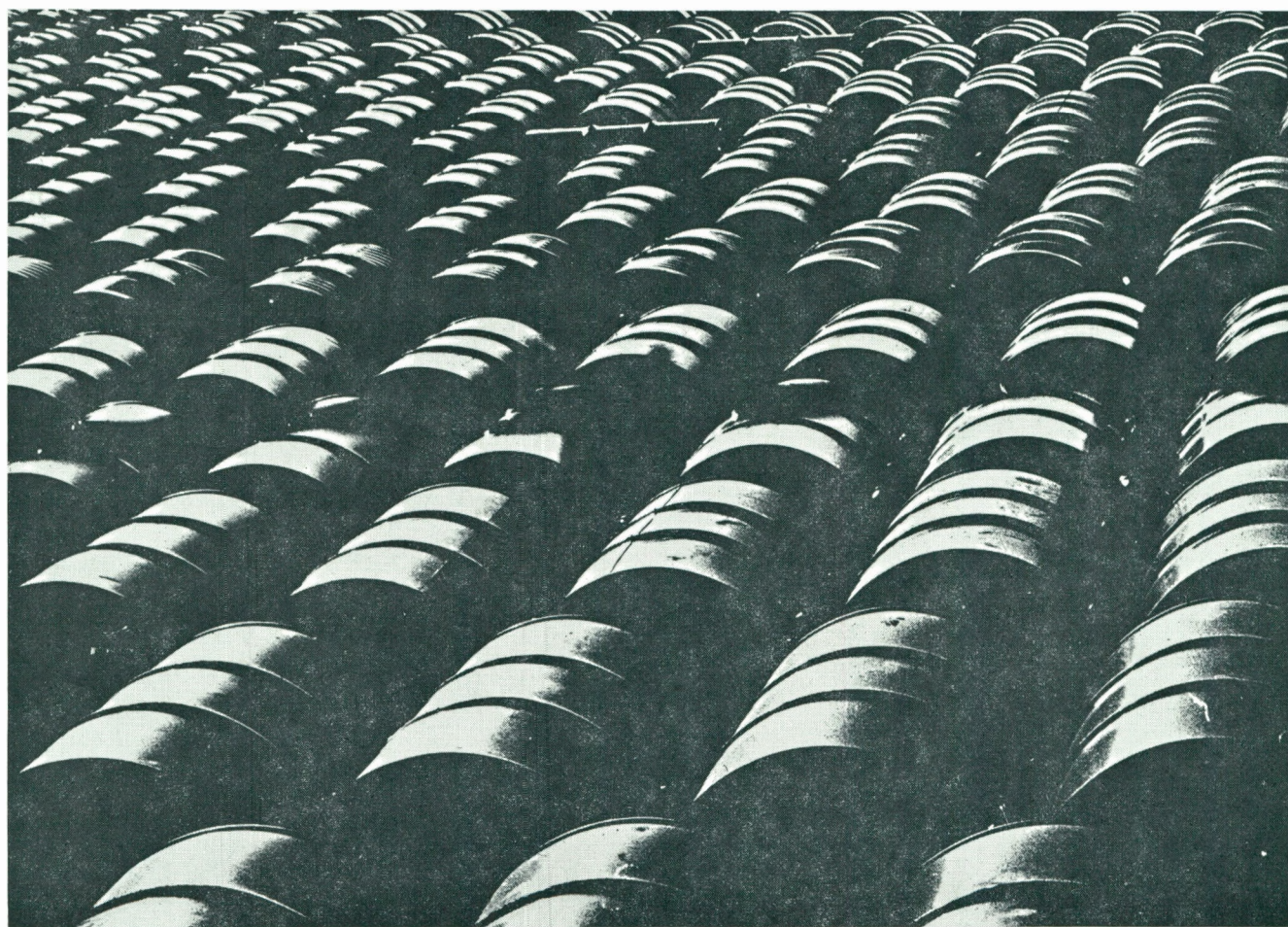

Foto : C. Uytterhaegen, Gent.

Volledig Werklozen.

Midden 1974 was de situatie inzake het aantal volledig werklozen nog zeer gunstig. Pas in september steeg het aantal volledig werkloze mannen boven het cijfer van de overeenkomstige maand van 1973 ; in het Rijk was dit reeds het geval vanaf augustus. Bij de vrouwen echter werd er — zoals dit ook het geval was in 1973 — zowel in West-Vlaanderen als in het Rijk permanent hogere werkloosheidscijfers genoteerd in vergelijking met het voorgaande jaar.

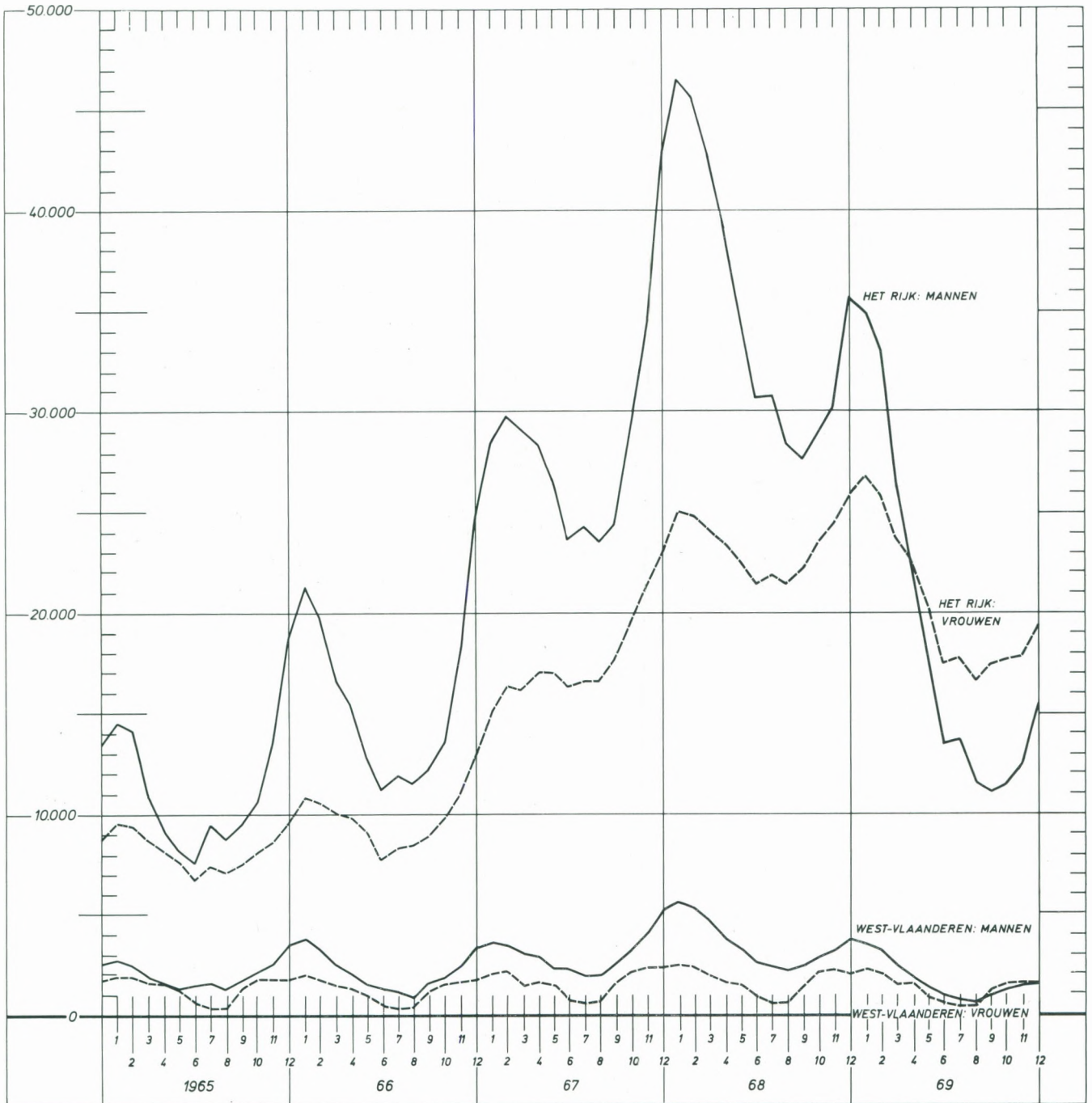
De periode van volledige werkgelegenheid van 1973-begin 1974 had de werkloosheid gebracht beneden 3 % van het aantal tegen werkloosheid verzekerden. Het aantal uitkeringstrekkende volledig werklozen (exclusief de door de Overheid tewerkgestelde werklozen) bedroeg in West-Vlaanderen tijdens juni-juli 1974 (opname eind van de maand) nog slechts 2 % van de tegen werkloosheid verzekerden ; in het Rijk kwam men nog tot een gemiddelde van 2,7 %.

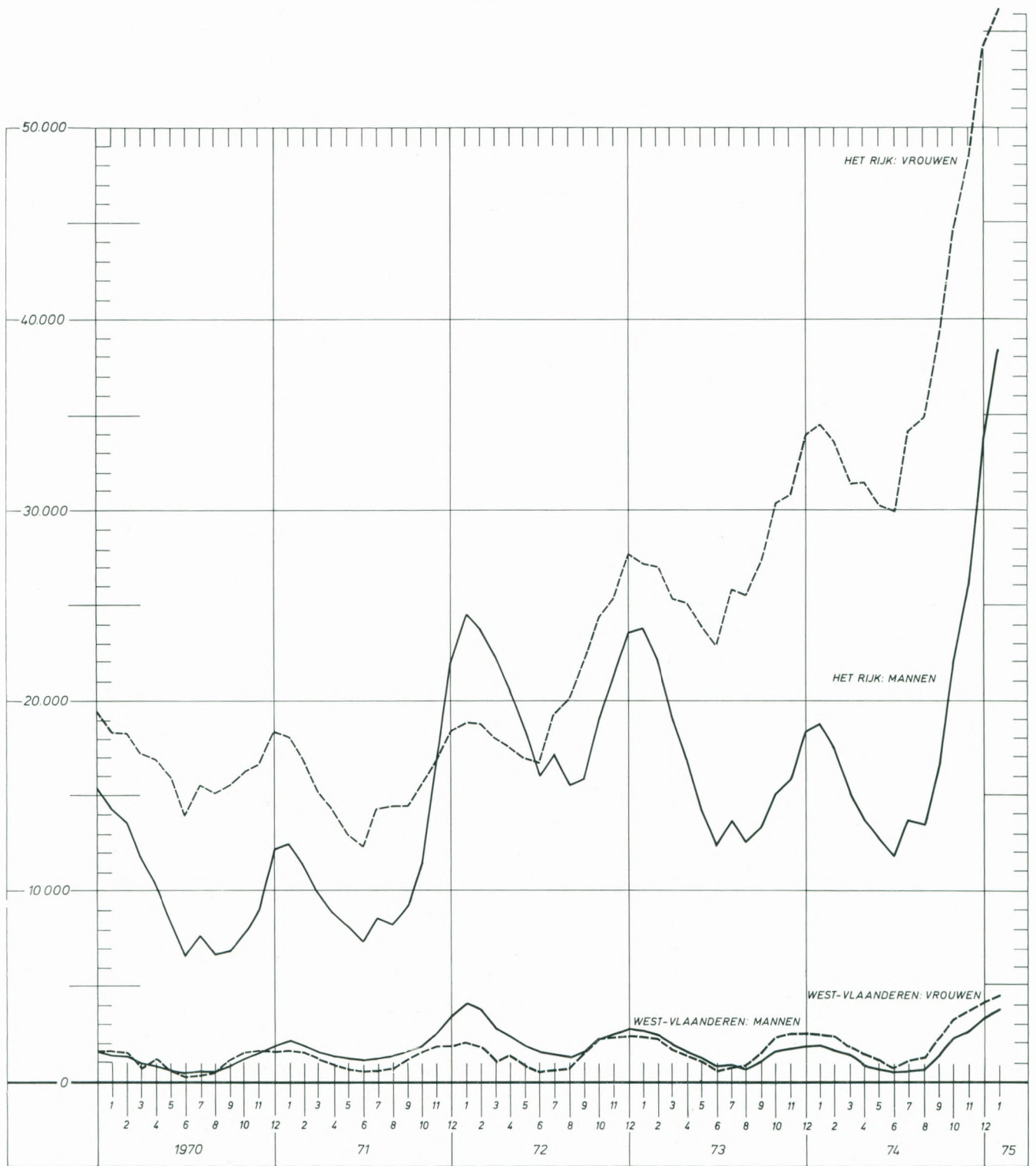
Evolutie van de volledige werkloosheid, 1973-74 (opname eind van iedere maand).

	West-Vlaanderen				Indices 1973 = 100			
	Mannen		Vrouwen		Mannen		Vrouwen	
	1973	1974	1973	1974	West-Vlaanderen	Het Rijk	West-Vlaanderen	Het Rijk
Januari-maart	5.525	4.662	2.971	3.141	84,4	91,1	105,7	119,6
April-mei	4.053	3.558	1.987	2.088	87,8	93,8	105,1	119,2
Juni-juli	3.432	3.180	1.475	1.710	92,7	98,4	115,9	122,9
Augustus	3.351	3.251	1.535	2.013	97,0	100,8	127,0	126,6
September	3.758	3.961	2.313	2.997	105,4	107,0	129,6	131,5
Oktober	4.361	4.955	3.255	4.274	113,6	114,8	131,3	134,8
November	4.644	5.616	3.340	4.732	120,9	122,0	141,7	141,1
December	4.909	6.553	3.428	5.229	133,5	131,1	152,5	144,1
Maandgemiddelde	4.381	4.316	2.479	3.022	98,5	102,5	121,9	127,3

Werkloosheid in West-Vlaanderen en het Rijk, 1965-74

(Volledig werklozen, normale geschiktheid - Telling op het einde van de maand)

Vanaf september 1974 is het aantal volledig werkloze mannen in West-Vlaanderen aanvankelijk nog traag, maar weldra tegen een versnellend tempo gestegen.

Aangroei van het aantal volledig werklozen, 1973-74.

	Mannen		Vrouwen	
	Totaal aantal	Met normale arbeids-geschiktheid	Totaal aantal	Met normale arbeids-geschiktheid
September	+ 203	+ 299	+ 684	+ 640
Oktober	+ 594	+ 625	+ 1.019	+ 950
November	+ 972	+ 936	+ 1.392	+ 1.307
December	+ 1.644	+ 1.525	+ 1.801	+ 1.649

In september 1974 was het aantal volledig werkloze mannen in West-Vlaanderen 5,4 % hoger dan in september 1973 ; voor de maand december werd voor de beide jaren reeds een verschil van een derde genoteerd. Bij de vrouwen waar een ononderbroken aangroei in vergelijking met het voorgaande jaar werd vastgesteld, verliep het aangroei-percentage zeer sterk stijgend tijdens de laatste maanden (52,5 % in december).

Op te merken valt dat in het Rijk het aantal volledig werkloze vrouwen sinds februari 1974 permanent hoger was dan het aantal werkloze mannen ; in West-Vlaanderen zijn er nog steeds meer werkloze mannen dan vrouwen. De werkloosheidsdruk is in West-Vlaanderen bij de vrouwen toch ook groter dan bij de mannen.

Het aantal volledig werkloze mannen blijft nog beneden het peil van de jaren 1967-68 ; dit is niet het geval voor de vrouwen. Eind december 1967 telde West-Vlaanderen 8.955 en eind december 1968 7.790 volledig werkloze mannen ; eind december 1974 waren het er 6.553. Bij de vrouwen was er een stijging van 2.865 eind december 1967 en 2.747 eind december 1968 tot 5.229 eind december 1974.

De toename van het aantal volledig werklozen in 1974 was duidelijk een fenomeen van volledig werkbekwame arbeidskrachten.

De werkloosheidsdruk is op het einde van 1974 in West-Vlaanderen bij de mannen boven 3 % gestegen en steeg tot bijna 7 % bij de vrouwen. Voor de werklozen met normale arbeidsgeschiktheid is het percentage gestegen tot bijna 2 % bij de mannen en 5,3 % bij de vrouwen.

Niettegenstaande de versnelde toename op het einde van 1974 van de volledige werkloosheid in West-Vlaanderen in vergelijking met het Rijk, blijft de werkloosheidsdruk beneden het peil van het Rijk ; bij de mannen is de afwijking zeer gering doch bij de vrouwen nog noemenswaard.

Het aandeel van de jongeren onder de volledig werklozen is zeer groot geworden ; in een recessieperiode worden jongeren die in het beroepsleven wensen te treden moeilijk opgenomen. Dit fenomeen treedt het duidelijkst aan het licht als men de uitkeringsgerechtigde volledig werklozen met normale arbeidsgeschiktheid beschouwt, waar zich trouwens de toename van de werkloosheid heeft voorgedaan.

Op te merken valt dat krachtens art. 124 van het KB van 20 december 1963 jongeren die hun studies beëindigen om uitkeringsgerechtigd te worden zich moeten laten inschrijven bij de ' andere verplicht verzekerden '

Aantal volledig werklozen per 100 tegen werkloosheid verzekerden.

	Mannen				Vrouwen			
	West-Vlaanderen		Het Rijk		West-Vlaanderen		Het Rijk	
	1973	1974	1973	1974	1973	1974	1973	1974
Totaal aantal volledig werklozen								
Juli	2,0	1,8	2,8	2,7	2,0	2,4	5,6	6,9
September	2,2	2,3	2,7	2,9	3,0	3,8	5,7	7,5
Oktober	2,5	2,9	2,8	3,2	4,2	5,5	6,2	8,3
December	2,8	3,8	3,1	4,1	4,4	6,7	6,7	9,7
Normaal arbeidsgeschikt								
Juli	0,5	0,4	0,8	0,8	1,0	1,4	3,4	4,5
September	0,6	0,8	0,8	1,0	1,9	2,7	3,6	5,2
Oktober	0,9	1,3	0,9	1,3	3,0	4,2	4,0	5,9
December	1,0	1,9	1,1	2,0	3,2	5,3	4,5	7,2

(hier nog niet behandeld), en dat zij na 75 dagen overgaan naar de categorie uitkeringsgerechtigde werklozen indien zij geen werk gevonden hebben. Dit aantal verloopt van jaar tot jaar stijgend.

In 1974 werden in West-Vlaanderen 1.099 mannen en 1.013 vrouwen toegelaten tot het voordeel van de werkloosheidsuitkeringen in toepassing van voornoemd art. 124 ; in 1973 waren het er slechts 707 mannen en 667 vrouwen.

Tijdens vorige jaren was er steeds een aanzwelling van het aantal uitkeringsgerechtigde volledig werkloze jongeren omstreeks september-oktober, door het uitkeringsgerechtigd worden na een wachttijd van 75 dagen en konden deze jongeren daarna in het algemeen geleidelijk in het bedrijfsleven worden opgenomen. In 1974 is dit niet meer het geval geweest. Het aandeel van de jongeren van minder dan 20 jaar onder de volledig werklozen met normale arbeidsgeschiktheid is in West-Vlaanderen gestegen van 8,8 % in december 1973 tot 17,5 % in december 1974 bij de mannen en van 17,7 % tot 24,4 % bij de vrouwen. De aangroei van het aantal uitkeringsgerechtigde volledig werklozen was groter bij de houders van een diploma van voortgezet onderwijs dan bij de overigen.

Onder de volledig werkloze mannen met normale arbeidsgeschiktheid was de aangroei in West-Vlaanderen het grootst in de volgende beroepsgroepen :

	Mannen met normale arbeidsgeschiktheid	
	Dec. 1973	Dec. 1974
Bedienden	496	880
Mecaniciens, gereedschapsmakers, loodgieters, lassers	83	329
Handlangers	111	279
Metselaars, vloerleggers, plafonneerders	92	218
Werknemers van het vervoer en van de televerbindingen	96	215
Timmerlieden, schrijnwerkers, meubelmakers	42	166
Spinners, wevers, breiers	11	125

Uitkeringsgerechtigde volledig werklozen met normale arbeidsgeschiktheid, naar leeftijdsklasse, West-Vlaanderen, december 1973-74.

	Absolute gegevens						Procentuele verdeling	
	Mannen		Vrouwen		Mannen		Vrouwen	
	dec. 1973	dec. 1974	dec. 1973	dec. 1974	dec. 1973	dec. 1974	dec. 1973	dec. 1974
— 20 jaar	159	583	441	1.011	8,8	17,5	17,7	24,4
20 — 25 jaar	548	994	818	1.429	30,3	29,8	32,8	34,5
25 — 40 jaar	502	895	680	1.023	27,8	26,8	27,3	24,7
40 — 50 jaar	242	372	305	419	13,4	11,2	12,2	10,1
50 jaar en meer	357	489	249	260	19,7	14,7	10,0	6,3
Totaal	1.808	3.333	2.493	4.142	100,0	100,0	100,0	100,0

Uitkeringsgerechtigde volledig werklozen, naar gedane studies, West-Vlaanderen, december 1973-74.

	Mannen			Vrouwen		
	Dec. 1973	Dec. 1974	Index	Dec. 1973	Dec. 1974	Index
Algemeen vormend onderwijs						
lager, beëindigd of niet	3.743	4.564	121,9	1.842	2.711	147,2
lager secundair	206	269	130,6	278	356	128,1
hoger secundair	149	259	173,8	97	212	218,6
Technisch onderwijs						
lager secundair	246	444	180,5	159	266	167,3
hoger secundair	111	227	204,5	134	231	172,4
hoger 1e, 2e, 3e graad	154	228	148,1	97	138	142,3
Beroepsonderwijs						
lager secundair	134	300	223,9	242	437	180,6
hoger secundair of aanvullend	13	18	138,5	113	203	179,6
Normaalonderwijs						
pre-primair	—	—	—	241	309	128,2
primair	5	5	100,0	49	68	138,8
geaggreg. lager sec. techn.	4	6	150,0	42	64	152,4
geaggreg. hoger sec. techn.	1	2	200,0	3	7	233,3
regent	23	56	243,5	84	169	201,2
Universitair	69	100	144,9	34	33	97,1
Leerlingschap beëindigd	41	60	146,3	9	16	177,8
Andere	10	15	150,0	4	9	225,0

Bij de vrouwen zijn de volgende beroepsgroepen te citeren :

	Vrouwen met normale arbeidsgeschiktheid	
	Dec. 1973	Dec. 1974
Bedienden	1.490	1.834
leermakers, snijders, bontwerkers	163	458
Spinners, wevers, breiers	23	297
Handlangers	58	164

De aangroei van het aantal volledig werklozen was in West-Vlaanderen algemeen, doch wel verschillend van intensiteit.

In het Gewestelijk Bureau Kortrijk (= arrondissement Kortrijk) was het aantal volledig werkloze mannen met normale geschiktheid eind 1974 het vijfvoudige van het aantal op het einde van 1973. Tot omstreeks augustus 1974 was het aantal volledig werklozen met normale geschiktheid in het arrondissement Kortrijk praktisch verwaarloosbaar, dit in tegenstelling met de kustarrondissementen. De procentuele aangroei van de volledig werklozen is dan ook het geringst gebleven in de kustarrondissementen. De werkloosheidsdruk is nog steeds het hoogst in het

Evolutie van de volledig werklozen in West-Vlaanderen, per gewestelijk bureau.

Gewestelijk Bureau	Mannen					Vrouwen				
	Aug. 1973	Aug. 1974	Dec. 1973	Dec. 1974	Index	Aug. 1973	Aug. 1974	Dec. 1973	Dec. 1974	Index
Totaal										
Brugge	1.022	995	1.594	1.978	124,1	495	629	1.270	1.691	133,1
Ieper	600	604	689	907	131,6	266	293	265	398	150,2
Kortrijk	216	226	256	754	294,5	168	241	208	619	297,6
Oostende	1.038	957	1.762	1.931	109,6	342	391	1.307	1.657	126,8
Roeselare	475	469	608	983	161,7	314	459	378	864	228,6
Normale arbeidsgeschiktheid										
Brugge	246	254	663	998	150,5	287	406	956	1.332	139,3
Ieper	81	89	121	301	248,8	124	141	119	238	200,0
Kortrijk	73	108	113	568	502,7	115	185	148	526	355,4
Oostende	286	251	813	1.069	131,5	177	231	1.068	1.413	132,3
Roeselare	56	69	98	397	405,1	140	270	202	633	313,4

Aantal volledig werklozen per 100 tegen werkloosheid verzekerden, per gewest.

Gewestelijk Bureau	Mannen				Vrouwen					
	Aug. 1973	Aug. 1974	Dec. 1973	Dec. 1974	Aug. 1973	Aug. 1974	Dec. 1973	Dec. 1974		
Totaal										
Brugge		2,6	2,5	4,1	5,1		2,8	3,6	7,3	9,7
Ieper		3,5	3,5	4,1	5,3		3,6	3,9	3,6	5,4
Kortrijk		0,4	0,5	0,5	1,5		0,7	1,0	0,9	2,6
Oostende		3,5	3,2	5,9	6,5		2,7	3,1	10,3	13,1
Roeselare		1,2	1,2	1,6	2,6		1,8	2,6	2,2	5,0
West-Vlaanderen		1,9	1,9	2,8	3,8		2,0	2,6	4,4	6,7
Het Rijk		2,7	2,7	3,1	4,1		5,5	6,9	6,7	9,7
Normale arbeidsgeschiktheid										
Brugge		0,6	0,6	1,7	2,5		1,6	2,3	5,5	7,6
Ieper		0,5	0,5	0,7	1,8		1,7	1,9	1,6	3,2
Kortrijk		0,1	0,2	0,2	1,2		0,5	0,8	0,6	2,2
Oostende		1,0	0,8	2,7	3,6		1,4	1,8	8,4	11,2
Roeselare		0,1	0,2	0,3	1,0		0,8	1,6	1,2	3,6
West-Vlaanderen		0,4	0,4	1,0	1,9		1,1	1,6	3,2	5,3
Het Rijk		0,8	0,8	1,1	2,0		3,4	4,6	4,5	7,2

Gewestelijk Bureau Oostende, zowel bij de mannen als bij de vrouwen.

De werkloosheidsdruk bij de mannen was eind 1974 groter dan het rijksgemiddelde (4,1 %) in de Gewestelijke Bureaus Oostende (6,5 %), Ieper (5,3 %) en Brugge (5,1 %); bij de vrouwen werd het rijksgemiddelde (9,7 %) overschreden in het Gewestelijk Bureau Oostende (13,1 %) en bereikt in het Gewestelijk Bureau Brugge (9,7 %). Bij de mannen was er in gans het land slechts één Gewestelijk Bureau, met name Hoei-Luik, waar de werkloosheidsdruk (7,9 %) het peil van het Gewestelijk Bureau Oostende (6,5 %) overschreed.

Door de openbare besturen tewerkgestelde werklozen.

Het aantal door de openbare besturen tewerkgestelde werklozen bleef in 1974 gemiddeld ongeveer op het zelfde peil als in 1973. Het maandgemiddelde voor West-Vlaanderen bedroeg in 1974 711 mannen en 76 vrouwen tegenover 705 mannen en 66 vrouwen in 1973.

Andere verplicht ingeschreven werkzoekenden.

Tot de 'andere verplicht ingeschreven werkzoekenden' behoren onder meer de gedeeltelijk werklozen na een

bepaalde periode van werkloosheid, de werknemers met een onvolledige dienstbetrekking, de jonge werklozen die krachtens art. 124 van het KB van 20 december 1963 moeten ingeschreven blijven gedurende 75 dagen die hun toelating tot de werkloosheidsuitkeringen voorafgaan. In 1973 werden de uitkeringsgerechtigde volledig werklozen die een beroepsopleiding volgden geteld in de categorie 'andere verplicht ingeschreven werkzoekenden'; sinds 1 januari 1974 is dit niet meer het geval.

Door het niet meer opnemen van de uitkeringsgerechtigde volledig werklozen in beroepsopleiding in de hier behandelde categorie, werd tijdens de eerste 5 maanden van het jaar 1974 een geringer aantal mannen geregistreerd dan in 1973. Op het einde van het schooljaar stijgt het aantal 'andere verplicht ingeschreven werkzoekenden' door de inschrijving van jongeren die hun studies beëindigden. Bij de bespreking van het verloop van de volledige werklozen werd er reeds op gewezen dat het aantal jongeren dat ingeschreven wordt in toepassing van art. 124 van het KB van 20 december 1963 van jaar tot jaar stijgt. Na 75 dagen wachttijd verdwijnen deze jongeren uit de categorie 'andere verplicht ingeschreven werkzoekenden' en worden, indien ze geen betrekking hebben gevonden, opgenomen bij de uitkeringsgerechtigde volledig werklozen.

Er nogmaals op wijzend dat rekening dient gehouden te worden met voormelde elementen, wordt hierna opgave gedaan van deze categorie werkzoekenden in West-Vlaanderen in januari, juli en december van de jaren 1973 en 1974.

	Mannen		Vrouwen	
	1973	1974	1973	1974
Januari	510	368	393	389
Juli	1.305	1.567	1.340	1.739
December	543	553	523	643

Vrij ingeschreven werkzoekenden.

Een aantal niet werkende personen die geen werkloosheidsuitkeringen genieten laten zich inschrijven als werkzoekende. In 1973 werden in deze categorie ook geteld diegenen onder hen die een beroepsopleiding ontvingen; in 1974 was dit niet meer het geval.

	Mannen		Vrouwen	
	1973	1974	1973	1974
Januari	277	202	154	125
Juli	264	241	111	149
December	317	285	207	229

Verder zijn er een aantal werkende personen die zich vrijwillig als werkzoekende laten inschrijven teneinde een nieuwe betrekking te vinden:

	Mannen		Vrouwen	
	1973	1974	1973	1974
Januari	229	225	86	103
Juli	212	215	96	86
December	209	332	115	98

Voor deze laatste categorie, hoewel beperkt in aantal, was er bij de mannen eind 1974 een duidelijke aangroei.

Sluiting van ondernemingen.

Door het instellen van het Fonds tot vergoeding van de in geval van sluiting van ondernemingen ontslagen werknemers, is het mogelijk het aantal sluitingen van bedrijven met 10 werknemers en meer te kennen en het aantal getroffen werknemers.

In 1974 werden in West-Vlaanderen aldus 34 sluitingen genoteerd met 1.082 werknemers; hiermee nam West-Vlaanderen 11,1 % op van het aantal sluitingen in het Rijk, doch het aandeel in het totale aantal getroffen werknemers bleef beperkt tot 6,1 %.

Het grootste aantal sluitingen in West-Vlaanderen werd genoteerd in het bouwbedrijf met 13 bedrijven en 290 getroffen werknemers. In de bedrijfstak kleding waren er 3 sluitingen, met 243 werknemers, in de bedrijfstak leder 4 sluitingen met 183 werknemers en in de bedrijfstak textiel 2 sluitingen met 88 werknemers; in de transportsector sloot 1 bedrijf met 100 werknemers.

In vergelijking met de voorgaande jaren was het aantal door sluiting van bedrijven getroffen werknemers nog niet opvallend gestegen; wel was de stijging van het aantal getroffen bedrijven duidelijk:

	Aantal sluitingen	Aantal werknemers
1971	23	993
1972	21	1.641
1973	17	734
1974	34	1.082

zeehavenverkeer en luchtvaart

Hieruit volgt dat de gemiddelde tonnenmaat per zeeschip in 1974 3.204 BNT bedroeg.

Het algemeen totaal der ladingen (zeescheepvaart en binnenscheepvaart samen) steeg met 1.397.000 ton (10,6 %); dit brengt de totale trafiek op 14.636.000 ton. Deze stijging is het resultaat van een verhoging van de invoer met 7,8 % tot 10.842.000 ton en van een toename van de uitvoer met 12,3 % tot 2.947.000 ton.

Zeehavenverkeer te Zeebrugge, 1950-74.

Jaar	Aantal Zeeschepen	Moorsom tonnenmaat	Lading in tonnen van 1.000 kg
1950	911	1.208.000	341.000
1955	1.471	2.056.000	822.000
1960	1.679	2.826.000	1.212.000
1968	4.200	8.331.000	5.147.000
1969	4.436	11.766.000	8.997.000
1970	4.691	12.064.000	9.510.000
1971	4.746	14.673.000	10.102.000
1972	5.658	17.817.000	10.535.000
1973	6.105	19.649.000	12.695.000
1974	6.796	21.772.000	14.044.000

De haven van Zeebrugge.

Het jaar 1974 is voor de haven Brugge-Zeebrugge, niettegenstaande de heersende economische recessie, nogmaals gekenmerkt door een aanzienlijke vooruitgang van de trafieken.

In 1974 liepen 6.796 schepen de haven binnen ; in vergelijking met 1973 betekent dit een vermeerdering met 11,1 %. De tonnenmaat van deze schepen bereikte in 1974 21.772.123 BNT, hetzij 10,8 % meer dan in 1973.

De absolute aangroei van de invoer is voornamelijk in volgende rubrieken te lokaliseren : trafiek van ruwe petroleum (7.138.000 ton in 1974, hetzij een toename met 380.000 ton), voertuigenferryverkeer (881.000 ton in 1974, hetzij een toename met 163.000 ton), vervoer van voedings-

Foto : Archief MBZ.

middelen en landbouwprodukten (923.000 ton in 1974, hetzij een toename met 109.000 ton) en het vervoer van bouwmaterialen (851.000 ton in 1974, hetzij een toename met 92.000 ton). De toename van de uitvoer was vooral te danken aan de containergoederenuitvoer die aangroeide tot 788.000 ton (+ 15,7 %) en aan de voertuigenferrytrafiek die opklom tot 1.069.000 ton (+ 11,2 %). Ook de verdubbeling van de uitvoer van metaalprodukten (101.000 ton in 1974) dient te worden aangestipt.

Samenvattend kan worden gesteld dat de voornaamste stijging voor 1974 in volgende goederenrubrieken zijn onder te brengen : ruwe petroleum (+ 380.000 ton), goederen vervoerd met containerschepen (+ 377.000 ton), voertuigenferrygoederen (+ 375.000 ton), diverse petroleumprodukten (+ 113.000 ton), bouwmaterialen (+ 87.000 ton) en metaalprodukten (+ 61.000 ton).

Alle voorheen gevestigde rekords inzake scheepsgrootte en -lading (meteen ook Belgische rekords) werden opnieuw verbeterd. Het grootste schip dat aanlegde was de 270.261 dwt metende *Texaco Africa*, terwijl de grootste lading (134.635 ton) op naam staat van de tanker *Sea Swan*.

Eens te meer kende het passagiersverkeer in 1974 een aanzienlijke stijging met 13,2 %, terwijl het aantal voertuigen (begeleide en niet-begeleide) toenam met 14,1 %.

Passagiersverkeer te Zeebrugge, 1969-74.

Jaren	Passagiers	Aantal voertuigen (begeleide en niet-begeleide)
1969	379.000	124.000
1970	510.000	162.000
1971	531.000	216.000
1972	702.000	271.000
1973	781.000	341.000
1974	884.000	389.000

Twee nieuwe scheepvaartlijnen kwamen in de loop van 1974 tot stand : de containerdienst Zeebrugge-Tilbury van European Unit Routes vanaf 16 januari met 3 aanlegbeurten per week en de carferrydienst Zeebrugge-Felixstowe van Atlantic Steam Navigation Company (dochtermaatschappij van European Ferries) vanaf 12 maart ; sedert de maand september worden 13 afvaarten per week verzekerd.

Anderzijds werd de carferrydienst (vrachtdienst) van de rederij North Sea Ferries tussen Zeebrugge en Hull sedert midden juni uitgebreid voor passagiersverkeer ; door het inleggen van een tweede schip op deze lijn werd vanaf 20 december elke dag een afvaart geboden.

De haven van Oostende.

De daling van het aantal in Oostende aanlopende zeeschepen in 1974 tot 4.782 eenheden (— 8,7 %) is het resultaat van uiteenlopende tendenzen. Het aantal pakketboten steeg met 160 tot 3.842 eenheden in 1974. Dit wijst op de krachtige ontwikkeling van Oostende in de richting van een sterk georiënteerde ferryhaven. Daarentegen daalde het aantal koopvaardijochepen met 303 eenheden en herleidde de trafiek hierdoor tot 940 eenheden. Samen met het aantal koopvaardijochepen slonk het goederenverkeer tot 881.000 ton, wat overeenstemt met een afname van 3,5 %.

Zeehavenverkeer te Oostende, 1969-74.

Jaar	Aantal zeeschepen (a)	Moorsom tonnenmaat	Lading in tonnen van 1.000 kg
1969	4.585	5.943.000	730.000
1970	4.414	5.760.000	829.000
1971	3.920	5.640.000	773.000
1972	4.579	6.322.000	940.000
1973	4.925	7.555.409	913.102
1974	4.782	8.236.117	880.835

(a) Exclusief jachten, militaire en vissersvaartuigen.

Het maritieme passagiersverkeer te Oostende steeg in 1974 met 1,8 %. Het aantal reizigers (ingaaend + uitgaand verkeer) nam toe van 2.183.000 in 1973 tot 2.223.470 in 1974. Het aantal begeleide voertuigen daalde van 311.000 in 1973 naar 306.000 in 1974 (— 1,5 %).

De luchthaven Oostende-Middelkerke.

In 1974 kende de luchthaven Oostende-Middelkerke een uiteenlopende evolutie tussen het passagiers- en het vrachtverkeer.

Het passagiersverkeer kende een bijzonder sterke terugloop met 117.161 eenheden. Dit houdt een relatieve daling in met 37,6 %. Daarentegen groeide het vrachtverkeer aan van 7.331 ton in 1973 naar 8.301 ton in 1974, hetzij een vermeerdering met 13,2 %.

Hiermee wordt weliswaar niet het peil van 1972 bereikt, maar er dient dadelijk opgemerkt dat dit uitzonderlijk resultaat in 1972 bereikt werd door een accidentele gebeurtenis, nl. de staking op de Britse luchthavens tijdens de zomerperiode 1972.

Tenslotte dient nog te worden vermeld dat het totaal aantal bewegingen toenam met circa 1.200 eenheden, hetzij 5,1 %.

Luchtbewegingen, passagiers en vracht op de luchthaven van Oostende-Middelkerke, 1962-74.

Jaar	Bewegingen	Passagiers	Vracht in kg
1962	20.227	378.308	3.642.974
1965	22.191	466.427	9.573.719
1967	25.205	427.682	9.261.970
1969	21.006	280.406	9.216.379
1970	24.738	301.770	6.665.896
1971	27.186	316.401	6.052.442
1972	25.024	330.119	10.755.795
1973	23.508	311.598	7.330.990
1974	24.703	194.437	8.301.178

huisvesting, ruimtelijke ordening en openbare werken

Huisvesting.

Bouwvergunningen vervallen in principe wanneer één jaar na de afgifte ervan, de werken niet begonnen zijn. Mede hierdoor vindt men in het aantal door Stedebouw afgeleverde bouwvergunningen voor woningbouw een goede indicatie voor de activiteit inzake huisvesting.

Bouwvergunningen voor woningbouw, 1973-74.

	West-Vlaanderen		België	
	1973	1974	1973	1974
Aantal bouwvergunningen nieuwbouw				
woongebouwen met 1 tot 3 bouwlagen	4.467	4.318	45.270	45.084
woongebouwen met 4 en meer bouwlagen	98	125	635	810
totaal	4.565	4.443	45.905	45.894
Aantal woongelegenheden in deze nieuwbouw				
in gebouwen met 1 tot 3 bouwlagen	8.287	6.778	61.967	65.073
in gebouwen met 4 tot 7 bouwlagen	1.100	1.236	9.059	10.059
in gebouwen met 8 tot 12 bouwlagen	1.304	1.734	5.584	6.499
in gebouwen met meer dan 12 bouwlagen	—	—	1.992	3.973
totaal	10.691	9.748	78.602	85.604

Voor de nieuwbouw van woongebouwen werden in 1974 in West-Vlaanderen 4.443 vergunningen afgeleverd. Dit is 122 eenheden (3 %) minder dan in 1973. Een noemenswaardige daling vindt men in andere provincies enkel terug voor Brabant (5 %), meer bepaald Vlaams-Brabant (9 %) en voor Luik (3 %). Voor het Rijk blijkt de toestand nagenoeg ongewijzigd.

Belangrijk is het feit dat in West-Vlaanderen enkel het aantal vergunningen voor woongebouwen met 1 tot 3 bouwlagen is gedaald terwijl het aantal vergunningen voor

grotere woongebouwen steeg. Deze stijging noteerde men trouwens in, op twee na, alle provincies.

Interessanter dan het aantal gebouwen is uiteindelijk het aantal woongelegenheden die in deze gebouwen tot stand komen. In West-Vlaanderen ging het om 9.748 woongelegenheden, wat 943 eenheden (9 %) minder is dan in 1973. Bijzonder opvallend is dat West-Vlaanderen de enige provincie is waar een daling is vastgesteld. Het globale cijfer voor België lag in 1974 zelfs 9 % hoger dan in het vorig jaar.

Uit een verdere ontleding van de cijfers blijkt dat de vermindering van vergunde woongelegenheden in West-Vlaanderen zich voordoet in de groep gebouwen met ten hoogste 3 bouwlagen (een vermindering met 1.509 eenheden). De woongelegenheden in de gebouwen met 4 tot 7 bouwlagen en met 8 tot 12 bouwlagen stegen (met respectievelijk 136 en 430 eenheden). Vergunningen voor hogere woongebouwen werden in 1973 en 1974 niet afgeleverd in West-Vlaanderen.

Ruimtelijke ordening en openbare werken.

Om een inzicht te geven in de activiteit die in 1974 werd ontplooid is een overzicht opgesteld van drie reeksen gegevens :

Koninklijke en ministeriële besluiten, genomen in 1974.

Aanbestedingen uitgeschreven in 1974.

Werken in uitvoering of voltooid in 1974.

Het overzicht is geenszins volledig. Er is integendeel uitdrukkelijk gestreefd naar een selectie van de elementen die een belangrijke ruimtelijke weerslag hebben en/of op een ander vlak bijzonder betekenisvol zijn voor de ontwikkeling van de provincie.

A. Koninklijke en ministeriële besluiten.

Dit overzicht is gebaseerd op de gegevens van het Belgisch Staatsblad. Daar in de eerste maanden van 1975 nog steeds besluiten worden gepubliceerd die in 1974 werden genomen, kan het overzicht van de voornaamste in 1974 getroffen besluiten niet volledig zijn.

1. Gewestplannen.

Belangrijke feiten waren ongetwijfeld het bij ministerieel besluit voorlopig vaststellen van de ontwerp-gewestplannen Oostende-Middenkust, Brugge-Oostkust en Kortrijk. Op het einde van 1973 was het ontwerp-gewestplan Veurne-Westkust reeds voorlopig vastgesteld. Door de ministeriële besluiten krijgen de genoemde ontwerp-gewestplannen bindende en verordenende kracht en kan worden overgegaan tot het openbaar onderzoek.

2. Verkeersinfrastructuur.

a) Wegen.

De aandacht wordt toegespitst op nieuwe belangrijke wegen en op verbreding van bestaande autowegen.

Voor de verbreding van de beide rijwegen van de autoweg Brussel-Oostende werden onteigeningen bevolen voor de sectie tussen de provinciegrens en Jabbeke. Te Jabbeke werden bovendien onteigeningen bevolen voor het aanleggen van een verkeersknooppunt met de in uitvoering zijnde autoweg Jabbeke-Calais en voor het oprichten van een nevenbedrijf (restaurants, motel, service-

stations voor motorvoertuigen) langs de autoweg Brussel-Oostende. Voor gronden te Oostende tenslotte werd eveneens een onteigening voorzien voor de aanleg van een ontsluitingscomplex.

In verband met de in uitvoering zijnde autoweg Jabbeke-Calais, is de vastlegging van een nieuw tracé te vermelden. Dit tracé loopt via het zuiden van Veurne naar de Franse grens in het grensgebied van Adinkerke en Houtem. Dit tracé vervangt het vroegere dat Frankrijk meer zuidelijk bereikte, met name in het grensgebied van Houtem en Leisele. Voor de eigenlijke aanleg van de autoweg A18 werden in 1974 onteigeningen voorgeschreven te Jabbeke, Ettelgem, Snaaskerke, Gistel, Spermalie en Nieuwpoort.

Voor de in uitvoering zijnde autoweg Zeebrugge-Doornik werd een nieuw tracé vastgelegd, gaande vanaf Torhout via het westen van de Brugse agglomeratie naar Zuinkerke. Van deze autoweg is in hetzelfde koninklijk besluit een aftakking voorzien naar Brugge. Zij loopt evenwijdig aan het kanaal Brugge-Oostende en heeft eveneens het statuut van autoweg. Het vroegere tracé Torhout-Brugge werd gewijzigd en kreeg de aanduiding 'expresweg 905'. Wat de autoweg zelf betreft werden onteigeningen opgelegd te Oekene, Wevelgem en Bellegem. Ook werden percelen gereserveerd voor de sectie Gullegem-Bellegem.

Aangaande de ontworpen autoweg Kortrijk-Veurne zijn te vermelden de onteigeningen te Gullegem, Moorslede, Zonnebeke en Ieper.

Inzake nieuwe wegen dient nog melding gemaakt van onteigeningen voor de uitvoering van de noordelijke rondweg van Ieper (op grondgebied Ieper en Langemark) en van de ringbaan van Kortrijk (op grondgebied Kuurne, Kortrijk en Marke).

b) Waterwegen.

Voor het gedeelte van de Leie tussen Kuurne en Desselgem zijn onteigeningen voorgeschreven in verband met verbreding en bochtafsnijdingen. Verder is te vermelden een onteigening te Sint-Baafs-Vijve en te Sint-Eloois-Vijve voor het herbouwen van de brug over de Leie.

Voor de verbreding van het kanaal Kortrijk-Bossuit zijn onteigeningen bevolen te Moen.

Voor het bevaarbaar maken van het kanaal Gent-Brugge voor schepen van 2.000 ton werden onteigeningen bevolen te Beernem en te Oostkamp.

c) Vliegvelden.

Aan de Regie der Luchtwegen is machtiging verleend om te Oostende gronden in bezit te nemen met het oog op de verlenging van de startbaan.

3. Landbouw, ruilverkavelingen.

Er werd beslist tot het uitvoeren van de ruilverkavelingen Veurne (grondgebied Veurne, Beauvoorde en Alveringem ; 1.349 ha), Ramskapelle (grondgebied Nieuwpoort, Oostduinkerke, Veurne en Spermalie ; 2.411 ha) en Stavele (grondgebied Stavele, Krombeke en Westvleteren ; 1.448 ha).

4. Industrierterreinen.

Diverse zones werden in 1974 bestemd tot industrie-terrein. De voornaamste zijn gelegen te Brugge (Zeebrugge), Ooigem, Roeselare, Torhout en Zedelgem.

5. Vuilverwerking, waterzuivering.

Op het einde van 1973 werden 4 gespecialiseerde interkommunales voor vuilverwerking opgericht (voor de streek van Izegem, Menen, Roeselare en Veurne). Hierbij voegden zich in 1974 gelijkaardige instellingen voor de streek van Brugge en Oostende. Met uitzondering van de interkommunale voor het Oostendse, werden de statuten van alle genoemde verenigingen reeds goedgekeurd.

Inzake waterzuivering is te signaleren dat de TVZAK machtiging verkreeg tot het verwerven van circa 8 ha te Westende om aldaar een zuiveringsstation te bouwen.

6. Waterbevoorrading.

Toelating werd verleend aan de gemeenten Blankenberge, Brugge, Knokke-Heist en Oostende, en aan de TMVW om in samenwerking met EBES, een interkommunale vereniging voor zeewaterontzilting op te richten.

7. Gezondheidszorg.

Terzake is de goedkeuring te vermelden van een provincieraadsbeslissing die de voorwaarden bepaalt van een lening, aan te gaan met het oog op grondverwerving voor het bouwen van een home voor oligofrenen te Brugge.

8. Openbaar groen en recreatie.

Er werd goedkeuring verleend aan de beslissing van de gemeenteraad van Oostkamp tot onderhandse verwerving van het kasteelpark 'Les Aubépines' (3,5 ha).

Toelagen werden toegekend aan Brugge en Torhout voor de verwerving van respectievelijk het domein 'Zeeweg' en 'Groenhove' met het doel deze terreinen als openbare groene ruimte te gebruiken.

Verder is goedgekeurd de beslissing van de Brugse gemeenteraad tot onderhandse verwerving van 1,5 ha in de binnenstad (omgeving Acht Zaligheden) voor de aanleg van een openbaar park.

De WITAB werd gemachtigd tot verwerven van 24 ha te Nieuwpoort voor het uitbouwen van een kampeerzone.

Tenslotte kan vermeld worden de goedkeuring van de beslissing van de gemeenteraad van Gullegem tot onderhandse verwerving van circa 6,5 ha voor de oprichting van een sport- en recreatiecentrum.

9. Stadskernvernieuwing.

Aan Brugge is, onder bepaalde voorwaarden, een toelage van 33 mln fr. toegekend voor de aankoop of de onteigening van gebouwen, gelegen in de binnenstad, om er een proefoperatie van stadskernvernieuwing uit te voeren.

10. Bescherming van monumenten en landschappen.

Twee landschappen werden beschermd : de kerk van Sint-Jakobskapelle en haar onmiddellijke omgeving (te Driekapellen) en de tuin van het buitengoed langs de Menenstraat te Ledegem.

Het buitengoed zelf (met omheiningsmuur) te Ledegem werd als monument geklasseerd. Dit geldt ook voor de Sint-Rictrudiskerk te Reninge, het huis James Ensor te Oostende, de kapel O-L-Vrouw-ten-Putte te Kortrijk, de Mevrouwmolen te Kanegem en het kasteel van Ingelmunster (het park van het kasteel werd reeds in 1947

Foto : Ministerie van Openbare Werken.

Bochtafsnijding van de Leie te St.-Eloois-Vijve.

geklasseerd). Te Brugge werden 72 gebouwen of gebouwen-groepen geheel of gedeeltelijk geklasseerd.

De Sint-Antoniuserkerk te Rollegem en de Sint-Salvatorserkerk te Harelbeke, die vroeger reeds gedeeltelijk beschermd waren, zijn dit thans in hun geheel.

B. Aanbestedingen.

Het overzicht van de voornaamste aanbestedingen is gebaseerd op de gegevens van 'De Bouwkroniek'. Bepaalde data werden bekomen bij de instellingen die de aanbestedingen uitschreven.

1. Zeewering en zeehavenwerken.

Mede ten gevolge van de stormen rond de jaarwisseling 1973-74, werden belangrijke aanbestedingen uitgeschreven voor het herstellen en versterken van zeeweringen te Knokke-Heist en voor het bouwen van strandhoofden te Oostende.

Voor de haven van Oostende had de voornaamste aanbesteding betrekking op het bouwen van het nieuwe vissersdok (2e faze ; 91 mln fr.). Te vermelden is ook de aanbesteding voor het bouwen van de nieuwe oostelijke kaaimuur van het Montgomerydok (51 mln fr.).

De voornaamste aanbesteding voor de uitbouw van de haven van Zeebrugge slaat op het bouwen van kaaimuren

voor een nieuw insteekdok (containerdok) in de achterhaven (849 mln fr.). Behalve het Ministerie van Openbare Werken heeft ook de Maatschappij van de Brugse Zeevaartinrichtingen een aantal werken aanbesteed. De voornaamste zijn gesitueerd in de binnenhaven van Brugge : oprichten van funderingsbalken voor kraansporen (27 mln fr.) en verhardings- en rioleringswerken (28 mln fr.).

In verband met de Nieuwpoortse haven is te vermelden de aanbesteding van de tweede faze van de nieuwe jachthaven (52 mln fr.).

2. Verkeersinfrastructuur.

a) Wegen.

Voor de autoweg Brussel-Oostende werden aanbestedingen gedaan voor de verbreding van de noordelijke rijweg en voor het aanpassen van kunstwerken en toegangscomplexen (sektie Aalter-Jabbeke : 464 mln fr.). Ook de verkeerswisselaar met de in uitvoering zijnde autoweg Jabbeke-Calais werd aanbesteed (200 mln fr.). Dit geldt ook voor het bouwen van een nieuwe brug over de autoweg ter hoogte van Snellegem (19 mln fr.).

Een algemene offerte-aanvraag werd uitgeschreven voor de concessie voor de bouw en de exploitatie van een nevenbedrijf te Jabbeke (twee restaurants en/of een brugrestaurant, een motel en twee service-stations voor motorvoertuigen).

Betreffende de E3 is vooral te vermelden de aanbesteding voor de oprichting van een complex bestaande uit een gebouw voor het onderhoud van de wegen en van een rijkswachtpost. Dit complex zal worden opgericht langs de Kennedylaan te Kortrijk (74 mln fr.).

Voor de expresweg 905 (Torhout-Brugge) werd de brug onder de spoorweg Brugge-Oostende aanbesteed (ruwbouw : 63 mln fr. ; bijhorende spoorwegwerken : 55 mln fr.).

In verband met nieuwe rijkswegen wijzen we allereerst naar de weg Jabbeke-De Haan. Voor deze weg is aanbesteed de brug over de spoorweg Brussel-Oostende en de grondwerken voor de ophogingen (17 mln fr.). Voor de rondweg van Ingelmunster is een algemene offerte-aanvraag uitgeschreven.

Voor meerdere rijkswegen werden verbeteringswerken aanbesteed. De voornaamste hebben betrekking op rijksweg 567 (Lichtervelde-Zarren-Werken) meer bepaald op de sectie Lichtervelde-Kortemark (35 mln fr.), en op de westelijke rondweg van Veurne (24 mln fr.).

In verband met de provinciewegen is vooral te vermelden de aanbesteding voor de aanleg van een rondweg te Keiem (thans Beerst). Deze rondweg zal een sectie uitmaken van de weg Diksmuide-Spermalie.

b) Waterwegen.

De voornaamste aanbestedingen hadden betrekking op werken langs het kanaal Kortrijk-Bossuit, het kanaal Roeselare-Leie en de Leie zelf.

Voor het kanaal Kortrijk-Bossuit ging het om het bouwen van een sluis te Bossuit (219 mln fr.).

Voor het kanaal Roeselare-Leie werd de tweede fase van de verhoging van de zuidelijke kanaaldijk aanbesteed (36 mln fr.).

Betreffende de Leie werden in West-Vlaanderen moderniseringswerken aanbesteed ter hoogte van de nieuwe elektriciteitscentrale te Harelbeke (32 mln fr.).

In verband met de Schelde kan worden vermeld dat een aanbesteding doorging voor het rechttrekken en kalibreren van de sectie Kerkhove-Oudenaarde (128 mln fr.).

c) Spoorwegen.

De voornaamste aanbestedingen hielden verband met het bouwen van een viadukt te Roeselare die zou toelaten drie overwegen af te schaffen (81 mln fr.).

Een tweede voornaam element was de aanbesteding van spoorwegwerken (55 mln fr.) bij het bouwen van een brug over de expresweg 905 te Brugge (lijn Brugge-Oostende).

d) Vliegvelden.

In 1974 werd een aanbesteding uitgeschreven voor de voorziene verlenging van de startbaan te Oostende ; bedoelde verlenging zou 990 m bedragen (78 mln fr.). De aanbesteding was in januari 1975 nog niet toegewezen.

3. Sociale woningbouw.

Door de maatschappijen voor sociale huisvesting, de Nationale Landmaatschappij inbegrepen, werden in 1974 circa 2.000 wooneenheden aanbesteed. Hiervan werden circa 770 eenheden opgetrokken in de ruime omgeving van Kortrijk. Vermeldenswaard is dat 255 van de aanbestede wooneenheden terug te vinden waren in flatgebouwen

(bijvoorbeeld te Oostende en Waregem), en dat circa 100 wooneenheden werden ontworpen voor bejaarden.

4. Industrierreinen.

De voornaamste aanbestedingen hadden betrekking op wegenwerken in de industriezone Harelbeke-Stasegem (45 mln fr.), in de industriezone De Pilders te Roeselare (38 mln fr.), in de industriezone Wevelgem-Zuid (33 mln fr.) en in de industriezone 't Konijnenbos te Gistel (27 mln fr.).

5. Waterzuivering.

Voor de zuivering van afvalwaters te Oostende gingen in 1974 belangrijke aanbestedingen door. Te vermelden zijn : de bouwwerken van het pomp- en zuiveringsstation (709 mln fr.), de krachtcentrale van het station, en een aantal persleidingen en rioolgemalen. Voor de levering van filterpersen voor het station werd een algemene offerte-aanvraag gedaan.

In verband met het geplande zuiveringsstation te Westende werd een algemene offerte-aanvraag gedaan voor het leveren van de mechanische uitrusting.

In het kader van de uitbouw van een zuiveringsstation te Blankenberge werd aldaar een rioolgemaal aanbesteed (bouwwerken en elektromechanische uitrusting).

Te Knokke-Heist werden onder meer twee rioolgemalen aanbesteed (burgerlijke bouwkunde, elektro-mechanische uitrusting, persleiding).

In het kader van het ontwerp inzake de verzameling en zuivering van de afvalwaters van het hydrografisch bekken van de Blankaart had een heraanbesteding plaats voor het bouwkundig deel van pompgemalen.

6. Huisvuilverwerking.

Het actieplan voor de verwerking van huisvuil werd in 1974 verder uitgevoerd via de aanbesteding van de elektromechanische uitrusting van de vuilverbrandingsinstallaties voor de sectoren Brugge, Menen en Veurne. Een algemene offerte-aanvraag werd uitgeschreven voor het elektromechanisch gedeelte van een gekombineerde installatie ' huisvuilverbranding-slibverwerking ' voor de sektor Oostende. Voor de sektor Roeselare, waar het elektromechanisch deel reeds eerder was aanbesteed, ging in 1974 de aanbesteding door van de bouwwerken (volledige afwerking) van de verbrandingsinstallatie.

7. Waterbevoorrading.

De gemeenten waarvoor in 1974 het waterleidingsnet werd aanbesteed zijn Geluveld, Meetkerke, Wulvergem, Werken (thans Zarren-Werken), Voormezele en Hollebeke (thans Zillebeke).

8. Energiebevoorrading.

In 1974 werden in West-Vlaanderen twee elektriciteitscentrales aanbesteed. Vooreerst wijzen we op de algemene offerte-aanvraag voor de bouw- en infrastructuurwerken van de nieuwe elektriciteitscentrale te Harelbeke (WVEM). Een algemene offerte-aanvraag werd eveneens uitgeschreven voor de elektromechanische uitrusting van een hoogspanningscentrale op de marinebasis te Zeebrugge. Dit laatste geschiedde door het departement van Landsverdediging.

9. Andere diensten.

Onder de talrijke aanbestedingen voor het bouwen of uitbreiden van diverse dienstgebouwen (hospitalen, scholen, postkantoren ...) kunnen volgende twee gegevens als de belangrijkste worden beschouwd : het oprichten van een stedelijk administratief centrum (met ondergrondse parkeerplaatsen) in de Brugse binnenstad (154 mln fr.) en het bouwen van een verpleegtehuis te Kortemark (120 bedden ; 92 mln fr.).

10. Restauraties.

Ofschoon werken met minder ruimtelijke weerslag dienen toch vermeld de aanbestedingen voor de restauratie van een aantal waardevolle gebouwen zoals het stadhuis van Damme, de monumentale Sint-Janskerk te Poperinge, het domein de Zeven Torentjes te Brugge (Assebroek) en een zevental huizen in de Brugse binnenstad.

Bovendien is overgegaan tot de aanbesteding voor het herbouwen van zeven bruggen in de binnenstad van Brugge.

C. Werken in uitvoering of voltooid.

Dit overzicht is opgemaakt aan de hand van gegevens die werden meegedeeld door de betrokken instellingen.

1. Zeewering en zeehavenwerken.

In verband met de zeewering werd de grootste activiteit genoteerd te Knokke-Heist (herstel stormschade, verlengen van strandhoofden), Westende (vooral bouwen van strandhoofd) en Oostende (bouwen van strandhoofd). Met uitzondering van een gedeelte van de werken te Knokke-Heist waren genoemde activiteiten nog aan de gang op het einde van 1974.

In 1974 werden langs de kust opnieuw een aantal militaire bouwwerken gesloopt (46 mln fr. ; grotendeels beëindigd eind 1974).

In de haven van Oostende werd een ophaalbrug gebouwd over de toegangsgeul naar het nieuw visserijdok (12 mln fr.) ; de voltooiing van het werk wordt verwacht in mei 1975.

De uitbouw van de haven van Zeebrugge werd in 1974 vooral gekoncretiseerd door het bouwen van kaaimuren voor een nieuw insteekdok in de achterhaven (849 mln fr.), van kaaimuren in de toegang tot de nieuwe zeeluis (819 mln fr.) en van een tweede terminus voor car-ferries in de voorhaven (63 mln fr.). Deze werken waren eind december 1974 nog volop aan de gang. In de loop van 1974 is wel klaargekomen de kaaimuur van het militair dok in de voorhaven (361 mln fr.). Vermeldenswaard is verder de verbreding en verdieping van het Boudewijnkanaal ten zuiden van de Herdersbrug (103 mln fr.). Dit werk was nagenoeg voltooid op het einde van 1974.

In de haven van Nieuwpoort werd in 1974 het bouwen van een kaaimuur op de noordelijke oever van de havengeul voltooid (120 mln fr.). Dit geldt ook voor de eerste fase van de nieuwe jachthaven (37 mln fr.). De tweede fase van de jachthaven (52 mln fr.) is in uitvoering ; de voltooiing wordt verwacht tegen het einde van 1975.

2. Verkeersinfrastructuur.

a) Wegen.

De voornaamste werken langs de autoweg Brussel-Oostende hadden betrekking op de verbreding van de zuidelijke rijweg (voor de sectie Beernem-Jabbeke : 463 mln fr.). Deze werken waren eind 1974 nog niet volledig klaar. Dit was ook het geval voor het aanleggen van een ontsluitingscomplex van de industriezone te Oostende met de autoweg (22 mln fr.) en voor de bouw van een brug over de autoweg ter hoogte van Snellegem (19 mln fr.).

Een belangrijke activiteit werd ontplooid langs de in uitvoering zijnde autoweg Jabbeke-Calais, meer in het bijzonder langs de sectie Ettelgem-Nieuwpoort. Kwamen klaar in 1974 : 3 bovenbruggen met toegangswegen en 4 onderbruggen met aanpassing van onderdoorgaande wegen (totaal : 121 mln fr.). Waren nog in opbouw : 5 bovenbruggen met toegangswegen en 3 onderbruggen met aanpassing van onderdoorgaande wegen (totaal : 235 mln fr.). Eind 1974 waren ook in uitvoering de brug over de IJzer te Nieuwpoort (89 mln fr.) en de grondwerken voor de sectie Snaaskerke-Nieuwpoort (tot aan de weg Nieuwpoort-Diksmuide : 183 mln fr.).

Voor de autoweg Zeebrugge-Doornik was de bedrijvigheid gekoncentreerd in het Kortrijkse en het Roeselaarse. Alle hierna genoemde werken waren nog in uitvoering eind 1974. Grond- en wegeniswerken werden uitgevoerd voor het vak begrepen tussen de verkeerswisselaar met de rijksweg 308 (Roeselare-Harelbeke) te Rumbeke en de verkeerswisselaar met de ontworpen autoweg Kortrijk-Veurne te Gullegem ; hierbij dient de bouw van een brug te Sint-Eloois-Winkel gevoegd (totaal : 383 mln fr.). Ook werden grondwerken en verhardingen uitgevoerd in de sectie Leie-E3 (450 mln fr.). In het grensgebied Rumbeke-Kachtum werd een brug gebouwd over het kanaal Roeselare-Leie (125 mln fr.). Onder de spoorlijn Kortrijk-Menen werd een tunnelmoot gebouwd (28 mln fr.). De tunnel onder het vliegveld van Wevelgem werd verder uitgevoerd (bouwkundig deel : 307 mln fr. en 98 mln fr. voor het elektromechanisch deel).

Dit geldt eveneens voor de viadukt over de Leie te Wevelgem (108 mln fr.). Te Lauwe tenslotte werd een brug gebouwd onder de spoorweg Kortrijk-Moeskroen (27 mln fr., te vermeerderen met 17 mln fr. spoorwegwerken).

Een ingrijpende gebeurtenis was de aanleg van de expresweg 905 Torhout-Brugge, meer bepaald van de sectie tussen de Chartreuseweg (Brugge-Sint-Michiels) en het kanaal Brugge-Oostende. De werken (296 mln fr.) waren nog niet af eind 1974. Dit was ook zo voor de bouw van een brug onder de spoorweg Brugge-Oostende (bouwkundig deel : 63 mln fr., te vermeerderen met 55 mln fr. spoorwegwerken).

Van de ringbaan van Kortrijk kwamen twee secties klaar : de sectie Doorniksteenweg-Aalbekesteenweg en de sectie Gentsteenweg-Bruggesteenweg (één richting).

Van de rijksweg 770 (ringbaan van Brugge) kwamen klaar : de verbinding van de industriezone Waggelwater met de expresweg 905 (verlengde Hoefijzerlaan ; 21 mln fr.). Nog niet voltooid waren de aanleg van het vak Katelijnepoort-station (99 mln fr.) en de bouw van een lage brug over het te verlaten stuk van het kanaal Gent-Brugge (50 mln fr.).

In 1974 werd de ringbaan van Poperinge verder uitgevoerd. De noordelijke sectie tussen de rijksweg 333 (Poperinge-Elverdinge) en de rijksweg 321 (Poperinge-Oostvleteren) was eind 1974 in uitvoering (62 mln fr.). Van het zuidelijk tracé kwam klaar de sectie tussen de rijksweg 333 (Poperinge-Abele) en de rijksweg 9 (Poperinge-Proven).

Met de noordelijke rondweg van Ieper werd een begin gemaakt via het bouwen van bruggen over het kanaal Ieper-IJzer en de provinciale weg die langs het kanaal loopt (50 mln fr.). Deze werken waren nog in uitvoering eind 1974.

Inzake de nieuwe rijksweg 767 (Jabbeke-De Haan) kwamen wegenwerken klaar ter hoogte van de nieuwe brug over het kanaal Brugge-Oostende (38 mln fr.).

Wat betreft de verdubbeling van de rijksweg 296 (Maldegem-Knokke-Heist) is te vermelden dat bepaalde secties op het grondgebied van Knokke-Heist en Moerkerke klaar kwamen in 1974 (40 mln fr.). Andere secties te Knokke-Heist waren nog in uitvoering (35 mln fr.); dit was ook het geval voor de brug over het kanaal Brugge-Sluis te Moerkerke (17 mln fr.).

Inzake werken aan provinciewegen zijn vooral te vermelden de weg Ieper-Diksmuide (werken klaar te Boezinge ; werken bezig te Ieper, Boezinge en Diksmuide) en de hierop aansluitende weg Diksmuide-Spermalie (werken bezig te Beerst).

b) Waterwegen.

In de loop van 1974 kwam de tweede fase van de normaliseringswerken langs de IJzer klaar : de verbinding van de nieuwe sluis te Nieuwpoort met de IJzer en met het kanaal Plassendale-Nieuwpoort (142 mln fr.).

De rechttrekking en verbreding van de Leie verplaatste zich in 1974 verder stroomopwaarts. Tussen Olsene (Oost-Vlaanderen) en Sint-Eloois-Vijve kwamen werken klaar (41 mln fr.) ; tussen Sint-Eloois-Vijve en Desselgem waren zij in uitvoering (106 mln fr.).

Voor het kanaal Roeselare-Leie zijn zeer belangrijke werken te vernoemen. Tussen Izegem en Ooigem waren verbeteringswerken in uitvoering (159 mln fr.) ; een beperkt deel hiervan kwam klaar in 1974. Bij de industrieterreinen van Roeselare (De Pilders) en Izegem-Kachtem waren eveneens infrastructuurwerken bezig (respektievelijk 38 mln fr. en 148 mln fr.). Hierbij dient nog gevoegd het bouwen van een vaste brug te Izegem (84 mln fr.).

In 1974 werd de tunnel van Moen op het kanaal Kortrijk-Bossuit verder afgebroken (183 mln fr.). De elektromechanische uitrusting van de nieuwe sluis te Moen (66 mln fr.) was eveneens nog in uitvoering eind 1974.

c) Spoorwegen.

De voornaamste activiteit werd ontplooid te Roeselare. Om het afschaffen van drie overwegen mogelijk te maken werden een viadukt en andere kunstwerken gebouwd (totaal : 126 mln fr.). Deze werken waren nog in uitvoering eind 1974. Voltoid werden te Roeselare de bouw van een dienstgebouw, een werkplaats en een centrum voor wegverkeer (totaal : 52 mln fr.).

Te vermelden zijn nog de spoorwegwerken voor het leiden van de lijn Brussel-Oostende over de expresweg 905 te Brugge (55 mln fr. spoorwegwerken, te vermeerderen met 63 mln fr. bouwwerken).

Gelijkaardige werken waren in uitvoering voor de spoorwegbrug over de autoweg Zeebrugge-Doornik te Lauwe (17 mln fr. spoorwegwerken en 27 mln fr. bouwwerken).

3. Landbouw en ruilverkavelingen.

In 1974 werd de ruilverkavelingsakte van de ruilverkaveling Gistel ondertekend. Voor een gebied van 1.334 ha (te Gistel, Leffinge, Spermalie, Snaaskerke en Westkerke) werd hierdoor een nieuwe, verbeterde agrarische structuur bezegeld. Te signaleren is vooral dat deze ruilverkaveling een aantal nadelige gevolgen kon wegnemen van de in aanleg zijnde autoweg Jabbeke-Calais. Met deze ruilverkaveling die in 1969 werd aangevat, was een bedrag van 52 mln fr. gemoeid.

4. Huisvuilverwerking, waterzuivering.

Belangrijk om het volume van de werken en om de milieuhygiënische consequenties, zijn de bouwwerken voor 4 verbrandingsinstallaties die in 1974 werden begonnen of verder werden uitgevoerd. Het gaat om de installaties te Roeselare (begonnen in 1974), Harelbeke, Izegem en Knokke-Heist (in 1973 begonnen).

Te Knokke-Heist werd, op het grondgebied van het vroegere Heist, gebouwd aan één van de 4 aan de kust te realiseren waterzuiveringsstations.

5. Waterbevoorrading.

In Ingooigem en Woesten kon men in 1974 het waterleidingsnet in dienst stellen. Dit kan men binnenkort ook doen te Aarsele, Driekapellen, Esen en Kaaskerke (Diksmuide), Egem, Geluvelde, Hertsberge, Kanegem, Koolskamp, Otegem, Voormezele en Hollebeke (thans Zillebeke) waar de werken eind 1974 nog bezig waren.

Onder de talrijke werken die eveneens nog bezig waren eind 1974 zijn te vermelden : het slaan van 4 exploitatieputten voor de waterwinning Spiere-Helkijn, de aanleg van de waterwinning te Kerkhove, het leggen van toevoerbeleidingen vanuit het waterproductiecentrum De Blankaart naar Merkem en Diksmuide, en de bouw van een reservoir te Bellegem. In de loop van 1974 kwam de watertoren van Poperinge klaar.

jaarverslag WER 1974

een bijzonder sukses kende, voort te zetten ; secundo : de WER heeft zich ook in 1974 ingezet om de vernieuwing in de toeristische sektor op gang te brengen ; tertio : de medewerking van de WER moet worden vermeld aan de beleidsopties ten aanzien van West-Vlaanderen voor het plan 1976-1980.

Het jaar 1974 betekende ook de viering van het 20-jarig bestaan van de WER. De herdenking had plaats op 29 november 1974. Prof. Dr. O. Vanneste, directeur WER-WES, schetste de 20-jarige evolutie van de WER-WES. Hierbij stond hij stil bij de economische evolutie in West-Vlaanderen gedurende de periode 1954-74 en de eigenlijke uitbouw van de WER in dezelfde periode. Naast het overzicht over het verleden, opende hij eveneens de perspectieven voor de werking van de WER — of zijn officiële uitgave via de GOM — in de toekomst. Er zal steeds een instelling noodzakelijk zijn die de permanente zorg voor volledige werkgelegenheid, structuuraanpassingen in de economie, infrastructurale uitbouw enz. op zich neemt en ook zelf in concrete aanpak omzet. Deze instelling is des te noodzakelijker daar centraliserende tendenzen zich in ons land aftekenen en dit zowel op het Rijksniveau als op het niveau Vlaanderen. Ook heeft de periode van volledige tewerkstelling al te veel de indruk gelaten dat alle problemen inzake werkgelegenheid definitief zijn opgelost en dat zelfs conjuncturele inzinkingen kortstondig konden gehouden worden en aldus zonder al te storend effect op de werkgelegenheid.

Inleiding.

De economie van West-Vlaanderen in 1973 situeerde zich in een hoogconjunctuurfase. De energiekrisis die eind 1973 een duidelijke vorm aannam, had nog geen onmiddellijke gevolgen. Dit bleef zo gedurende de eerste helft van 1974. Gedeeltelijk als gevolg van de energiekrisis, gedeeltelijk door zuivere conjuncturele oorzaken, tekende zich in de tweede helft van 1974 een duidelijke recessie af. Monetair maatregelen en de sterke stijging van de aardolieprijzen hadden evenwel reeds vroeg in 1974 de vraag in bepaalde deelsektoren aangetast en een domper geplaatst op de investeringsbeslissingen. Hierdoor werd niet enkel het in 1973 zo geslaagde industrialiseringsbeleid in de Westhoek geremd doch, werd ook voor het eerst sinds vele jaren een aanzienlijke stijging van de werkloosheid geregistreerd. Dit heeft de WER ertoe aangezet eind 1974 een economisch relance-programma goed te keuren en over te maken aan de Belgische regering.

Op 30 maart 1974 had de algemene vergadering plaats. Op de voorlichtingsvergadering — waaraan ruim 400 personen deelnamen — werd, naast de toelichting van de werking 1973, een uiteenzetting gegeven door Prof. Dr. R. Van de Putte, Gouverneur van de Nationale Bank van België, over 'Internationale monetaire verwickelingen'.

Niettegenstaande de economische moeilijkheden heeft de WER in 1974 haar beleid doorgezet tot het verder uitbouwen van de bestaande economische structuur en het tot stand brengen van de nodige vernieuwingen op korte en middellange termijn.

De uitbouw van de bestaande economische structuur richtte zich voornamelijk op het terrein van service aan de bestaande handels- en dienstenbedrijven en de verbetering van de economische infrastructuur in zijn ruimste betekenis. Meer dan vorige jaren werd de WER gekonfronteerd met een aantal bedrijven in moeilijkheden. Voor zover de moeilijkheden geen onoplosbaar structureel karakter inhielden, werd gestreefd naar een passende oplossing. In het raam van de vernieuwing zijn drie elementen te vermelden : de pogingen om het in 1972 ingezet industrialiseringsproces van de Westhoek, dat in 1973

Voorstel relanceplan.

Het boven reeds vermeld relanceplan van de WER moet in de eerste plaats worden gezien in het licht van een nationaal relancebeleid. Zij had daarbij geenszins de bedoeling het nut van het anti-inflatiebeleid in vraag te stellen indien dit laatste wordt gehandhaafd. Het normaliseren van de prijsbeweging op het niveau van onze voornaamste exportmarkten is immers een absolute voorwaarde voor een stabiele en volledige werkgelegenheid op middellange termijn.

De voorgestelde openbare werken werden in een drievoudige optiek gezien :

- (a) de fundamentele verbetering van de basisinfrastructuur van de provincie West-Vlaanderen op middellange termijn, met andere woorden de voorgestelde werken kaderen in de planningfase 1975-80 ;
- (b) voldoende impact op de werkgelegenheid, hetzij op directe of indirecte wijze ;
- (c) de aanbestedingsdossiers liggen klaar of kunnen klaar komen binnen zeer korte tijd.

De werken, waarvoor de WER een bijzondere urgentie vroeg, zouden in 1975 moeten aanvangen ; de geciteerde uitgaven zullen zich echter spreiden over diverse begrotingsjaren. Al deze werken zijn normaliter voorzien voor uitvoering voor 1980 ; het relanceplan voorziet enkel in een vervroegde uitvoering van de eerste schijf.

1. Autosnelwegen :

De aanleg van het centrale gedeelte van de A17 Zeebrugge-Doornik (40 km, raming 4 mld fr.). De Interkommunale IWVA is belast met de aanleg van deze autosnelweg ; zij moet tevens haar vastgelegd programma 1975 op de A17, A18 en A19 uitvoeren.

2. Havens :

- (a) Een spoedige beslissing betreffende de wijze waarop de bouw van de sluis te Zeebrugge zal worden verdergezet.
- (b) De aanleg van de kanaaldokken in de achterhaven te Zeebrugge (raming 0,5 mld fr.).

3. Industrierterreinen :

De WER vestigde de aandacht op de noodzakelijke ontsluiting of verdere uitrusting van een aantal industrieterreinen in West-Vlaanderen. De WER vroeg terzake een spoedige definitieve goedkeuring van de aanbestedingsdossiers betreffende de industrieterreinen Brugge-Blauwe Toren-Pathoekeweg, Brugge-St.-Andries, Harelbeke-Stasegem, Oostende, Gistel, Zedelgem en Wevelgem-Zuid.

Op 19 industrieterreinen zijn ook bundels klaargekomen of in voorbereiding tot aanbesteding. Voor de meeste terreinen kunnen de werken gedurende de eerste helft van 1975 aanvang nemen. Hiermede gaat een totale investering gepaard van 547 mln fr., waarvan een eerste schijf in 1975 kan gerealiseerd worden.

4. Waterwegen :

Het versneld afwerken van de modernisering van de Leie en Bijkanaal (De Leie, Afleidingskanaal van de Leie en Roeselare-Ooigem), teneinde deze waterloop op Europees gabariet te brengen en de catastrofale overstromingen te vermijden, dringt zich op. Voor 1975 zijn volgende werken klaar voor aanbesteding : (a) afbraak en nieuwbouw van de brug van Landegem, Merendree en Schipdonk, (b) afbraak van de brug van Bachte-Maria-Leerne, (c) bouw van de brug van Nevele, (d) bouw van een vaste brug opwaarts de sluis van Kachtem met viadukt over rijksweg 57 en spoorlijn Kortrijk-Brugge en kanaalverbreding te Rumbekke, (e) herbouwen van de brug te Sint-Eloois-Vijve met verbredingswerken van de Leie en (f) moderniseringswerken tussen Kortrijk en Harelbeke. In totaal zijn hierin circa 550 mln fr. investeringen verval.

Op het kanaal Kortrijk-Bossuit wordt de verbreding gevraagd tussen de oude en nieuwe sluis te Moen en de goedkeuring van de aanbesteding van de bouw van de sluis (370 mln fr.).

5. Zuiveringsstations :

- (a) Goedkeuring van de aanbestedingen :

Sektor Oostende	865 mln fr.
Sektor Westende	80 mln fr.
Sektor Knokke-Heist	130 mln fr.
Totaal	1.075 mln fr.

- (b) Verder kunnen in 1975 niet minder dan 8 aanbestedingsdossiers klaarkomen waarvan de totale investering 2.860 mln fr. belooft ; ook hiervan kan een eerste schijf starten in 1975.

6. Huisvesting :

Een volgend werkveld op het vlak van de economische stimulering situeert zich op het niveau van de huisvesting. Hierbij pleitte de WER voor een aanpassing van de bouwvolumes inzake sociale huisvesting in functie van de conjuncturele omstandigheden, zonder daarom de doelstellingen terzake op middellange termijn in het gedrang te brengen. Dit betekent in concreto een verhoging van het bouwkwantum in 1975 voor West-Vlaanderen. De WER

vroeg eveneens een spoedige goedkeuring van een aantal aanbestedingsdossiers van de interkommunales WIH en Lcidal.

7. Toeristische infrastructuur :

In het kader van de vernieuwing van de toeristische infrastructuur aan de Kustzone — en dit in het licht van het nieuw imago dat wordt geschapen, namelijk 'Gezondheid en sportrecreatie voor het gezin' — drong de WER aan op de aanvang van de uitrustingswerken van het toeristisch recreatiepark De Panne-Adinkerke. De noodzakelijke additionele investeringen worden geraamd op 209 mln fr.

De beleidsopties voor het Plan 1976-80.

Op 15 juli 1970 stemde het Parlement een wet betreffende de organisatie van de planning en de economische decentralisatie. Deze wet bevat vier delen, namelijk :

- (a) de omvorming van het programmatiebureau tot een Planbureau en de oprichting, naast de algemene en sektoriële direkties, van een regionale direktie, omvattende drie afdelingen : Vlaanderen, Wallonië en Brabant ;
- (b) de oprichting van de Dienst voor Nijverheidsbevordering ;
- (c) de oprichting van Gewestelijke Economische Raden voor het Vlaamse en Waalse landsgedeelte en voor de provincie Brabant ;
- (d) de oprichting van Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappijen.

De drie eerste, nl. het Planbureau, DNB en Gewestelijke Economische Raden werden reeds bij KB opgericht.

Het doel van het Planbureau is de maximaal evenwichtige economische expansie te verzekeren in het globaal en nationaal economisch beleid. De planning wordt uitgedrukt in een *vijfjarenplan*, maar *jaarlijkse aanpassingen* zijn mogelijk. Het Plan bepaalt onder meer :

1. De nagestreefde algemene doeleinden en het beleid vastgelegd om ze te bereiken (op het gebied van investeren, tewerkstelling, infrastructuur, vervoer, energie, etc.) ;
2. *De investeringsplannen op het niveau van de economische gewesten ;*
3. *Het van de centrale overheid afhankende programma dat wordt toegewezen aan de provincies, gemeenten, interkommunale verenigingen, gewestelijke ontwikkelingsmaatschappijen alsmede de middelen die hen daartoe ter beschikking worden gesteld.*

Het Plan is bindend voor de overheid en voor de bedrijven die steun van de staat ontvangen ; voor de overige economische agenten is het Plan indicatief.

De wet van 15 juli 1970 voorziet twee fasen bij de opmaak van het Plan, namelijk de beleidskeuzen van het Plan en daarna het Plan zelf. De WER was in 1974 actief betrokken bij de eerste fase van het Plan 1976-80.

Zoals voorzien door artikel 7 § 1. van de wet van 15 juli 1970 vroeg de Regering de Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen om advies over de documenten die dienaangaande door het Planbureau werden voorbereid. Dit is intussen gebeurd. Het advies werd ingeleverd op 9 oktober 1974.

In het advies dat gevraagd werd aan de GERV omtrent deze opties was de aandacht vanzelfsprekend sterk gericht op de regionale opties en meer speciaal op die geformuleerd voor het Vlaamse gewest. In het volume 'Regionale opties - Vlaanderen' werden een reeks concrete voorstellen gedaan die vooral betrekking hebben op de uitbouw van de infrastructuur. Aangezien de kaderwet van 15 juli 1970 bepaalt dat het plan bindend is voor de overheid en zijn jaarlijkse uitdrukking vindt in de begrotingen, was het van belang de concrete inhoud van de rubriek 'bestedingen' aan een ernstig onderzoek te onderwerpen.

Dit advies moet volgens de wet uitgewerkt worden in samenwerking met de Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappijen. Aangezien deze laatste nog niet zijn opgericht, heeft de GERV een samenwerking tot stand gebracht met de Provinciale Economische Raden.

Daar de termijn om advies uit te brengen uiterst kort was, werden besprekingen met de directeurs van de Provinciale Economische Raden aangevangen over volgende rubrieken van de 'Regionale opties - Vlaanderen'.

- (1) De ruimtelijke dimensie
- (2) Werkgelegenheidsterrein
- (3) Transportinfrastructuur : (autowegen, expreswegen, wegen, waterwegen, spoorwegen en stedelijk vervoer)
- (4) Zeehavens, luchthavens en pijpleidingen
- (5) Socio-kulturele infrastructuur (ziekenhuizen, kinderkribben, voorzieningen derde leeftijd, sportinfrastructuur, kulturele centra, musea en bibliotheken)
- (6) Toerisme en recreatie
- (7) Leefmilieu, stedenbouw en stadskernvernieuwing, watervoorziening
- (8) Spreiding van overheidsdiensten.

Aan de Provinciale Economische Raden werd er gevraagd per rubriek de globale behoeften te bepalen. Teneinde een zekere uniformiteit te bewerkstelligen werd per rubriek een werkprocedure uitgewerkt. Hierbij valt het op dat de mate van precisering van de behoeften sterk afwijkt van rubriek tot rubriek. Deze precisering slaat zowel op het volume als op de lokalisatie.

Voor de overige rubrieken (onder meer bevolking, tewerkstelling, produktiestructuur) opgenomen in de 'Regionale opties - Vlaanderen', gebeurde de consultatie via de Werkgroep 1976-80, opgericht door de GERV. De directeurs van de Provinciale Economische Raden werden uitgenodigd tot deze vergaderingen.

Met betrekking tot deze consultatie van de Provinciale Economische Raden door de GERV moet duidelijk een onderscheid worden gemaakt tussen de optiefase en de planfase. De besproken documenten situeren zich volledig op het vlak van de optiefase.

De nodige aanpassingen aan de optiefase van het Plan 1976-80 werden goedgekeurd in de Raad van Beheer van de WER van 2 mei 1974.

Groei van het Westvlaams ondernemingsleven.

1. Investeringsdossiers in bestaande ondernemingen.

Onder de investeringsdossiers, die Staatssecretaris L. Dhoore in het kader van de expansiewetgeving in 1974 heeft goedgekeurd, zijn er 12 die een investeringsbedrag van tenminste 100 mln fr. omvatten en/of een bijkomende tewerkstelling van meer dan 100 personen beogen.

Deze dossiers zijn :

Arrondissement	Bedrijf
Brugge	Hero pvba, Ruddervoorde Brunoma nv, Brugge Cethab nv, Knokke-Heist
Kortrijk	Bekaert nv, Zwevegem Slachthuizen Goossens nv, Beveren-Leie De Coene nv, Kortrijk
Oostende	Ocean Belgio nv, Oostende
Roeselare	Claeys Remi nv, Lichtervelde Bekaert nv, Ingelmunster Vandemoortele nv, Izegem
Tielt	Imperial Tufting nv, Tielt
Veurne	Suikerfabrieken van Waasten nv, Veurne.

Het aantal grote investeringsprojecten bleef aldus op een behoorlijk niveau in vergelijking met 1973. Het ligt nog bepaald boven het niveau van 1972.

2. Nieuwe ondernemingen in de Westhoek en het Tieltsse.

In tegenstelling tot de andere gebiedsdelen van onze provincie, moeten de Westvlaamse ontwikkelingsgebieden hun investeringsprojecten kwasi uitsluitend van buitenaf betrekken.

Tot hertoe hebben de buitenlandse investeerders hiervan de hoofdbrok voor hun rekening genomen. Het zijn precies de buitenlandse investeringen die in 1974 fel teruggelopen zijn. Voor het Vlaamse landsgedeelte als geheel is hun aandeel op minder dan de helft teruggelopen ten opzichte van 1973. De verontrustende economische toestand op wereldvlak heeft daar uiteraard volledig de hand in. De zichtbare resultaten beperken zich dan ook tot 2 concrete investeringsbeslissingen :

Imperial Tufting Cy nv : De nieuw opgerichte onderneming Imperial Tufting Company nv heeft besloten een nieuwe tapijtfabriek op te richten op het industriegebied van nationaal belang te Tielt. Het gaat om de productie van tufted kamerbreed tapijt. Het nieuw bedrijf zal uitgebouwd worden in drie fasen, volledig te voltooien binnen een periode van zes jaar.

De eerste uitvoeringsfase omvat een investering van ongeveer 80 mln fr. De WIER verkoopt hierbij 2,3 ha industriegrond waarop een bedrijfsgebouw van 10.000 m² oppervlakte werd opgetrokken. Het nieuwe bedrijf is tijdens de 2de helft van dit jaar reeds in werking getreden.

De investering van Imperial Tufting Company nv zal leiden tot een behoorlijke verruiming van de werkgelegenheid te Tielt. Men voorziet in de eerste uitvoeringsfase de totstandkoming van 120 nieuwe arbeidsplaatsen, waarvan 70 % bestemd zijn voor mannelijke werknemers. Einde 1974 waren er reeds 36 werknemers in dienst getreden en men mag aannemen dat het initiële tewerkstellingsobjectief vóór einde 1975 bereikt zal zijn. Na voltooiing van de derde uitvoeringsfase zal het personeelsbestand normaal tot 300 werknemers zijn uitgegroeid.

Ocean Belgio nv : Een Zwitsers-Italiaanse groep heeft beslist op het industriegebied te Oostende-Zandvoorde een belangrijke investering uit te voeren. De bouwplannen zijn intussen klaargekomen om er een fabriek op te trekken

voor de produktie van diepvriestoestellen. Het investeringsbedrag belooft 187 mln fr. en men mag redelijkerwijze 170 nieuwe werkgelegenheden verwachten tegen 1976. De nieuwe onderneming voorziet daarenboven een ononderbroeken expansie op halflange termijn en hoopt dat de totale tewerkstelling na het vierde werkingsjaar tot 300 à 400 personen zal opgelopen zijn.

In de afdeling Industriële Promotie kwamen wij tot de merkwaardige vaststelling dat het aantal te behandelen investeringsdossiers voor de Westhoek en Tielt in 1974 niet is gedaald. De belangstelling tot investeren was dus blijkbaar levendig genoeg, maar de feitelijke beslissingen zijn uitgebleven op grond van conjuncturele overwegingen. Wij zijn de mening toegedaan dat het hier een louter tijdelijke afremming betreft die de fundamentele investeringstrend van de jongste jaren ten gunste van de Westvlaamse ontwikkelingsgebieden geenszins aantast. Het zal volstaan dat zich een duidelijke heropleving voordoet in het algemeen investeringsklimaat opdat de Westhoek en Tielt hiervan onmiddellijk de tastbare vruchten zullen plukken.

3. Technische en commerciële successen.

In weerwil van de onzekere economische situatie van 1974 boekten enkele Westvlaamse bedrijven belangrijke successen zowel op technisch als op commercieel gebied :

Clark Automotive Europe nv, Brugge, heeft haar marktpotentieel in aanzienlijke mate kunnen uitbreiden dank zij de introductie van powershift transmissie. Om aan de vraag naar dit produkt te kunnen voldoen, werd het fabrieksgebouw uitgebreid met 3.600 m² en werd uiterst modern gereedschapsmaterieel aangeschaft.

Hero pvba, Ruddervoorde, kon dank zij haar vernieuwd meubelenassortiment van zowel kompakt- als aanbouw-wanden haar marktaandeel in Duitsland, Nederland en België in aanzienlijke mate verhogen.

Structo nv, Brugge, boekte een commercieel succes door de uitbating van de licentie van het systeem T6 voor gebouwen met verdiepingen.

Meubelfabriek Thor pvba, Torhout, kende een forse stijging van haar zakencijfer. De gestegen vraag naar stijlmeubelen in eik liet de firma toe zich in deze branche te specialiseren.

Carpet Yarns Company nv, Diksmuide, heeft zich in 1974 toegelegd op de ontwikkeling van nieuwe types syntetische tapijtgarens van hoogwaardige kwaliteit.

Konserven Talpe nv, Kortemark, investeerde hoofdzakelijk in de rationalisatie van het produktieproces. Voor het schillen van wortelen, aardappelen en schorseneren werd er overgeschakeld op het stoomschilprocédé. De receptie van grondstoffen, die men vroeger in kleine containers aanvoerde, werd vernieuwd zodat kon overgeschakeld worden op het automatisch ontvangen van volledige bulkkladingen.

Zuivelindustrie Inco sv, Langemark, ging over tot een omvangrijke investering in een nieuwe produktie-eenheid voor roomijs. De omzet van roomijs is in een tijdspanne van vier jaar niet minder dan vertienvoudigd. Daarnaast werd een grondige reorganisatie en rationalisatie doorgevoerd in de zuivelafdeling.

Weefautomaten Picañol nv, Ieper, heeft haar produktiegamma flink verstevigd dankzij de getouwen uitvoering MDC.

Cobar nv, Kortrijk, kende tijdens het voorbije jaar een grote toename van de omzet, wat een duidelijk bewijs is van de hoogwaardige kwaliteit van haar produkten.

Concordia nv, Waregem, textiel, was succesvol op technisch gebied door het in werking stellen van de drukkerij-afdeling. Op commercieel vlak wist deze onderneming haar konkurrentiële positie te vesteven, zowel in het binnenland als in het buitenland.

Vanhuysse pvba, Zwevegem, konfektie, heeft verleden jaar geïnvesteerd in de oprichting van een nieuw bedrijfsgebouw voor haar afdeling te Nieuwerkerke.

Serrebouw Deforche pvba, Izegem, heeft in 1974 een serrecomplex geïnstalleerd in Tsjechoslovakije en in Japan. In Zaïre werd een proefstation gemonteerd.

Konstruktiewerkhuizen De Mets nv, Kachtum, producent van hydraulische persen en heftafels is er in het afgelopen jaar in geslaagd om een kontinu werkende en verwarmde spaanderplatenpers operationeel te maken. Dit is een wereldprimeur. De omzet is gevoelig gestegen en er werd geleverd in vijf werelddelen.

Dumont-Wyckhuysse nv, Roeselare, heeft haar internationale expansie voortgezet door volledige overname van de zusterfirma Kempen-Krefeld (Duitsland). Deze laatste was reeds voor 50 % in handen van Dumont-Wyckhuysse. Als commercieel succes vermelden wij de groeiende commercialisatie van polyetherschuim met vlamvertragend effect. De sektor muurbekleding in textiel en de sektor winkelinrichtingen kenden een snelle expansie.

Etalo nv, Ardoos, kreeg de aandacht van het Design Center Brussel. Het nieuwe gamma bureaumeubelen 'Leefbuuro Etalo' werd in zijn geheel geselecteerd door deze instelling.

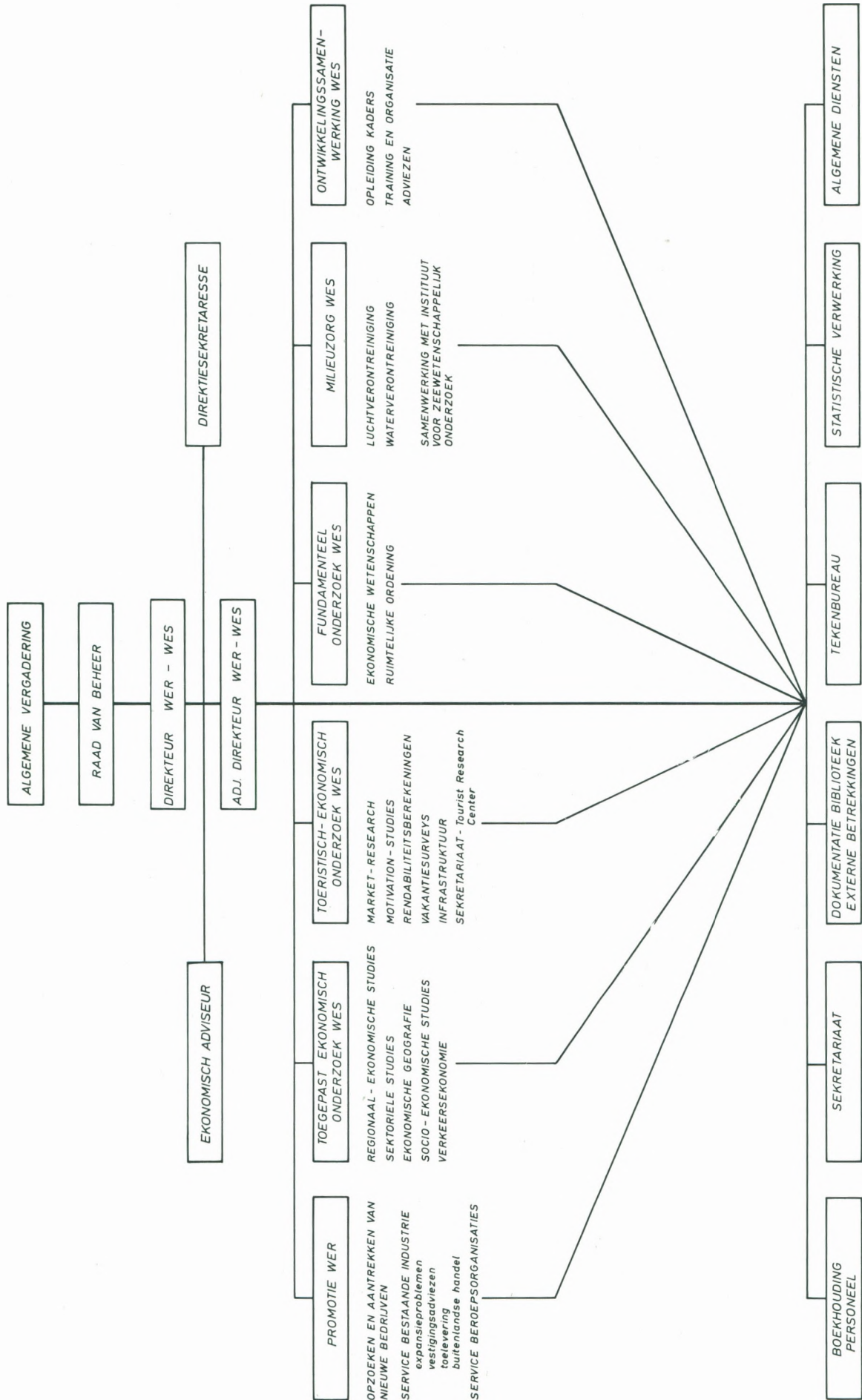
Vandekerckhove nv, Roeselare, heeft een palmolie-fabriek gerealiseerd in Liberia. Drie slachtafvalverwerkings-fabrieken werden geleverd in Algerië. Belangrijke bestellingen werden genoteerd vanuit Maleisië, Indonesië, Nigeria en Cameroun. Verder was er succesvolle introductie van vuilniswagens op de Westeuropese markten. Er werden tevens vuilniswagens geleverd in Tsjechoslovakije.

4. Tewerkstelling.

De jaarlijkse enquête van de WER, waarvan het resultaat betrekking heeft op 41,2 % van de industriële tewerkstelling in West-Vlaanderen (exclusief bouw- en vervoerssector), wijst op een vertraagde groei. Inderdaad, tijdens 1974 is de industriële tewerkstelling toegenomen met 3,3 % tegenover 5,7 % in 1973. Dit laatste percentage lag evenwel op een bijzonder hoog niveau in vergelijking met de 1,7 % van 1972¹.

¹ De cijfers houden wel een zekere overschatting in van de werkelijkheid omdat er geen rekening wordt gehouden met het aantal verdwenen bedrijven. Men kan zich indenken dat de betere resultaten beter overkomen dan de minder goede. Wij merken ook op dat de resultaten niet worden gekorrigeerd voor het aandeel van de diverse arrondissementen.

STRUKTUUR WER - WES

Samenvattend kunnen wij stellen dat de ontwikkeling zich in 1974 op een hoog peil heeft weten te handhaven ; de afgeremde stijging is vooral te wijten aan de conjunkturele verzwakking tijdens de tweede helft van dit jaar.

We vermelden enkele Westvlaamse ondernemingen die tijdens het voorbije jaar een opmerkelijke stijging van de tewerkstelling noteerden, hetzij in absolute, hetzij in relatieve cijfers.

In absolute cijfers :

Cobar nv, elektronica, Kortrijk	+ 316	personeelsleden
Clayson nv, metaal, Zedelgem	+ 310	personeelsleden
La Brugeoise et Nivelles nv, metaal, Brugge	+ 304	personeelsleden
Siemens nv, elektronica, Oostkamp	+ 184	personeelsleden
Beaulieu nv, textiel, Wielsbeke	+ 168	personeelsleden
Bekaert nv, metaal, Zwevegem	+ 156	personeelsleden
CBRT nv, elektronica, Brugge	+ 115	personeelsleden
Vandemoortele nv, voeding, Izegem	+ 106	personeelsleden

In relatieve cijfers :

20 % en meer :

Carpet Yarns Company nv, textiel, Diksmuide
 Louis Claeys Machinefabriek nv, metaal, Diksmuide
 Allaeyns nv, metaal, Poperinge
 Cobar nv, elektronica, Kortrijk
 Vandendriessche nv, metaal, Kortrijk
 Vanhuysse pvba, konfektie, Zwevegem
 Ostend Stores & Ropeworks nv, textiel, Oostende

30 % en meer :

Flandria nv, Gebroeders Vanmaercke, metaal, Tiegem
 Vandeputte pvba, schoenen, Izegem

40 % en meer :

Oda nv, leder, Torhout
 C.D. Textiel pvba, textiel, Lendeledede

80 % en meer :

Gerard Potteau en Zoon nv, houtbewerking, Heule

100 % en meer :

Daikin nv, metaalbewerking, Oostende

Hierna volgt een overzicht betreffende het personeelsbestand in de nieuwe ondernemingen, die zich in 1972 of 1973 in de Westhoek hebben gevestigd :

	Personeels- bestand eind 1974	Personeels- objectief 5 jaar
Investeringsbeslissingen 1972		
Autonoom nv, konfiserie, Ieper	200	200
Daikin Europe nv, air-conditioning-apparaten, Oostende	77	100
Radtke International nv, konfektie, Zonnebeke	74	200
Bausch & Lomb nv, elektronica, Gistel	42	70
Klippan nv, veiligheidsgordels, Ieper	507	500

Investeringsbeslissingen 1973

Holvrieka nv, tankbouw, Menen	25	100
Packo-Fullwood nv, melktoestellen, Diksmuide	28	175
Santens Textiel pvba, badstoffen, Veurne	64	150
Cobar nv, elektronica, Poperinge	108	250
Snauwaert & Depla-Spalding pvba, tennisraketten, Diksmuide	55	100
Setcraft nv, zetelrompen, Tielt	20	45
Vesuvius nv, vuurvaste materialen, Oostende	40	250
Hexagon Machines pvba, industriële wasinstallaties, Veurne	81	75
United Biscuits nv, chips, Veurne	70	100
Totaal	1.391	2.315

Bovenstaande resultaten overtreffen onze verwachtingen. De nieuwe ondernemingen in de Westhoek hebben reeds, deels op 1 jaar en deels op 2 jaar, 60 % tot stand gebracht van de op 5 jaar geplande tewerkstelling.

5. Activiteit op Westvlaamse industrieparken.

De industrieparken van West-Vlaanderen kenden in 1974 een uiterst drukke activiteit.

Dit was het gevolg van de vele investeringsbeslissingen in 1973. Deze kregen een uitwerking in de eerste helft van 1974.

Vooraf dankzij de talrijke investeringsbeslissingen ten voordele van de Westhoek, kwamen een indrukwekkend aantal bedrijfsgebouwen tot stand. De stijgende verkoop van industriegronden met de daarmee gepaard gaande opties, heeft op enkele plaatsen geleid tot een tekort aan beschikbare percelen.

In 1974 werden door de WIER en Leiedal 103 ha industriegrond verkocht tegenover 98 ha in 1973 en 50 ha in 1972.

Lokalisatie en bedrijf	Grond- aankoop in 1974	Bouw- werken aange- vangen of voltooid in 1974
<i>Arr. Brugge</i>		
Brugge-Blauwe Toren		
Y. Meire pvba	x	x
Dhondt-Vandeweghe	x	
Van Biervliet	x	
Brugge-Herdersbrug		
CBRT		x
Brugge-Waggelwater		
Auteldies nv		x
Hector Debaere		x
Maenhout pvba	x	x
Jacques Van Brabant 'Ilpaca'		x
Jozef Duvivier		x
EBES		x
Vanderkeilen-Zwartjes	x	x
Kunstatelier Slabbinck		x
A. Serry	x	
Van Biervliet Gebr. nv.	x	x
M. De Scheemaker	x	
Lips		x

Lokalisatie en bedrijf	Grond-aankoop in 1974	Bouw-werken aange-vangen of voltooid in 1974	Lokalisatie en bedrijf	Grond-aankoop in 1974	Bouw-werken aange-vangen of voltooid in 1974
Demeyere		x	Poperinge-Sappenleen		
R. Dewijnter	x		Haubourdin	x	
Puype		x	Roffiaen		x
Maene		x	Kaestecker-Morel	x	x
Vandenbergh-Tomme	x	x	Deraedt		x
Lamoral pvba		x			
Lootens-Vanderschaeghe	x	x	<i>Arr. Kortrijk</i>		
J. Dupont pvba	x		Bossuit-Pottes		
Lanckriet-Minnebo	x		Taelman	x	
De Laey	x	x	Gullegem-Moorsele		
Oostkamp-Kampveld			LVD Company	x	
Germeys-Missaen	x		Wallecan	x	
Torhout			Legein	x	x
Cornille pvba	x		Dunspan		x
Robbe		x	Haemers		x
WVEM		x	Declercq		x
Zedelgem-St.-Elooi IV			Harelbeke E3		
Clayson nv	x	x	Stadsbader	x	x
Zeebrugge (a)			Korbeton		x
Petrover		x	Buysschaert	x	
Lambert & Dauw pvba		x	Despriet		x
Zeetank nv		x	Harelbeke-Stasegem		
Dierickx-Visschers nv		x	Lano	x	x
Tameco nv		x	van Haacht	x	x
Borlim nv		x	Courtexyl	x	
North Sea Ferries		x	Vanwijnsberghe	x	x
Brugse Scheepssloperij nv		x	Dewerchin	x	
<i>Arr. Diksmuide</i>			WVEM	x	x
Diksmuide			Boucquillon	x	x
Kinders Vandenbergh	x		Lefevre	x	
Vanhaverbeke-Vanderelst	x		Heule-Kuurne		
Vandroemme	x		Intercom	x	
Western Diamond Tool nv	x	x	Meyhui		x
Fullwood-Packo nv	x	x	Buyse	x	x
Houthulst			Savic		x
Dino pvba	x	x	Dejager	x	x
Kortemark			Goetgeluk		x
Talpe nv		x	Intertex	x	x
<i>Arr. Ieper</i>			Demudis		x
Ieper-Ieperleekanaal			Bultiauw	x	
R. Dewulf	x	x	Lecot	x	x
Autonoom nv		x	Hoorens		x
Klippan nv	x	x	Flandria	x	
Pidy nv	x	x	Henok	x	x
Verwee nv	x	x	Meubinex		x
Garage Devos-Dewanckel	x	x	Tanghe		x
L. Pype	x	x	Maes		x
Fina nv	x	x	Menen-Grenslan		
Decoene pvba	x	x	Deweflor pvba	x	x
Aan- en verkoopsvennootschap van de Belgische Boerenbond nv		x	Holvrieka nv	x	x
Strypsteen-Christiaens	x		E. Beyls	x	x
Geluwe-Noord-West			Lampaert	x	x
G. Meerseman	x		Vandeweghe-Vandeghinste	x	
Galloo		x	Roussel-Predal nv	x	
			Tesh-Depraetere	x	
			Menotex pvba	x	x
			Mirover pvba	x	x
			Vichte		
			Famatt	x	

(a) Betreft verhuring van grond.

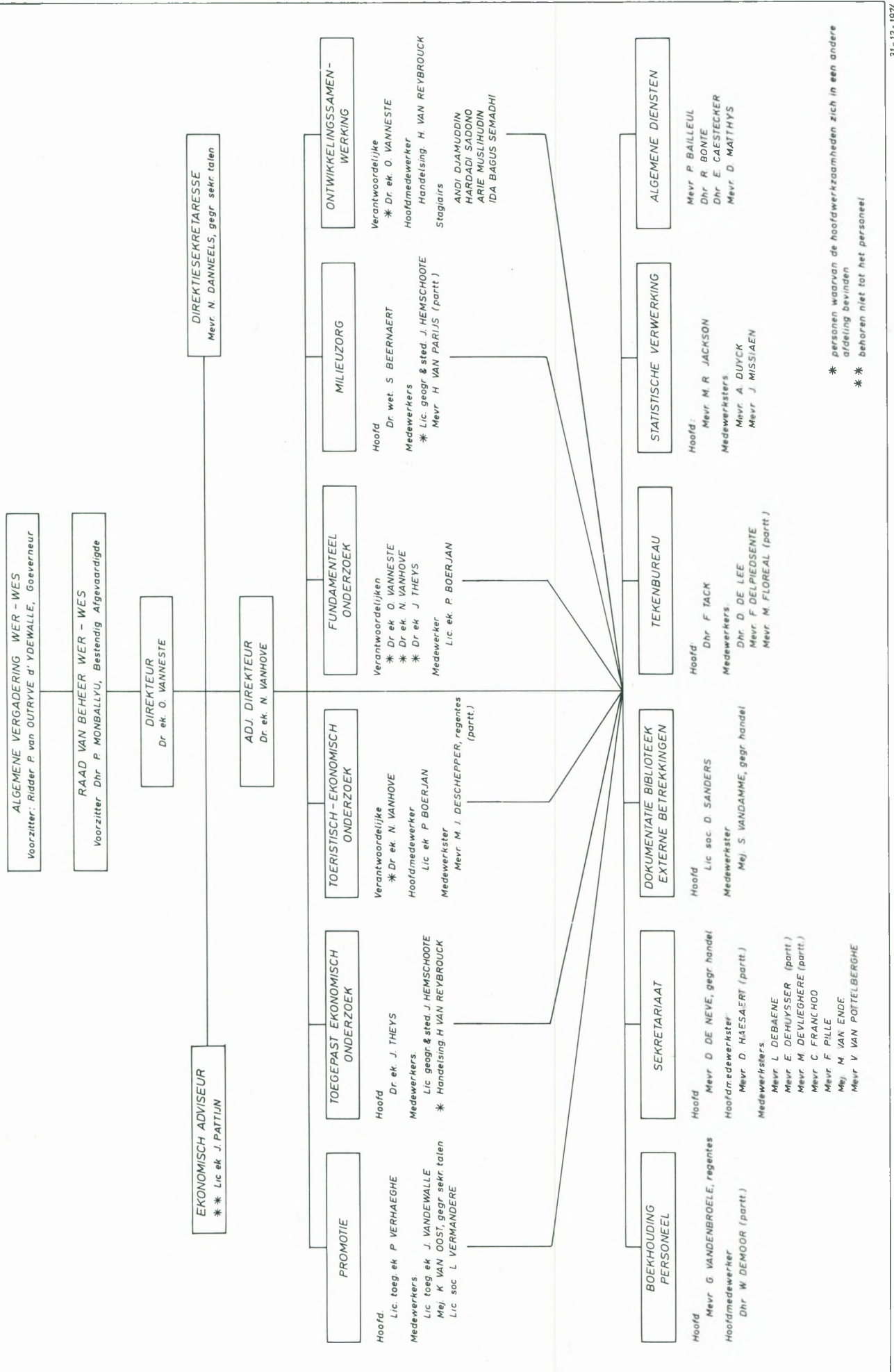

Lokalisatie en bedrijf	Grond-aankoop in 1974	Bouw-werken aange-vangen of voltooid in 1974	Lokalisatie en bedrijf	Grond-aankoop in 1974	Bouw-werken aange-vangen of voltooid in 1974
Waelkens	x		Roeselare-Noord		
Mathys	x		Bril pvba	x	x
Waregem-Bilkhage			Sint-Eloois-Winkel		
Hervantex	x	x	Walter Devos		x
Vandemaele	x		Marcel Witdouck		x
Libbrecht	x	x	Demuyck		x
Christex pvba	x		<i>Arr. Tielt</i>		
Vandecandelaere	x	x	Egem bpa nr. 2		
Sonalex pvba	x	x	Etn. Zeebroek pvba	x	
Waregem-Vijverdam			Tielt-Noord		
Viane	x		Janssens-Govaert	x	
Snauwaert & Depla	x	x	Express-Beton nv		x
Ducatex		x	Etienne Schouppe		x
Vecatex		x	E. Nagel	x	
Concordia		x	Robert Tavernier nv		x
Wevelgem-Bissegem			Imperial Tufting Cy nv	x	x
IVAW	x		J. Lecouter		x
<i>Arr. Oostende</i>			De Pijpere-Devolder	x	
Eernegem			N. & N. Vanhulle pvba	x	x
Dagraad A.	x		Kerse-Govaert	x	
Oostende-E5			G. Goethals	x	x
Demuynck		x	<i>Arr. Veurne</i>		
J. & A. Vandenberghe	x	x	Veurne-Zone I		
M. Vandaele	x		Suikerfabriek van Veurne nv	x	
West Belgium Investment	x	x	Vandaele-Vandenbroucke		x
Ghesquiere-Devos	x		Westimex nv	x	x
Vanthournout-Vandenberghe	x	x	Beschutte Werkplaats 'De Westhoek' vzw		x
Scozzafava	x	x	Inbelco nv Veurne	x	x
Safco nv (Lamot Ltd.)	x		Seru & Annoot pvba	x	x
Oostende-Zandvoorde			Fr. Delva	x	
Litto-color nv		x	Veurne-Zone II		
Snelbouw nv		x	Casteleyn pvba	x	x
Internationale Boekhandel nv		x			
Vesuvius Crucible nv		x			
<i>Arr. Roeselare</i>					
Dadizele bpa nr. 4					
Vandemaele-Messely	x	x			
Van Haelewijn-Vander Stichelen	x	x			
Ingelmunster					
Braeckevelt		x			
Izegem-Mandeldal					
C. Stove & Zonen pvba	x	x			
Jacques Naert		x			
R. Dejonghe	x				
Deswaerte pvba		x			
A. Vandenbussche	x	x			
Clement pvba		x			
Saelen-Talpe	x	x			
Decoopman-Christiaens pvba	x	x			
Ledegem-Fabriekslaan					
Defrancq	x	x			
Bonte-Van Kerckhove	x				
Roeselare-Beveren					
Gislain Desmet		x			
Roeselare-De Pilders					
Penninck		x			

Resultaten van de expansiewetgeving.

Het bedrag aan investeringen in West-Vlaanderen, die de heer L. Dhoore, Staatssecretaris voor Streekeconomie, in 1974 heeft goedgekeurd, is het hoogste dat ooit voor de provincie West-Vlaanderen bereikt werd, nl. 8 mld fr. Ook het aantal nieuwe arbeidsplaatsen dat ingevolge deze investeringen zal ontstaan, ligt zeer hoog (nl. 5.426 arbeidsplaatsen). Deze uitzonderlijke cijfers zijn in sterke mate beïnvloed door de investeringsbeslissingen van de nv Bekaert.

Als gevolg hiervan is het aandeel van West-Vlaanderen in het globaal investeringsvolume van het Vlaamse lands-deeelte hoger dan de jongste jaren. Hetzelfde geldt voor de bijkomende arbeidsplaatsen. Dit blijkt uit de volgende tabel :

Investerings in West-Vlaanderen.

	bedrag aan investeringen		bijkomende arbeidsplaatsen	
	in absolute cijfers (in mln fr.)	aandeel in het Vlaams landsgedeelte	in absolute cijfers (in mln fr.)	aandeel in het Vlaams landsgedeelte
1970	3.575	8,1 %	4.391	15,4 %
1971	5.458	13,5 %	5.125	22,1 %
1972	2.853	15,0 %	3.429	20,2 %
1973	5.129	11,1 %	4.754	18,2 %
1974	8.008	22,1 %	5.426	26,9 %

Er is dus duidelijk een positieve trend waar te nemen in het investeringsaandeel van West-Vlaanderen. Dit geldt zowel voor het absolute investeringsbedrag als voor het aantal te scheppen arbeidsplaatsen.

De gegevens voor 1974 wijzen er ook op dat, zoals in het verleden, de investeringen in West-Vlaanderen een meer arbeidsintensief karakter vertonen dan in de andere Vlaamse provincies.

Per bijkomende arbeidsplaats is er in West-Vlaanderen een investering van 1,4 mln fr. nodig. Voor het Vlaamse landsgedeelte als geheel bedraagt de investering per bijkomende arbeidsplaats 1,7 mln fr. Het arbeidsintensief karakter houdt sterk verband met de overwegende positie van de gevestigde ondernemingen in de investeringsactiviteit. Inderdaad, op het totaal investeringsbedrag van 8.008 mln fr. heeft slechts 643 mln fr. (8 %) betrekking op nieuwe bedrijven. Voor gans Vlaanderen bedraagt dit aandeel 23,3 %. Zoals de vorige jaren gaat het leeuwenaandeel van de investeringen in West-Vlaanderen naar de uitbreiding van de bestaande bedrijven.

Opvallend is de geringe omvang van de staatssteun voor de investeringen in West-Vlaanderen. Voor het Vlaamse landsgedeelte ontvingen de investeerders een staatssteun die gemiddeld 7,1 % van het investeringsbedrag bereikt. Voor West-Vlaanderen is dat slechts 3,1 %. Dit is het laagste cijfer van alle Vlaamse provincies. Dit wijst erop dat de investeringen in West-Vlaanderen in sterkere mate dan in andere provincies buiten de ontwikkelingszones gebeuren.

Dienstbetoon aan de Westvlaamse ondernemingen.

Sinds jaar en dag voert de WER een ononderbroken voorlichtingsactie omtrent de toepassingsmogelijkheden van de expansiewetgeving. Buiten het kader van de algemene informatie levert de WER ook spontaan advies aan individuele ondernemingen die een concreet investeringsproject wensen voor te leggen. Meerdere tientallen Westvlaamse ondernemingen hebben van deze service gebruik gemaakt. In de meeste gevallen hebben wij aan de investeerder omstandig uiteengezet hoe het ingewikkeld kaderwerk van de expansiewetten te hanteren ten bate van de eigen onderneming, en hulp verleend bij het opmaken van de officiële aanvraag. Het valt op dat ook de KMO-bedrijven regelmatig van deze vorm van dienstverlening gebruik maken.

Een stijgend aantal investeerders doet op de WER een beroep om samen één of meerdere vitale beslissings-elementen van hun expansiedossier onder de loep te nemen. Drie ondernemingen vroegen een gedetailleerd verslag

betreffende de arbeidsreserve in de onderzochte investeringsgebieden. Acht investeerders vroegen raad bij de selectie van mogelijke vestigingsplaatsen. Vier firma's kwamen van gedachten wisselen over de haalbaarheid van een overwogen investeringsproject. De overige gevallen hadden te maken met financieringsproblemen, energievoorziening, familiaal karakter van de onderneming of aspecten van ruimtelijke ordening.

Tussenkomen bij diverse administraties en privaatrechtelijke instellingen behoren tot ons traditioneel werkterrein. Wij hebben gepleit ten gunste van talrijke investeringsdossiers bij het Ministerie van Financiën, Economische Zaken, Openbare Werken, Landbouw, Middenstand en het Staatssecretariaat voor Streekeconomie. Specifieke vestigingsproblemen brachten ons meermaals tot overleg met het Bestuur van Doenanen en Aksijnen, de Nationale Maatschappij voor Beroepskrediet, de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening, de Nationale Maatschappij der Waterleidingen, de Provinciale Kleiwinningskommissie en de Maatschappij van de Brugse Zeevaartinrichtingen.

In het kader van het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw (EOGFL) heeft de WER 12 dossiers opgesteld. Nadere gegevens hieromtrent treft men aan in een afzonderlijke rubriek. In samenwerking met andere instanties werden pogingen ondernomen bij de administraties van Verkeerswezen en Landbouw ten einde de EOGFL-steun ook van toepassing te maken voor de visserijsector. Het is bijzonder verheugend dat het Europees Landbouwfonds onlangs een gunstige beslissing heeft genomen betreffende de bouw van twee vissersschepen.

Alhoewel de WER nooit rechtstreeks deelneemt aan onderhandelingen rond de overname van of deelneming in een onderneming, komen Westvlaamse industriëlen vaak spontaan hun desiderata in dit verband meedelen. In elf gevallen konden wij nuttige aanwijzingen verstrekken.

Meerdere jaren reeds houdt de WER een doorlopende inventaris bij van beschikbare industriegebouwen in West-Vlaanderen. Naast talrijke kandidaat-investeerders uit het buitenland hebben zes Westvlaamse ondernemingen hieruit inlichtingen geput.

Voor 1974 valt in het bijzonder te vermelden dat de WER actief heeft meegewerkt aan de oprichting van een Westvlaamse top management club. Initiatiefnemer hiertoe was het Postuniversitair Vervolmakingscentrum voor Bedrijfsbeheer. In de maanden juni en december heeft te Oostende telkens een seminarie plaatsgehad, waaraan de leiding van 20 Westvlaamse topondernemingen heeft deelgenomen. De WER heeft geholpen bij het kontakteren van passende deelnemers en heeft op beide seminaries een lezing gewijd aan de externe bedrijfsdeterminanten aanwezig in de Westvlaamse regio.

Tenslotte blijft er nog een brede waaier over van soms moeilijk te omschrijven vormen van dienstbetoon. Tenminste zeven Westvlaamse ondernemingen hebben zich tot de WER gewend om raad te vragen voor bedrijfsproblemen van de meest uiteenlopende aard. Daarnaast hebben wij aan vier firma's indicatieve inlichtingen meegedeeld met betrekking tot de commercialisatie van industriële prototypes.

Westvlaamse aannemingsbedrijven werden aangespoord om mede te dingen bij aanbestedingen wanneer nieuwe ondernemingen zich in onze provincies komen vestigen. Eén enkele keer konden wij ook tussenkomen om een Westvlaamse firma in moeilijke omstandigheden aansluiting te laten maken met een passend afzetkanaal.

Vermelden wij ook nog dat de in 1973 aangelopen werkgroep voor de diepvriessector onder onze leiding een tweedaagse studiereis heeft ondernomen naar Zweden. Op 25 april werd er in de omgeving van Lidköping een bijzonder leerrijk bezoek gebracht aan een toonaangevend diepvriesbedrijf.

Uitvoering van het tweede vijfjarenplan voor de Westhoek.

Het tweede vijfjarenplan voor de Westhoek werd door het MCEC op 6 mei 1970 goedgekeurd. Het jaar 1974 was bijgevolg het laatste werkingsjaar in het kader van dit vijfjarenplan. De reclame-actie ten bate van de industriële ontwikkeling en het programma inzake streekanimatie liepen zodoende ten einde. De verwezenlijking van de infrastrukturele voorzieningen ging verder.

1. Reclame-actie.

Het jaar 1974 was het derde en tevens laatste jaar van de reclame-actie ten voordele van de industriële ontwikkeling in de Westhoek. Het programma van 1974 omvatte volgende aktiepunten :

(a) *de zakenlunches* : op 18 juni, 15 oktober en 5 november van dit jaar organiseerde de WER telkens een zakenlunch te Brussel. Op deze lunches werden een aantal prominente personen, allen nauw betrokken bij investeringsbeslissingen, uitgenodigd. Het betrof vooral bedrijfsadviseurs, bankiers, diplomaten en overheidsambtenaren. Tal van deze personen hadden reeds via de groepsbezoeken aan de Westhoek en Tielt in 1972 en de konferenties te Brussel in 1973 kennis gemaakt met de investeringsmogelijkheden in West-Vlaanderen en de Westhoek. Het doel van deze zakenlunches was in de eerste plaats deze uiterst belangrijke kontakten te bestendigen en te aktiveren. Terzelfdertijd brachten de stafmedewerkers van de WER de gasten op de hoogte van de jongste ontwikkelingen op economisch, sociaal en infrastruktureel vlak in de Westvlaamse ontwikkelingsgebieden.

De eerste en tweede zakenlunch gingen door onder het voorzitterschap van Ridder P. van Outryve d'Ydewalle, Gouverneur, Algemeen Voorzitter WER.

De derde zakenlunch werd voorgezeten door de heer P. Monballyu, Bestendig Afgevaardigde, voorzitter van de Raad van Beheer WER. De heer P. Provost, voorzitter van het VBO, hield op de 3 lunches een tafelrede over het onderwerp : ' Economische en Sociale Aktualiteiten '.

Aan de zakenlunches namen in totaal 101 gasten deel die samen 78 instanties of firma's vertegenwoordigen.

(b) *de advertentiekampanje* : tijdens het jaar 1974 plaatste de WER twee selektieve advertenties in de internationale pers. Vooreerst in ' Mittler für Industrie-ansiedlung ', een gids voor industriële vestigingsmogelijkheden, die jaarlijks ten behoeve van de Westduitse industrie uitgegeven wordt. Ten tweede was er de advertentie in ' The Financial Times ' naar aanleiding van een speciale uitgave over de investeringsmogelijkheden in België.

(c) *de aktie in Groot-Brittannië* : door zijn geografische ligging biedt West-Vlaanderen aan de Britse ondernemingen bijzonder gunstige investeringsmogelijkheden. Daarom heeft de WER in de loop van de reclame-aktie steeds veel aandacht besteed aan Groot-Brittannië. Op 29 en 30 januari 1974 brachten een groep van 10 vooraanstaande personen

uit Britse industriële kringen een bezoek aan West-Vlaanderen. Hierbij ging hun aandacht vooral naar de haven van Zeebrugge en naar de industriegebieden in de Westhoek.

(d) *deelname aan Inter-Index Düsseldorf* : op 5, 6 en 7 februari 1975 gaat te Düsseldorf (West-Duitsland) de internationale tentoonstelling Inter-Index door. Deze tentoonstelling richt zich specifiek tot ondernemingen met reële investeringsprojekten. De WER neemt in het kader van de reclame-aktie aan deze tentoonstelling deel. De laatste maanden van 1974 werden dan ook besteed aan de voorbereiding van dit initiatief.

(e) *dokumentatie* : de bestendige promotie-aktie van de WER vergt heel wat dokumentatiemateriaal. In 1974 werd dan ook de kaart van West-Vlaanderen, met aanduiding van de autowegen en industriegebieden, herdrukt. Eveneens werd een duitstalige folder voorbereid. Deze folder verschijnt in januari 1975.

2. Streekanimatie.

Ook voor het programma inzake streekanimatie in de Westhoek was 1974 het laatste werkingsjaar. De projekten, die door Staatssekretaris Dhoore goedgekeurd waren, werden volledig afgewerkt. De respektieve promotoren brachten op de tweemaandelijks vergaderingen van de werkgroep streekanimatie verslag uit over de stand van uitvoering. De werkgroep streekanimatie is in 1974 op volgende data en plaatsen bijeengekomen :

9 januari	: stadhuis Diksmuide
13 maart	: stadhuis Ieper
8 mei	: stadhuis Poperinge
26 juni	: stadhuis Menen
11 september	: stadhuis Veurne
13 november	: stadhuis Diksmuide

Bij het einde van het programma, namelijk einde 1974, stelden de betrokken promotoren een evaluatie op over de uitvoering van hun projekt. Aan de hand van de tweemaandelijks rapporten en deze eindevaluatie zal het WES een eindverslag opstellen dat begin 1975 aan de heer L. Dhoore, Staatssekretaris voor Streekeconomie, zal overhandigd worden.

3. Infrastructuur.

Het zwaartepunt bij de uitvoering van het tweede vijfjarenplan voor de Westhoek lag op het vlak van de infrastructuur.

In de eerste plaats ging het om de verdere uitrusting van de industrieparken. In 1974 heeft de WIER daar verder aan gewerkt met onder meer een aantal wegenis- en rioleringswerken op de industrieparken te Ieper, Poperinge en Houthulst.

Het spaarbekken te Woumen, dat de industrieparken in de Westhoek van drinkwater moet voorzien, draaide gedurende 1974 op proef. De aandacht van de NMDW ging hierbij vooral naar de waterbehandeling, dit wil zeggen het drinkbaar maken van het water.

Inzake de aanleg van de autowegen Jabbeke-Veurne-Calais (A18) en E3-Veurne (A19) valt te melden dat in december 1974 de aanbesteding plaatshad voor de verkeerswisselaar te Jabbeke (A18). De grondwerken voor deze autoweg zijn reeds uitgevoerd tot Nieuwpoort. De

aanbesteding voor de wegdekken zal begin 1975 plaatsvinden. Wat de A19 betreft, zullen in 1975 ook de grondwerken van het vak Ieper-Geluwe aanbesteed worden.

Toeleveringsaktie.

De toeleveringsaktie heeft in 1974 een normaal verloop gekend. Vier edities van het trimestriële Toeleveringsbulletin zijn verschenen en werden gratis verspreid onder de bedrijven met meer dan 20 werknemers. Voor West-Vlaanderen heeft de WER het Permanent Sekretariaat toelevering waargenomen. Dit komt neer op het regelmatig doorspelen van passende informatie aan toeleveranciers en uitbesteders die reageren op de aankondigingen in het toeleveringsbulletin.

In het traditioneel kader van de Internationale Jaarbeurs te Gent heeft de 8e Toeleveringsbeurs plaatsgehad van 14 tot 29 september. Acht Westvlaamse ondernemingen hebben eraan deelgenomen. In samenwerking met Fabriplast (groep 18 van Fabrimetal) hebben de inrichters dit jaar het hoofdaksent gelegd op de plasticverwerkende nijverheid. Als aanloop daartoe had op 13 juni een bijeenkomst plaats te Brussel. De WER heeft er deelgenomen aan een debat volgend op een uiteenzetting van de heer H. Persin, sekretaris-generaal van Europlastica, met als thema 'Toekomst van de toeleveranciers uit de kunststoffensektor in België'.

Op verzoek van het Economisch en Sociaal Instituut voor de Middenstand (ESIM) heeft de WER een nota opgesteld over de toeleveringsaktie in de Vlaamse provincies. Hierin wordt de balans opgemaakt van de verwezenlijkingen en tekorten die zich in de loop van 8 jaren werking hebben gemanifesteerd. De WER heeft ook gepoogd een voorstel van vernieuwde aanpak te formuleren. Ons advies was uiteindelijk bestemd om verwerkt te worden in een samenvattende nota die het ESIM in het kader van het vierde Plan (1976-80) diende voor te leggen aan het Planbureau.

Afgevaardigden van de WER hebben een werkbezoek gebracht aan de 2e Vakbeurs Algemene Toelevering te Utrecht (13-18 mei) en MIDEST (Marché International de la Sous-Traitance) te Lille (1-5 oktober).

Kontaktdagen 1974.

De trefdagen die in 1974 werden georganiseerd, grepen plaats zowel in binnenland als in buitenland. Ze werden opnieuw ingericht door de BDBH in samenwerking met de WER, de betrokken beroepsfederaties en de Belgische diplomatieke posten in het buitenland. Vooral volgende sektoren kwamen aan bod : de juwelen-nijverheid, de textielnijverheid, de voedingsindustrie en de meubelindustrie. Deze promotiedagen voor de uitvoer kennen steeds een ruime belangstelling en, zoals blijkt uit het hiernavolgend overzicht, neemt een niet onbelangrijk aantal Westvlaamse fabrikanten er aan deel.

Onder de talrijke exportpromotiedagen dient vooreerst de trefdag vermeld van 2 mei 1974 te Wevelgem. De kontaktdag van 1973 had de fabrikanten van juwelen uit het Kortrijkse en het Antwerpse reeds de gelegenheid geboden kennis te maken met de Britse en Ierse markt. Vorig jaar werden daarbij nog Oostenrijkse detailhandelaars, grossiers en importeurs uit de juwelenbranche naar Wevelgem uitgenodigd. Veertien fabrikanten uit het Kortrijkse en acht uit het Antwerpse stelden te Wevelgem hun nieuwste kollekties ten toon. De kontaktdag groeide

uit tot een groot sukses en talrijk zijn de bedrijven die nu Britten, Ieren of Oostenrijkers onder hun klanten tellen.

In de textielsektor werden volgende trefdagen op het getouw gezet :

op 14 en 16 mei 1974 te Manchester en te London, waar een 600-tal Britse klanten kennis maakten met Belgische fabrikanten van meubelweefsels, huislinnen, konfektie-weefsels en tapijten. Hier waren 27 Belgische bedrijven aanwezig (12 uit West-Vlaanderen) ;

een gelijkaardige kontaktdag werd op 28 november 1974 te Gent ingericht, in samenwerking met de Belgische Textielfederatie. Hier ontmoetten 24 Belgische fabrikanten van meubelweefsels en huislinnen (waarvan 11 Westvlaamse) kopers uit Denemarken, Noorwegen, Zweden en Frankrijk ; 10 fabrikanten van hoeden (3 uit West-Vlaanderen) hebben elkaar te London ontmoet op 11 november 1974 voor een andere trefdag ;

op 27 juni 1974 te Sint-Niklaas waren het 36 fabrikanten van kinderkleding (waaronder 8 uit West-Vlaanderen) die in kontakt werden gebracht met een vijftigtal kopers van warenhuizen, aankoopcentrales, kettingswinkels, grossiers en grote detaillisten uit de Duitse Bondsrepubliek, Frankrijk en Zwitserland ;

tenslotte werden op 6 september 1974 te Brussel kopers van dameskleding uit de Duitse Bondsrepubliek, Zwitserland, Oostenrijk, Zweden en Libanon uitgenodigd. Zij maakten er kennis met de jongste presentaties van 30 Belgische konfektionneurs, waarvan 3 uit West-Vlaanderen.

Voor de voedingsindustrie dient in de eerste plaats de kontaktdag van 10 september 1974 te Frankfurt vermeld, waar op een totaal van 56 Belgische bedrijven er zes uit West-Vlaanderen kwamen. Gelijkaardige initiatieven voor de voedingsindustrie vonden plaats te Frankrijk (Bordeaux) en Groot-Brittannië (Bradford).

Ter gelegenheid van de biënnale voor woonkreativiteit ' Interieur 74 ' heeft de BDBH een groep designers, binnenhuisarchitekten en kopers uit de Duitse Bondsrepubliek voor een bezoek aan deze tentoonstelling te Kortrijk uitgenodigd.

Ook werden, in samenwerking met de Belgische ambassade te Stockholm, een twintigtal Zweedse kopers uitgenodigd naar de 37e Internationale Vakbeurs van het Meubel te Brussel.

Er dient nog vermeld dat een kontaktdag voor Belgische fabrikanten van kosmetika, hygiënische produkten, toilet-artikelen en zepen werd georganiseerd in samenwerking met de Belgische Vereniging voor Kosmetika en Hygiënische Produkten. De trefdag vond plaats te Brussel op 26 september 1974. Er waren kopers uit Groot-Brittannië, de Duitse Bondsrepubliek en Nederland aanwezig.

Zitdagen in de Westhoek en Tielt.

De reeks konferenties voor het bedrijfsleven, die de WER in 1973 in samenwerking met de industrie-kernen van de Westhoek en Tielt organiseerde, werd in 1974 verdergezet.

Voor de industrie-kernen Diksmuide en Veurne greep op 29 maart 1974 een conferentie plaats op het stadhuis te Diksmuide. Voor de kernen Ieper, Poperinge en Menen gebeurde dit op 5 april te Ieper en voor het Tieltse op 23 april te Tielt.

Het thema van de bijeenkomsten te Diksmuide en te Ieper was : de relaties tussen het bedrijfsleven en het

technisch onderwijs. Teneinde dit onderwerp op een zo levendig mogelijke manier naar voren te brengen, werd een paneelgesprek georganiseerd onder leiding van Dr. O. Vanneste. Hieraan namen verder deel : de heer O. Claerbout, inspecteur van het technisch onderwijs, de heer J. Mennes, directeur van Vesdre-Escaut nv te Veurne en de heren R. Van Houtte en A. Vandoorne, directeur van de plaatselijke RVA-afdeling, respectievelijk te Oostende en te Ieper.

Tijdens de uiteenzettingen en discussies kwam vooral de noodzaak tot een beter en regelmatig contact tussen het onderwijs en het bedrijfsleven tot uiting.

Aan de bijeenkomsten te Diksmuide en te Ieper namen in totaal 60 personen deel, 37 uit het bedrijfsleven en 23 uit het technisch onderwijs.

De bijeenkomst te Tielt handelde over de problematiek van de milieuverontreiniging en de weerslag van de reglementering terzake op de industrie. Dr. S. Beernaert, hoofd van de afdeling milieuzorg van het WES, gaf een overzicht van de wetten en besluiten die van toepassing zijn. Deze conferentie werd bijgewoond door 21 personen uit het bedrijfsleven.

Tijdens de tweede helft van 1974 organiseerde de WER, in samenwerking met de respectievelijke stadsbesturen, een zitdag op het stadhuis te Diksmuide (6 december), Veurne (6 december) en Tielt (10 december). Op deze zittingen was een stafmedewerker van de WER ter beschikking van de plaatselijke industriëlen. Verschillende bedrijfsleiders namen deze gelegenheid te baat om een aantal expansieproblemen aan de WER voor te leggen. De zitdag te Poperinge, waaraan de plaatselijke handelskamer zijn medewerking verleent, is voorzien in januari 1975.

Infrastructuur.

Sinds enkele jaren zet de WER zich actief in voor de aanpassing van de economische basisinfrastructuur in functie van de economische expansie die werd bereikt tijdens de jongste vijftien jaar en de behoeften die zich stellen voor morgen. Deze inspanningen worden geleverd via zeer uiteenlopende kanalen gaande van medewerking aan de vijfjarenplannen, de jaarlijkse infrastructuurprogramma's, schriftelijke en mondelinge contacten met de departementen, ministeriële overheden, tot voordrachten, WER-publikaties en andere.

Met het oog op de middellange termijnontwikkeling werd, zoals boven reeds werd vermeld, door de WER in het raam van de opmaak van de beleidsopties voor het plan 1976-80 de infrastructurale behoeften aan de centrale overheid kenbaar gemaakt. Dit gebeurde in nauwe samenwerking met de ambtenaren van gedeconcentreerde afdelingen van het Departement van Openbare Werken, de havenbedrijven, de Interkommunale Verenigingen en de lokale besturen. De WER-voorstellen die via de GERV aan de centrale overheid werden overgemaakt, hebben betrekking op de rubrieken industrieterreinen, de autowegen, de wegen (onafgezien het uitvoerend organisme), de waterwegen, de havens, de spoorwegen, de luchthavens, de pijpleidingen, toeristische infrastructuur, leefmilieu en watervoorziening, stadskernvernieuwing, enz.

In verband met de infrastructurale ontwikkeling op middellange termijn werd in 1974 verder doorgegaan met het onderzoek en de contacten voor de bevoorrading vanuit Zeebrugge van het Achterland (in binnen- en buitenland) inzake vloeibare en vaste grondstoffen via pijpleidingen.

Door administratieve moeilijkheden en financieringsproblemen kende de aangekondigde studie betreffende de energiefunctie van de haven van Zeebrugge en de technisch-economische aspecten van de mogelijke maritieme industrialiseringsprocessen, de benodigde infrastructuur en haar gevolgen van allerlei aard op de regio (urbanistisch, ekologisch, infrastruktureel, toeristisch) een jaar vertraging. Het studiesyndikaat Symarindus (waarvan de Dienst voor Nijverheidsbevordering en de WER de leden zijn) zal in het voorjaar van 1975 definitief aanvang nemen met deze studie. Intussen laat een tweede studiesyndikaat, Symarinfra, zich in met de maritieme infrastructuur onderbouw van de haven. De studie uit te voeren in het raam van Symarindus, zal in de loop van 1975 een duidelijker inzicht geven van de problematiek en kan op deze wijze het beleid beïnvloeden.

Spijts de vermelde vertraging en de moeilijkheden omtrent de maritieme sluis te Zeebrugge, werden in 1974 een aantal belangrijke infrastructuurwerken te Zeebrugge aanbesteed. Het belangrijkste was wel de bouw van een kaaimuur aan het containerdok in de achterhaven (849 mln fr.). Verder is de bouw van buisvormige dukdalven aan Car-ferry I (21 mln fr.) te vermelden.

De WER drong eind 1974 aan bij de heer G. Defraigne, Minister van Openbare Werken, voor de hervatting van de sluiswerken te Zeebrugge. Tevens heeft zij aandacht gevraagd voor de verdere uitvoering van het achtjarenplan van de haven van Zeebrugge. Sinds twee jaar zijn de werken aan de sluis onderbroken. De uitzonderlijke ligging van de haven van Zeebrugge tegenover het industriële hart van Europa en de schaarse industrieterreinen in Europa die zullen ontsloten worden voor schepen van 125.000 ton, vormen voor gans West-Vlaanderen een uitzonderlijke troef. De vragen om inlichtingen betreffende vestigingsmogelijkheden wijzen op een grote belangstelling ; daar echter op heden geen datum kan vooropgesteld worden inzake beëindiging van de sluis, gaat deze belangstelling verloren en wordt ook de reputatie van ons land aangetast.

Te Zeebrugge kwamen in 1974 opnieuw twee scheepvaartlijnen tot stand : (a) de containerdienst Zeebrugge-Tilbury van European Unit Routes (EUR) met 3 aanlegbeurten per week en (b) de carferrydienst Zeebrugge-Felixstowe van Atlantic Steam Navigation Company (dochtermaatschappij van European Ferries) die 13 afvaarten per week verzekert. De carferrydienst van de rederij North Sea Ferries tussen Zeebrugge en Hull werd sedert midden juni 1974 uitgebreid voor passagiersverkeer en werd op 19 december een dagelijkse dienst.

Ook in de haven van Oostende werden een aantal infrastructuurwerken aanbesteed in 1974. Het belangrijkste betreft de bouw van het nieuw visserijdok (91 mln fr.).

De haven van Nieuwpoort kwam in 1974 opnieuw in het daglicht. De bouw van de kaaimuur op de noordelijke oever van de havengeul en de aanleg van de 1ste faze van de jachthaven in de havengeul (rechteroever) kenden een voltooiing. In 1974 werd overgegaan tot de aanbesteding van de tweede faze van de bouw van de nieuwe jachthaven in de havengeul (52 mln fr.).

Een tweede luik van de infrastructuurverbetering betreft de autowegen. Het verlopen jaar was zeker niet gunstig voor West-Vlaanderen. Via de IVAW werden er voor de autowegendriehoek van West-Vlaanderen slechts 2 belangrijke aanbestedingen gerealiseerd, met name het knooppunt van de autowegen Brussel-Oostende en Jabbeke-Calais (200 mln fr.) en verder het bouwen van een brug onder de spoorweg Brussel-Oostende op de

expressweg 905. In de tweede helft van 1974 werd door het Wegenfonds overgegaan tot de aanbesteding van de verbreding van het vak Aalter-Jabbeke, richting Oostende, van de autosnelweg E5.

In 1974 werden eveneens twee gedeelten van de ring rond Kortrijk (Concessie E3) geheel of gedeeltelijk toegankelijk voor het verkeer.

Het primair wegennet onderging in 1974 een verdere vernieuwing (o.m. ring rond Ieper en ring rond Poperinge en Jabbeke-De Haan). De beperking van de overheidsuitgaven en de stijging van de kosten hadden echter voor gevolg dat het aanvankelijk programma slechts zeer gedeeltelijk kon worden uitgevoerd. De meeste uitgevoerde werken, ook deze van de provinciale overheid, beperkten zich tot de onderhoudswerken.

Op het vlak van de waterwegen werd er in 1974, in tegenstelling met 1973, een duidelijke vooruitgang geboekt met de modernisering van de Leie en Bijkanalen. Een aantal belangrijke werken werden in 1974 aanbesteed, zoals de afbraak van de sluis en brug te Deinze met de verbreding en verdieping van het vak Noorderwal-Deinze Sluis, de bouw van een nieuwe brug ter hoogte van de uitgebroken sluis te Deinze, de nieuwe sluis van Komen, moderniseringswerken langs de elektrische centrale te Harelbeke, en de bouw van de sluis op het kanaal Kortrijk-Bossuit.

Het kanaal Roeselare-Leie is praktisch herschapen in één grote bouwplaats. Tussen Kachtem en Ooigem (circa 12 km) zijn er momenteel 100 aannemingen aan de gang die samen ongeveer 510 mln fr. vertegenwoordigen. De belangrijke aannemingen zijn de verbredingswerken langs de industriezone Mandeldal te Izegem-Kachtem en het bouwen van de brug over het kanaal met het viadukt over de spoorweg dwars door het centrum van de stad Izegem. Pas wanneer dit werk beëindigd zal zijn (medio 1976) zal Izegem bereikbaar worden voor de 1.350 tonschepen vanuit de Leie. Voor wat de aansluiting met de haven van Roeselare betreft, moeten wij melding maken van de goedgekeurde aanbesteding ten aanzien van de infrastructuurwerken voor de industriezone De Pilders die een kanaalverbreding over 1,1 km omvat.

Voegen we er nog aan toe dat de moderniseringswerken op de Leie en Bijkanalen in belangrijke mate bijdragen tot het verminderen van de overstromingen langs de Leie.

Inzake luchtverkeer is slechts de nieuwe luchtlijn Oostende-Gatwick te vermelden ; deze lijn wordt door Sabena en Danair gezamenlijk uitgebaut.

De WER heeft in 1974 de verlenging van de bestaande startbaan bepleit bij de centrale overheid, het WES heeft terzake een micro-ekonomische rendabiliteitsstudie opgemaakt.

De werking van de WER ten aanzien van de infrastructuurwerken is evenwel ruimer dan hierboven werd geschetst. De andere facetten zijn, ofschoon minder sprekend, niettemin van betekenis. Hierbij denken wij aan de veelvuldige besprekingen waaraan de WER participeert in de schoot van de Gewestelijke Ekonomische Raad voor Vlaanderen, ministeriële werkgroepen, provinciale werkgroepen, de Maatschappij der Brugse Zeevaartinrichtingen, enz. Daarenboven verleende de WER op regelde tijdstippen advies aan de provinciale, de gemeentelijke en de interkommunale overheid, betreffende de infrastrukturele aangelegenheden. De uitbouw van de werkterreinen onder welke vorm ook, zijn een permanent werkterrein van de WER.

Toerisme.

Reeds sinds meerdere jaren wordt door de WER sterk aangedrongen op de vernieuwing van de toeristische infrastructuur aan de Kust. Dit geldt zowel voor de privé-infrastructuur als de publieke infrastructuur. De modernisering en vernieuwing verloopt zeer moeizaam. Een onvoldoende interesse van de centrale overheid voor de toeristische sektor is hieraan niet vreemd. Toch is de WER erin geslaagd in de beleidsopties voor het plan 1976-80 een afzonderlijke rubriek te weerhouden. Hierdoor wordt de sektor toerisme voor het eerst opgenomen in een Belgisch vijfjarenplan.

In 1973 stonden de kampeerinrichtingen centraal in het geheel van de gewenste modernisering. Een actieve medewerking werd verleend aan de Provinciale Werkgroep ter Modernisering van de Kampeerinrichtingen, ingesteld en voorgezeten door de heer P. Monballyu, Bestendig Afgevaardigde en Voorzitter van de Raad van Beheer WER. In 1974 werd op basis van het intussen uitgebracht rapport menigmaal gereageerd tegen de onvolkomenheden en zwakheden die de Koninklijke Besluiten en ministeriële omzendbrieven met betrekking tot het kampeerwezen inhouden. Meerdere oplossingen die op nationaal vlak worden opgedrongen, zijn ongelukkig en getuigen van onvoldoende kennis van de problematiek of zijn niet aangepast aan de specifieke situatie van de Belgische Kust. De hoop blijft bestaan dat 1975 een definitieve oplossing brengt voor een probleem dat nadelig is voor de kampeerder, de Belgische Kust en op langere termijn voor de kampeeruitbater.

Inzake de modernisering van het kampeerwezen is er evenwel een belangrijk lichtpunt te noemen. In 1974 werd door de WITAB beslist circa 37 ha te verwerven te Wenduine en uit te rusten als kampeerzone. De gerechtelijke procedure om de grond te verwerven, kende reeds een aanvang en de dossiers om de aanbesteding van de werken de laten gebeuren, liggen klaar. Dit betekent een eerste stap tot het zo noodzakelijk kampeergrondbeleid. De WITAB is op het huidig ogenblik ook actief te Nieuwpoort en Westende. Wellicht zullen ook daar in 1975 de eerste werkzaamheden een aanvang kunnen nemen.

De moeilijkheden omtrent de oprichting van de toeristische recreatieparken die zich reeds in 1973 aftekenden, hebben in 1974 nog scherpere vormen aangenomen. Hiervoor zijn twee redenen. Primo betekenden de budgettaire maatregelen een domper op de realisatie. In de tweede plaats rezen allerlei misverstanden i.v.m. de toeristische recreatieparken. Het is evenwel onjuist dat het idee van de toeristische recreatieparken wordt verlaten. De WER hoopt, samen met Westtoerisme, dat er in 1975 opnieuw beweging komt rond de toeristische recreatieparken.

De WER kon midden 1974, in samenwerking met het stadsbestuur van Knokke-Heist, de oprichting van een hotel-instituut voor thalassotherapie te Knokke-Heist aankondigen. Dit instituut wordt opgericht door de Belgische Cethab nv en zal gevestigd zijn op de terreinen van de huidige La Réserve.

Cethab nv zal te Knokke-Heist overgaan tot de investering van 220 mln fr. voor de realisatie van een hotel (80 additionele kamers) en een Instituut voor Thalassotherapie (inclusief zwembad). Daarenboven wordt de bestaande inrichting La Réserve met zijn 40 kamers geïncorporeerd in het Hotel-Instituut voor Thalassotherapie. Hierdoor zal het nieuwe hotel 120 kamers tellen. Deze inrichting zal een werkgelegenheid bieden aan circa 140 personen waarvan

een groot aantal hoog gekwalificeerde krachten. De werken namen in de herfst van 1974 een aanvang en het Instituut voor Thalassotherapie zal operationeel zijn in 1975.

De realisatie van dit projekt werd in de hand gewerkt door de initiatieven en de actieve steun van het stadsbestuur van Knokke-Heist. De stad Knokke-Heist stelt met de medewerking van het Gemeentekrediet van België, en met de nodige waarborgen, een lening ter beschikking van Cethab nv.

De Westvlaamse Economische Raad was actief betrokken bij de totstandkoming van dit projekt, dit in verband met de conceptie, de financiering en als bindteken tussen Cethab nv, enerzijds, en de centrale overheid en het stadsbestuur van Knokke-Heist, anderzijds.

De WER was in 1974 eveneens betrokken in een viertal andere hotel-projekten aan de Kust. Een ervan betrof een uitbreiding van een bestaande inrichting en zal wellicht in 1975 zijn uitvoering kennen.

Ten aanzien van de hotelsektor kende de WER in 1974 nog twee andere werkterreinen. In de eerste plaats werd bij de centrale overheid herhaaldelijk aangedrongen voor een aanpassing van de economische expansiewetgeving voor de toeristische sektor en dan inzonder voor het hotelwezen. De speciale werkgroep, belast door het MKESK, kwam klaar met een aantal voorstellen van modaliteiten van de steunverlening. Het anti-inflatiebeleid heeft echter de definitieve beslissing uitgesteld. In de tweede plaats kwam de WER tot een principiële akkoord met de stadsbesturen van Knokke-Heist en De Panne ter oprichting van een hotelzone. Wellicht zullen in 1975 de hotelzones een definitief beslag krijgen. Dit zal de inplanting van nieuwe inrichtingen mogelijk maken.

Traditiegetrouw waren de contacten met het Kommissariaat-Generaal voor Toerisme en met Westtoerisme bijzonder veelvuldig. Deze contacten zijn van zeer uiteenlopende aard. Ten aanzien van Westtoerisme verleende de WER op actieve wijze zijn medewerking aan de Commissie Relance en Public Relations, de Commissie Folders, de Commissie Klassifikatie Appartementen en Villa's en de toeristische promotiewerkgroep Westhoek. Het WES voorzag eveneens in 1974 in de opmaak van een sleutel ter financiering van de pool voor de binnenlandse publiciteit.

In samenwerking met Westtoerisme werden er in 1974 speciale akties ondernomen in verband met de expansiewetgeving ten aanzien van de hotelsektor, de toeristische infrastructuur, de vakantiespreiding en de bescherming van de kustlijn (zeewering).

De contacten met de toeristische sektor waren echter niet enkel beperkt tot de publieke sektor. De contacten van de WER/WES met de privé-sektor waren ook in 1974 zeer intens, en van zeer uiteenlopende aard zowel inzake de logiesvormen, de toeristisch-recreatieve bedrijven, als inzake de bedrijfseconomische aangelegenheden.

De interkommunale verenigingen.

De door de WER/WES voorgestelde opties, worden in West-Vlaanderen omgezet in concrete realisaties door de bestaande interkommunale verenigingen met regionaal-economische inslag. De WER/WES is bij deze realisaties betrokken langs de vertegenwoordiging in de bestuursorganen en langs de studie en de uitgebrachte adviezen.

WIH

Eind 1974 waren er 99 gemeenten of gedeelten van (gefusioneerde) gemeenten aangesloten bij de WIH. Dit cijfer bleef onveranderd tegenover 1973. De betrokken bevolking beloopt 742.194 inwoners, wat 69,6 % betekent van de provincie West-Vlaanderen en 88,4 % van het potentieel aktieveld.

Sinds haar ontstaan heeft de WIH in totaal ongeveer 690 ha grond verworven. Eind 1974 had zij daarvan nog ongeveer 432 ha in haar bezit. Er werden ongeveer 100 ha grond aangekocht in 1974 en 34 ha verkocht. 13,5 ha gingen naar bouwmaatschappijen en instellingen van openbaar nut, 3,5 ha naar gemeenten, 0,1 ha naar privé-personen als niet-uitgeruste grond en 17 ha naar privé-personen voor individuele woningbouw. In totaal vertegenwoordigen deze laatste 294 percelen. De belangrijkste verkopen gingen door de Knokke-Heist, Oostwinkel, Eernegem ('s Gravendriessche), Elverdinge (Warandedreef), Roeselare, Veurne en Wingene.

WIER

Eind 1974 waren er 62 gemeenten of gedeelten van (gefusioneerde) gemeenten aangesloten bij de WIER. Dit betekent een status quo tegenover 1973. In totaal woonden er 592.563 inwoners in deze gemeenten, wat 55,6 % van de bevolking van de provincie betekent en 70,6 % van het potentieel werkgebied van de WIER.

De WIER verwierf in het jaar 1974 een oppervlakte van 83 ha ; de verkoop beliep circa 146 ha en geschiedde op 22 industrieparken en ambachtelijke zones en had betrekking op de vestiging en/of uitbreiding van 80 bedrijven. Sinds haar ontstaan in 1964 heeft de WIER aldus reeds 1.239 ha industriegronden verworven en 361 ha doorverkocht voor inname door industriële en ambachtelijke vestigingen.

Inzake uitrustingswerken kan vermeld worden dat thans reeds voor ongeveer 450 mln fr. werken werden uitgevoerd en dat voor ruim 500 mln fr. werken in uitvoering en/of reeds definitief ontworpen zijn.

WITAB

Eind 1974 waren er 116 gemeenten of gedeelten van (gefusioneerde) gemeenten aangesloten bij de WITAB, tegenover 113 in 1973. Deze gemeenten vertegenwoordigen 644.795 inwoners, wat 60,5 % van de totale bevolking vertegenwoordigt in West-Vlaanderen of 76,8 % van de bevolking van het werkingsgebied van de WITAB.

Het probleem van de huisvuilverwerking, dat reeds de vorige jaren was ingezet, had ook in 1974 de aandacht van de WITAB.

Zes van de zeven specifieke interkommunale verenigingen die in West-Vlaanderen moesten worden opgericht, zijn opgericht en worden een na een operationeel.

Inzake technische uitrusting staat Izegem het verst. De indienststelling wordt daar voorzien voor medio 1975 ; Roeselare zal volgen, aangezien de bouwwerken en de elektro-mechanische uitrusting daar reeds aangevat werden. Voor Oostende, Veurne, Brugge en Menen is de bundel voor de elektro-mechanische uitrusting reeds voor goedkeuring aan de betrokken minister voorgelegd, terwijl voor Ieper-Poperinge de studie van het projekt aangevat is.

Inzake zwembaden van het type WITAB werd in 1974 het overdekt zwembad (15 x 25 m) van Izegem geopend.

Daaraan palend zal een olympisch bad gebouwd worden. De werken aan het zwembad van Ieper vorderen goed en men hoopt het bad te kunnen openstellen voor het publiek in april 1975.

Voor het zwembad van Middelkerke ging de eerstesteenlegging door op 30 november 1974. De werken zijn volop aan de gang. Door de gemeente Oostkamp werd beslist een sportcomplex (zwembad en sporthal, type B) te bouwen.

De door de WITAB en Leiedal uitgeschreven offerte-vraag inzake de bouw van sporthallen kende veel sukses.

In 1974 startten de gemeenten Gits, Geluwe en Wingene met de werken. Moorslede, Lichtervelde, Kortemark, Gistel, Ieper, Klemskerke en Ichtegem beslisten in 1974 de werken aan te vatten in 1975.

Bij het waterwinningsgebied van de Blankaart is het kollektorensysteem met bijhorende pompgemalen en zuiveringsinstallatie toevertrouwd aan de WITAB. De kollektoren zijn volledig uitgevoerd en de pompgemalen zijn in uitvoering. Het zuiveringsstation, dat ook de afvalwaters van Diksmuide zal behandelen, wordt begin 1975 aanbesteed.

In 1974 was de WITAB urbanist voor 91 gemeenten, tegenover 71 gemeenten in 1973.

LEIEDAL

Eind 1973 telde Leiedal 36 aangesloten gemeenten met een totale bevolking van 223.018 inwoners, dit is 21 % van de bevolking van West-Vlaanderen en 83 % van de bevolking van het arrondissement Kortrijk.

In 1974 werden in de industrieparken van Leiedal 51 ha gronden aangekocht en 30 ha verkocht aan 18 nieuwe en 11 uitbreidende bedrijven. Een globaal overzicht vanaf 1960 toont dat reeds 478 ha aangekocht en na uitrusting reeds 257 ha industriegrond verkocht werden.

Tijdens het voorbije jaar werden uitrustingswerken uitgevoerd in de industrieparken Vichte, Harelbeke-E3 en Gullegem-Moorsele. Met het beëindigen van de aanleg van de spooraftakking naar het industriepark Harelbeke-E3, was de realisatie van dit terrein voltooid.

In de woonzones van Leiedal werden in 1974 25 ha gronden aangekocht ; 4,5 ha werden verkocht onder de vorm van 72 private kavels.

De totaalcijfers sedert 1960 zien er dan als volgt uit : aankoop van gronden 133 ha — verkoop 38 ha. Te Moorsele (overheule) kwam de ruwbouw van 18 woningen klaar en te Zwevegem (Stedestraat) werd de bouw van 16 woningen aangevat. In de woonzones te Marke (Ter Doenaert) en te Vichte (Lendedreef), werden in 1974 de uitrustingswerken voltooid, te Bavikhove ('t Koekske) werden de uitrustingswerken gestart.

Voor de aanleg van het recreatiecentrum De Gavers op het grondgebied van Harelbeke en Deerlijk werden verschillende besprekingen gevoerd met het Provinciaal Bestuur met het oog op de verdere aanleg en uitbouw. Zeven bijkomende ha grond werden in de loop van 1974 aangekocht door Leiedal ; dit brengt het totaalcijfer per 31 december 1974 op 30 ha.

De urbanistische dienst telde einde 1974 32 aangesloten gemeenten waarvoor Leiedal stedenbouwkundige plannen opmaakt, adviezen verstrekt inzake bouw- en verkavelingsaanvragen en bijstand verleent voor elke urbanistische aangelegenheid.

In 1974 kwam ook het sportcomplex van Kortrijk, door Leiedal gebouwd, klaar. Dit complex behelst een zwembad en een sporthalle. Beide realisaties situeren zich in het kader van de offertewedstrijden WITAB-Leiedal. De sporthalle te Kortrijk is de eerste realisatie onder die vorm in de provincie. In Heule werd gestart met de bouw van een sporthalle, en de gemeenten Bissegem en Gullegem beslisten eveneens in 1974 om een sporthalle type B door Leiedal te laten bouwen.

Samenwerking van de GERV en de Provinciale Economische Raden.

De heer P. Monballyu, Voorzitter van de Raad van Beheer van de WER, en Dr. O. Vanneste, directeur, woonden als lid de bijeenkomsten bij van de Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen (GERV). Daarenboven verleende de WER zijn medewerking aan meerdere commissies opgericht in de schoot van de GERV.

De directeuren van de Provinciale Economische Raden werden in de loop van 1974 regelmatig bijeengeroepen door de heer L. Dhoore, Staatssecretaris voor Vlaamse Streekeconomie.

Het Kollege van de Directeuren van de Provinciale Economische Raden van het Vlaamse land kwam eveneens op geregelde tijdstippen bijeen. Deze bijeenkomsten gaven aanleiding tot het voorbereiden van gemeenschappelijke standpunten voor de respectievelijke Raden van Beheer.

Samenwerking met buurlanden.

De regionale commissie West-Vlaanderen - Henegouwen - Nord -Pas-de-Calais kwam te Bergen bijeen op 3 december 1974. Op deze vergadering werd door de subwerkgroep Métropole Nord - Belgisch grensgebied Tertiaire uitbouw verslag uitgebracht over de werkzaamheden en een synteserapport voorgelegd. Er werd tevens verslag uitgebracht over de werkzaamheden van de technische werkgroep Verkeer.

Op 19 december had een bespreking plaats met vertegenwoordigers van de Provinciale Planologische Dienst Zeeland in verband met de harmonisatie van de ruimtelijke ordening in het grensgebied West-Vlaanderen - Zeeuws-Vlaanderen.

Externe Relaties.

In 1974 heeft de WER opnieuw een zeer grote inspanning geleverd inzake voorlichting van de bevolking.

De jaarlijkse algemene vergadering liet toe de economische toestand van West-Vlaanderen grondig te analyseren. Het uitgewerkte overzicht van de toestand verscheen in gedrukte vorm in het jaarverslag 1973, dat in mei 1974 werd gepubliceerd.

Inzake voorbereide persinformatie verschenen er 32 persnota's. Acht daarvan waren gewijd aan de Volkstelling 1970. Langs de pers werd door de WER een stelling ingenomen inzake de regionale opties voor het plan 1976-80, de sluiswerken te Zeebrugge en de nood aan een economische relance. Enkele nota's waren gewijd aan nieuwe vestigingen, de buitenlandse investeringen en de ontwikkelingsamenwerking, alsook aan de studies van het WES op gebied van toerisme en milieubescherming.

Een gedeelte van de informatie inzake toerisme werd opnieuw langs Westtoerisme verspreid. Er verschenen 5 persnota's en Dr. N. Vanhove kon bij herhaling de

toeristische evolutie en het toeristisch beleid toelichten op perskonferenties van Westtoerisme.

Er werd medewerking verleend aan 25 voorlichtingsvergaderingen georganiseerd door de Provinciale Overheid in verband met de waterzuivering in West-Vlaanderen.

De dokumentatiedienst werd overstelpt met vragen over de jongste algemene telling en dit in afwachting dat de diverse gegevens door het NIS zelf zullen gepubliceerd worden. Gezien deze grote vraag publiceerde het WES zelf een boekdeel met tien tabellen per gemeente ; op deze wijze zal de vraag naar primaire inlichtingen in 1975 ten dele kunnen ondervangen worden.

Samen met de Provinciale Kultuurdienst, de Westvlaamse interkommunale verenigingen en enkele grote en middelgrote steden verzorgde de afdeling externe relaties van de WER een gedeelte van de tentoonstelling ' West-Vlaanderen ' in de Passage 44 te Brussel, gedurende de zomerperiode. Een reeks bijdragen werd eveneens geschreven voor de krant-ad-hoc : ' Dit is West-Vlaanderen '.

Het tijdschrift ' West-Vlaanderen Werkt ' kende zijn 16e jaargang en publiceerde 236 bladzijden tekst. Het bevatte naast 4 editoriaals, 14 artikelen, waarvan 7 in het Dossier ' West-Vlaanderen in de Volkstelling '.

In de reeks ' Facetten van West-Vlaanderen ' verscheen het nummer 5 van de hand van Dr. S. Beernaert over ' De waterverontreiniging van de binnenwaters van Midden- en Oostkust '. Dit werk is het tweede van de drie die over de waterzuivering in West-Vlaanderen zullen worden gepubliceerd.

De boekenreeks van het WES werd aangevuld met een 23e boek ' De Westvlaamse gemeenten in de Volkstelling 1970 - Statistische tabellen '.

In opdracht van Apzi (Groepering van Verenigingen voor Zeehavenbelangen van de haven van Zeebrugge) tenslotte wordt het redaktiesekretariaat van een public-

relationblad ' Zeebrugge News ' waargenomen door de heer D. Sanders, redaktiesekretaris van West-Vlaanderen Werkt. ' Zeebrugge News ' startte in oktober 1974 ; het is tweemaandelijks en kende twee nummers in 1974.

Voordrachten.

In de loop van 1974 werden 55 voordrachten gehouden over zeer diverse onderwerpen in verband met het sociaal-economisch gebeuren in de provincie.

Dr. O. Vanneste sprak te Beauvoorde, Brugge (4 x), Kortrijk, Oostende, Roeselare (2 x), St.-Niklaas, Torhout en Wenduine (2 x).

Dr. N. Vanhove sprak te Antwerpen (2 x), Brugge (3 x), Brussel (2 x), Nieuwpoort en Oostende.

Dr. J. Theys sprak te Brugge, Loppem, Oostende (2 x), Tielt en Westkapelle.

Dr. S. Beernaert sprak te Brugge (4 x), Diksmuide, Gent (3 x), Kortrijk, Roeselare en Tielt.

De heer P. Verhaeghe sprak te Brugge, Ieper, Koekelare, Marke, Torhout, Westouter en Wevelgem.

De heer L. Vermandere sprak te Marke en te Tielt.

De heer P. Boerjan sprak te Brugge (2 x).

De heer H. Van Reybrouck sprak te Brugge.

De heer J. Hemschoote sprak te Oostende, Brugge (2 x) en te St.-Joris-ten-Distel.

Verder werden op geregelde tijdstippen spreekbeurten gehouden rond actuele problemen voor de radio en werden interviews afgenomen van Dr. O. Vanneste en Dr. N. Vanhove voor radio- en televisie-uitzendingen.

Medewerking aan tijdschriften.

Dr. Ec. O. Vanneste

' Twistappel Zeebrugge, België's Havenvoorpoort ', in : *Het Laatste Nieuws*, 1.4.74.

' Waarom die mastodont van een sluis ', in : *Het Laatste Nieuws*, 2.4.74.

' Stelselmatige ontsluiting Kuststreek brengt meer gevarieerde welvaart ', in : *Vlaamse Kust, Speciaal nummer van de Financieel Economische Tidskrift*, 9.5.1974.

' Vingt ans de travail opiniâtre du Westvlaamse Economische Raad ', in : *L'Echo de la Bourse*, 5.12.74.

Dr. Ec. N. Vanhove

' Onze Kust bezit onvervangbare troeven ', in : *Vlaamse Kust, Speciaal nummer van de Financieel Economische Tidskrift*, 9.5.74.

Lic. Ec. P. Boerjan

' Measuring attitudes for tourist marketing strategies ', in : *The Tourist Review*, Bern, nr 3, 1974, blz. 86-93.

Doorstroming.

Sinds haar ontstaan is de WER bij de werking van talrijke overheidslichamen, ontwikkelingsorganen en verenigingen betrokken via advies en deelname aan beheer of commissies. Dank zij deze kanalen kan het studie-, conceptie- en promotiewerk van de WER breed worden uitgedragen en meteen ook bevruchtend werken.

De aanwezigheid van de WER in deze talrijke commissies laat ook toe de staf te confronteren met de dagelijkse problematiek op vele terreinen van de overheids- en privé-sektor.

Beheer interkommunale verenigingen, parastatalen en GERV

Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen, Algemene Raad.
Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen, Kommissie plan 1976-80 (Brussel).
Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen, Kommissie Autowegen (Brussel).
Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen, Kommissie Spoorwegen (Brussel).
Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen, Kommissie Pijpleidingen (Brussel).
Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen, Kommissie Luchthavens (Brussel).
Leiedal sv, vertegenwoordigd in Directiekomitee en Raad van Beheer (Kortrijk).
Westvlaamse Interkommunale voor Economische Expansie en Rekonversie, Adviseur Raad van Beheer, lid Directiekomitee (Brugge).
Westvlaamse Interkommunale voor Huisvestingsbeleid, Adviseur Raad van Beheer en Directiekomitee (Brugge).
Westvlaamse Interkommunale voor Technisch Advies en Bijstand, Adviseur Raad van Beheer en Directiekomitee (Brugge).
Maatschappij van de Brugse Zeevaartinrichtingen, Raad van Beheer, Vast Komitee en Commercieel Komitee (Brugge).
Westvlaamse Vereniging voor de Vrije Tijd, Raad van Beheer (Brugge).
Handel en Nijverheid - Public Relations, BDBH (Brussel).

Beheer en advies aan onderwijsinstellingen.

Hoger Technisch Instituut, Inrichtend Komitee (Brugge).
Instituut voor Psychologische en Sociale Studiën, Inrichtend Komitee (Kortrijk).
Katholieke Universiteit Leuven, Afdeling Kortrijk, Beheerskomitee en Bureau van Komitee (Kortrijk).
Post-universitair Centrum voor Bedrijfsbeheer, Raad van Beheer (Kortrijk).
Docentenraad Europakollege (Brugge).
School voor Bestuursrecht (Brugge).
Vormingsinstituut KMO (Brugge).
Konsultatieve Raad Seminarie Produktiviteit RUG (Gent).

Kommissies in verband met ruimtelijke ordening en transport.

Nationale Kommissie voor de Ruimtelijke Ordening (Brussel).
Nationale Kommissie Koördinatie Vervoerbeleid.

Kommissie in verband met ontwikkelingswerk.

Werkgroep Buitenlandse Investerings, Staatssekretariaat Streekeconomie.
Provinciale Kommissie voor de Zeevisserij (Brugge).
Kommissie voor de Westhoek (Brugge).
Werkgroep Streekanimatie (Brugge).
Volkshogeschool De Blankaart, Algemene Raad (Woumen).
Westvlaams Agrarisch Vormingsinstituut, Raad van Beheer (Brugge).
Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening, Kommissie voor Advies (Brugge).

Provinciale Kommissie voor de herstructurering van gemeenten in West-Vlaanderen (Brugge).
Gewestelijk subkomitee voor Tewerkstelling, Brugge-Oostende.
Konferentie voor de Ruimtelijke Ordening in Noord-West-Europa (Brugge).
Gewestelijk Komitee voor de Huisvesting West-Vlaanderen (Brugge).
Studiekomitee Leie en Bijkanalen (Kortrijk).
Kontaktcentrum Bedrijfsleven-Onderwijs (CBO-West-Vlaanderen) (Brugge).
Provinciale Koördinatiekommissie voor waterproblemen (Brugge).
Provinciale Kommissie afbakening kleizones (Brugge).
Provinciale Kommissie Zandontginningen (Brugge).
APZI (Association Port of Zeebrugge Interests).
Werkgroep Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw.
Gemeentelijke Landbouwkommissie, Stad Brugge (Brugge).
Kommissie voor advies Ruilverkaveling, St.-Baafs-Vijve (Wakken).
Kommissie voor advies Ruilverkaveling Oostrozebeke.
Kommissie voor Brandbeveiliging (Brugge).
Kommissie Westvlaamse Textieldagen (Kortrijk).

Kommissies in verband met leefmilieu.

Nationale Kommissie Industriële Ekologie, Staatssekretariaat voor Streekeconomie (Brussel).
Provinciale Werkgroep Leefmilieu-Afvalwaters (Brugge).
Provinciale Werkgroep Industriële Vestigingen (Brugge).
Werkgroep Biologische verwerking van varkensmest (Brugge).
Nationale Werkgroep Reglementering en verwerking van vaste afvalstoffen, Ministerie van Volksgezondheid (Brussel).
Nationaal Bestuurskomitee van de administratieve kerngroep voor de waterbedeling, Ministerie van Volksgezondheid (Brussel).
Nationale Adviesraad voor het Leefmilieu, Staatssekretariaat voor het leefmilieu (Brussel). (Sekties : luchtverontreiniging, waterverontreiniging, vaste afvalstoffen, socio-ekonomische problemen).

Kommissies in verband met toerisme.

Westtoerisme, Raad van Beheer (op uitnodiging) (Brugge).
Kommissie Toeristische infrastructuur Westtoerisme.
Kommissie Toeristische publiciteit Westtoerisme.
Werkgroep Folder Westtoerisme.
Provinciale Werkgroep kampeertreinen.
Vereniging voor groenvoorziening (Gent).
Toeristische promotiewerkgroep Westhoek, Westtoerisme.
Werkgroep klassifikatie appartementen en villa's vzw.

Kommissies in verband met informatie.

Redaktieraad van het Toeleveringsbulletin van de EROV, de LER en de WER.
Adviesraad Revue de Tourisme (Berne).
Redaktieraad voor Zeebrugge News (Brugge).

Vaste medewerking aan wetenschappelijke instellingen.

International Tourist Research Centre (Brugge).

Association Internationale d'Experts Scientifiques du Tourisme (Berne).

Regional Science Organization, Benelux (Rotterdam).

Centrale Werkgroep 12e Vlaams Wetenschappelijke Economisch Kongres (Brussel).

Instituut voor Zeewetenschappelijk Onderzoek (IZWO), Raad van Beheer.

Wetenschappelijke Kommissie, Instituut voor Zeewetenschappelijk Onderzoek (De Haan).

Cobewa vzw, Studiebureau voor de vlees- en vleesverwerkende industrie, Raad van Beheer (Brussel).

Tijdschrift West-Vlaanderen Werkt 1974

De zestiende jaargang van het tijdschrift 'West-Vlaanderen Werkt' telde gemiddeld 59 blz. per nummer, wat eenzelfde volume betekende als in 1973 (58 blz. per nummer). De stijging van de papierprijzen stelde echter een dringende vraag naar de toekomstige kostprijs. In 1974 werd ook een aanloop genomen tot de integratie van het Jaarverslag in het tijdschrift; het jaarverslag 1973 verscheen als speciaal nummer.

Editoriaal

Het eerste editoriaal was gewijd aan de economische toestand in 1973. Het tweede gaf de hoofdlijnen weer van het WER-advies inzake de regionale opties van het Plan 1976-80. Het dossier 'West-Vlaanderen Werkt', dat als derde nummer verscheen, werd door Ridder P. Van Outryve d'Ydewalle ingeleid. In het vierde editoriaal werd het WER-voorstel tot betere vakantie-spreiding in zijn grote lijnen toegelicht.

Artikelen

De jaargang 1974 bracht volgende artikelen:

J. Theys : Studeren in West-Vlaanderen

IVAW : Autowegen voor een kustprovincie

D. Sanders : Visafslag aan de Kust

P. Boerjan : Buitenlandse bestedingen aan de Kust

D. Sanders : Lannoo pyba : Vakmanschap en vernieuwingsdrang

W. Van Waelvelde : Demografische ontwikkeling 1961-1970

L. Jacobs : Structuur van de beroepsbevolking

W. D'Haese : Geografische mobiliteit van de arbeidskrachten

J. Peeters : Algemene landbouw- en tuinbouwstellingen

M. Wauters : Schoolbevolking en afgestudeerden

P. Gillet : Onderwijsniveau en beroepsarbeid van de vrouw

S. Liekens-Rousseau : Statistische sectoren en begrenzing van agglomeraties

A. Lambert : Expansiehulp, bedrijfseconomisch bekeken

J. Andries : Het wegverkeer in West-Vlaanderen

Statistische tabellen

In het eerste nummer werd de tabel gebracht van de beroepsbevolking van de provincie, 1961-70; in het tweede werd de beroepsbevolking naar bedrijvigheid in 1970 gepubliceerd. Het derde nummer, gewijd aan de Volkstelling 1970, telde heel wat onuitgegeven statistische tabellen, terwijl het vierde nummer een overzicht gaf van de bezoldigde tewerkstelling op 30 juni 1973.

Spektrum

De rubriek Spektrum wijdde bijdragen aan het tienjarig bestaan van de interkommunales WIH, WIER en WITAB, aan de kanalen en waterlopen, de havens, de beroepsbevolking, vakantiebesteding en toeristische index, huisvestingsbeleid, kwaliteitsbevordering en -productie in de nijverheid, fusies van gemeenten, buitenlandse investeringen, exportgerichtheid, zeevisserij.

Sociaal-economische berichten

Ieder nummer werd tevens besloten met een reeks sociaal-economische berichten van zeer diverse aard.

jaarverslag WES 1974

A. De Raes, Licentiaat Economische wetenschappen, Laureaat Prijs Studiekomitee Leie en Bijkanaal.

Naar aanleiding van de achtste jaarvergadering van het Studiekomitee Leie en Bijkanaal werd de Prijs van het Studiekomitee uitgereikt. Deze werd toegekend aan de heer André De Raes, stafmedewerker van het Westvlaams Economisch Studiebureau, voor de studie 'Onderzoek naar de economische rendabiliteit van de verbreding van de haven van Roeselare'. Deze studie werd in 1974 door het Westvlaams Economisch Studiebureau uitgevoerd voor rekening van de Kamer van Koophandel en Nijverheid voor Roeselare en Omstreken.

Hiermede werd voor de zesde maal een auteur met een WES-studie bekroond. Voorheen werd reeds tweemaal de Prijs Pro Civitate Recht en Economie toegekend, verder de Vlieberghprijs van de Vlaamse Leergangen, de J. Walckiers-prijs en de Tweejaarlijkse Prijs van de Vereniging voor Economie.

Publicaties.

In 1974 werden door het WES twee publicaties verzorgd, met name 'De waterverontreiniging van de binnenwaters van Midden- en Oostkust' (Reeks 'Facetten van West-Vlaanderen') en 'De Westvlaamse gemeenten in de Volkstelling 1970 - Statistische Tabellen' (Reeks WES).

(a) *De waterverontreiniging van de binnenwaters van de Midden- en Oostkust.*

Van de hand van Dr. Wet. S. Beernaert, hoofd van de afdeling milieuzorg van de WER/WES, verscheen 'De waterverontreiniging van de binnenwaters van Midden- en Oostkust'. Het werk is het vijfde in de reeks 'Facetten van West-Vlaanderen'.

Het Westvlaams Economisch Studiebureau telt vijf afdelingen :

- (a) toegepast economisch onderzoek
- (b) toeristisch-economisch onderzoek
- (c) fundamenteel onderzoek
- (d) milieuzorg
- (e) ontwikkelingssamenwerking

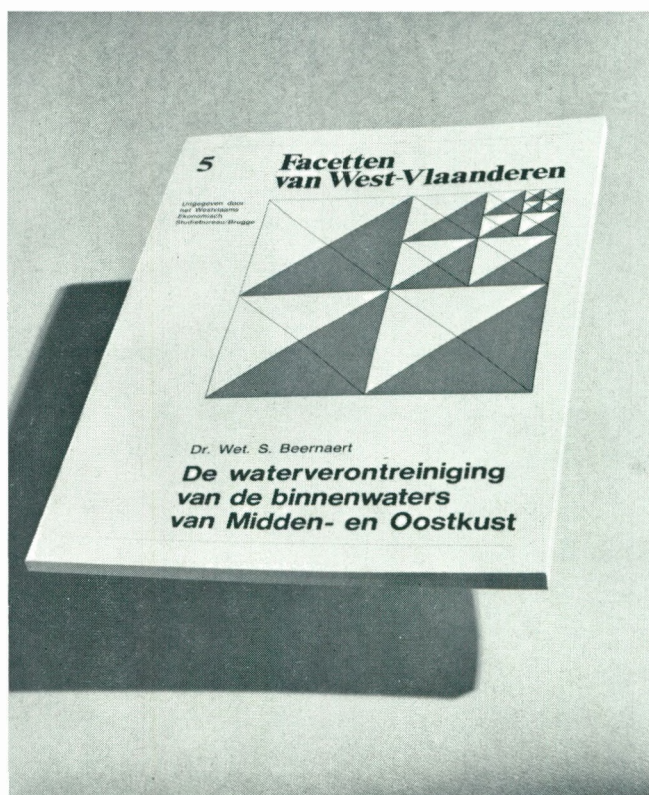
Reeds eerder werden de taken van een welvaartsorgaan zoals de WER omschreven. Zij bevatten : studie, conceptie, promotie, coördinatie en uitvoering. In dit licht is het WES het studie-orgaan van de WER dat continu streeft naar een betere kennis van de sociaal-economische situatie en haar samenhang met alle fenomenen die er een invloed op uitoefenen. Het WES heeft ook tot taak nieuwe ideeën te ontwikkelen en te konfronteren aan de werkelijkheid en desgevallend voor te leggen aan de verantwoordelijken voor de promotie.

In West-Vlaanderen wordt de conceptie, de promotie en de coördinatie door de WER waargenomen. De uitvoering berust bij de interkommunale verenigingen WIER, WIH, WITAB en Leiedal.

Dr. N. Vanhove, laureaat Prijs 'Jean Walckiers'.

Op donderdag 26 september 1974 werd te Knokke, naar aanleiding van het Nationaal Congres van de Immobiliënkamer van België en het 20-jarig bestaan van de Immobiliënkamer van de Belgische Kust, de Jean Walckiers-prijs 1974 uitgereikt aan Dr. N. Vanhove, adjunct-direkteur van het WER/WES. De Jean Walckiers-prijs die in 1973 werd ingesteld, wordt elk jaar door de Immobiliënkamer van de Belgische Kust toegewezen aan een persoon of een instelling die zich in het voorbije jaar verdienstelijk heeft gemaakt op het vlak van het toeristisch onderzoek ten voordele van de Kust.

De toekenning van de prijs Jean Walckiers 1974 aan Dr. N. Vanhove is gebaseerd op het geheel van het toeristisch researchwerk en inspanningen in het raam van de promotie ten voordele van de Kust.

Deze brochure is de praktisch volledige tekst van het tweede deelrapport omtrent de toestand van de waterverontreiniging in West-Vlaanderen. Een eerste deel behandelde de situatie in het IJzerbekken terwijl een derde deel de situatie zal behandelen in het Leie- en Scheldebekken op Westvlaams grondgebied.

Het deel over de binnenwaters van Midden- en Oostkust bevat een reeks technische probleemstellingen waaraan dan de konkrete toestand in het bedoelde gebied wordt getoetst.

De eerste twee hoofdstukken behandelen de algemene drinkwaterbevoorrading en de gemeentelijke afvalwaterkollektie evenals de zuivering van de afvalwaters in het bedoelde bekken.

Het derde hoofdstuk geeft de eigenlijke toestand weer van de diverse hydrografische deelbekkens in het algemeen.

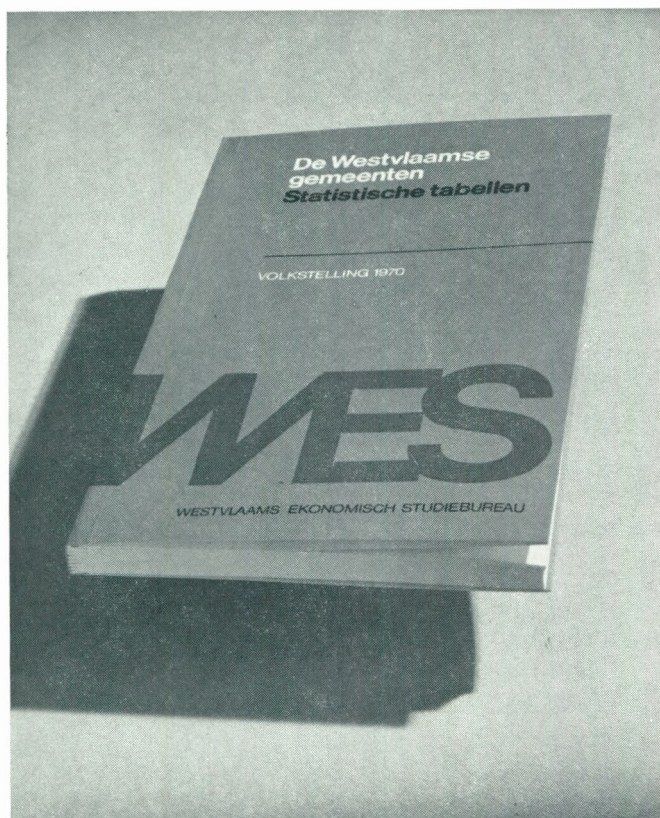
Het vierde hoofdstuk behandelt de vervuilingcapaciteit van elk deelbekken, terwijl het vijfde hoofdstuk meer speciaal de specifieke toestand analyseert van het kanaal Brugge-Sluis.

In de volgende hoofdstukken wordt dieper ingegaan op de afvalwaterlozingen in zee, de eigenschappen van industriële, agrarische en huishoudelijke afvalwaters, de problemen van de detergents, de toxiciteit en de pesticiden, evenals de ontzouting van zeewater.

Het negende hoofdstuk tenslotte stelt als voorlopige eindkonklusie een saneringsplan voor ten behoeve van het hydrografisch gebied van Midden- en Oostkust.

(b) *De Westvlaamse gemeenten in de Volkstelling 1970 - Statistische tabellen.*

Teneinde tegemoet te komen aan tal van vragen om gespecialiseerde inlichtingen per gemeente uit de volkstelling 1970 werden tien belangrijke tabellen uit de eerste gepubliceerde reeksen per gemeente overgenomen.

Het betreft :

Tabel 1 : Bevolking naar leeftijd en geslacht (Mannen - Vrouwen).

Tabel 2 : Werkende beroepsbevolking naar woongemeente, leeftijd en geslacht (Mannen - Vrouwen).

Tabel 3 : Werkende beroepsbevolking naar woongemeente, positie in het bedrijf en geslacht.

Tabel 4 : Werkende beroepsbevolking naar woongemeente, bedrijfstak en geslacht (Mannen - Vrouwen).

Tabel 5 : Buiten de woongemeente werkende bevolking per werkgemeente en tijdsafstand.

Tabel 6 : Buiten de woongemeente werkende bevolking per woongemeente en tijdsafstand.

Tabel 7 : Buiten de woongemeente werkende bevolking per woongemeente, naar plaats van tewerkstelling en geslacht (Mannen - Vrouwen).

Tabel 8 : Buiten de woongemeente werkende bevolking per woongemeente, naar vervoermiddel.

Tabel 9 : Werkende beroepsbevolking naar werkgemeente, bedrijfstak en geslacht (Mannen - Vrouwen).

Tabel 10 : Private en kollektieve gezinnen.

Overzicht per afdeling.

Afdeling toegepast economisch onderzoek.

De ontwikkeling van de Vlaamse economie in internationaal perspectief.

Reeds in het jaarverslag van 1973 werd de publikatie vermeld van 'De ontwikkeling van de Vlaamse Economie in Internationaal Perspectief - Proeve van syntese en beleidsopties'. Het betreft een publikatie van de Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen in de reeks GERV-berichten. Deze studie werd verzorgd door Dr. N. Vanhove, adjunct-direkteur WER/WES, en houdt een syntese in van de studie 'De ontwikkeling van de Vlaamse Economie in Internationaal Perspectief', die onder de wetenschappelijke koördinatie van Dr. N. Vanhove tot stand kwam. In deze globale studie verzorgde het Westvlaams Economisch Studiebureau meerdere onderdelen. In het voorjaar van 1974 werd de integrale studie gepubliceerd door de GERV onder de vorm van 12 boekdelen. Het synteserapport dat reeds in 1973 onder gedrukte vorm verscheen, werd in 1974 door de Kommissie van de Europese Gemeenschappen - Directoraat-Generaal Regionaal Beleid - in de zes talen van de Gemeenschap onder gedrukte vorm gepubliceerd.

EOGFL-aanvragen.

Het aantal aanvragen tot steun in het kader van het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw (EOGFL) voor investeringsprojekten uit West-Vlaanderen was in 1974 beduidend hoger dan in de vorige jaren. Het WES stelde 9 dossiers samen en verzorgde de macro-economische verantwoording voor nog eens 3 projekten. De meeste dossiers hadden betrekking op de groentenverwerking (5) en de vleesverwerking (3). Verder waren er nog 2 dossiers voor de verwerking van aardappelen, 1 dossier uit de visserijsector en 1 voor een zaadcentrale.

Evolutie van vraag en aanbod van geschoolde arbeidskrachten in West-Vlaanderen.

In 1974 werden drie enquêtes uitgevoerd en klaargemaakt voor mechanografische verwerking. Aan de enquête bij de werkgevers namen 500 bedrijven deel en aan de enquête bij de scholen werd deelgenomen door 165 inrichtingen voor technisch onderwijs. Verder werden 4.400 werknemers ondervraagd.

De gegevens van deze enquête samen met gegevens geput uit de volkstelling van 1970 zullen toelaten de vraag naar geschoolde arbeidskrachten in West-Vlaanderen en het aanbod van geschoolde arbeidskrachten op heden met elkaar te konfronteren en voor de voornaamste opleidingsvormen de arbeidsbalans op middellange termijn op te stellen. Deze studie wordt uitgevoerd in opdracht van het Staatssekretariaat voor Streekeconomie.

Havenonderzoek.

In november 1973 werd, in opdracht van de Kamer van Handel en Nijverheid van het Roeselaarse en Omstreken, een onderzoek aangevat naar de economische rendabiliteit van de verbreding van de bestaande haven te Roeselare.

'Het onderzoek naar de economische rendabiliteit van de verbreding van de haven van Roeselare' is een sociaal-economische kosten-batenanalyse voor de verbreding van de bestaande haven te Roeselare, in het licht van twee alternatieven, namelijk 600-800 ton en 1.350 ton. Hierbij werden tevens de bedrijfseconomische gevolgen voor de bestaande bedrijven in beschouwing genomen. Het studierapport telt 90 blz. en werd midden 1974 aan de opdrachtgever overgemaakt. Deze studie stelt wellicht een einde aan de polemiek betreffende de keuze tussen verbreding of verplaatsen van bestaande bedrijven. Zoals boven reeds werd vermeld werd dit studierapport bekroond met de prijs 1974 van het Studiecomitee van Leie en Bijkanaalen.

Ruimtelijke Ordening : gewestplannen, facetplannen en structuurplannen.

In 1974 werd door het WES medewerking verleend aan Studex voor het uitwerken van studies betreffende de toeristische infrastructuur van de kustgewesten (Westkust-Veurne, Middenkust-Oostende en Brugge-Oostkust), en de gewesten Kortrijk, Ieper-Poperinge en Roeselare-Tielt.

Het 'Ontwerp van toeristisch ontwikkelingsplan voor de kustgewesten' werd neergelegd in januari 1974.

Het 'Ontwerp van plan voor recreatieve uitrusting en landschappelijke opbouw' voor het gewest Kortrijk werd neergelegd in september 1974.

Het 'Ontwerp van toeristisch ontwikkelingsplan' voor het gewest Ieper-Poperinge werd neergelegd in november 1974. Een bespreking met de betrokken gemeentebesturen had plaats op 10 en 11 december 1974.

Voor het gewest Roeselare-Tielt werden 'Voorstellen voor de toeristische ontwikkeling' in een eerste fase uitgewerkt en tijdens de tweede helft van 1974 nader bestudeerd. In 1975 zou het 'Ontwerp van toeristisch ontwikkelingsplan' dienen afgewerkt te worden.

Ten behoeve van de Westvlaamse Interkommunale voor Technisch Advies en Bijstand voor Ruimtelijke Ordening werden in het raam van de structuurplannen voor Ieper, Poperinge en Veurne, rapporten uitgewerkt over de

externe relatiestructuur, de bevolking, de gezinnen en woningbehoefte, de beroepsbevolking, werkgelegenheid en arbeidsmigratie en de behoefte aan bijkomende arbeidsplaatsen.

Afdeling toeristisch-ekonomisch onderzoek.

Facetten.

In de loop van het zomerseizoen 1973 werd een aanvang gemaakt met een uitgebreid attitude-onderzoek bij de Nederlandse verblijftoeristen aan de Belgische Kust. Hiervoor werden tijdens het seizoen 1973 1.000 Nederlandse vakantiegangers in een interview-enquête betrokken. Bij de uitvoering van deze studie werden de nieuwe analyse-technieken, die het voorgaande jaar met succes werden toegepast bij gelijkaardige onderzoeken bij de Duitse en Britse vakantiegangers aan de Kust, toegepast. Deze studie, die werd uitgevoerd in opdracht van het Kommissariaat-Generaal voor Toerisme, zijn vooral georiënteerd op volgende objecten : de vakantiemotivering, de symboolwaarde van de Kust, de reisorganisatie, de beoordeling van de Kust (inclusief het prijzniveau) en de vakantiebestedingen.

De resultaten van de bestedingsonderzoeken, die parallel werden uitgevoerd met de vernoemde attitude-onderzoeken bij de Duitse, Britse en Nederlandse vakantiegangers aan de Belgische Kust, werden samenbundeld in één studie. Deze studie werd gepubliceerd als nummer 62 van de Reeks toeristisch-ekonomisch onderzoek 1974 onder de titel 'Bestedingsonderzoek bij de Duitse, Britse en Nederlandse vakantiegangers aan de Belgische Kust.

In de loop van 1974 werden de enquête-resultaten geanalyseerd en gepubliceerd in de reeks 'Rapporten toeristisch-ekonomisch onderzoek' onder de titel 'Attitude-onderzoek bij de Nederlandse verblijftoeristen aan de Belgische Kust' (Reeksnummer 63).

Gedurende 1974 kwam verder de studie klaar 'Structuur en ontwikkeling van het vakantiepatroon van de Belgische bevolking 1967-72'. Deze studie, die werd uitgevoerd in opdracht van het Kommissariaat-Generaal voor Toerisme, bevat de analyse van de resultaten van een door het NIS uitgevoerde enquête.

Bij de uitwerking van deze studie werd zoveel mogelijk een parallel getrokken met de studie 'Het vakantiepatroon en de toeristische bestedingen van de Belgische bevolking' (1967).

Volgende analysepunten staan in deze studie centraal : (a) de vakantie-intensiteit, (b) het vakantiepatroon, (c) de reisorganisatie, (d) de vakantiebestedingen en tenslotte (e) de motieven die de niet-vakantiegangers weerhouden vakantie te nemen.

Aansluitend op de attitude-onderzoeken bij de Duitse, Britse en Nederlandse verblijftoeristen aan de Belgische Kust werd het WES in 1974 belast met een attitude-onderzoek bij de Franse vakantiegangers. Dit geschiedde eveneens in opdracht van het Kommissariaat-Generaal voor Toerisme. De Belgische Kust is traditioneel op de Noordfranse markt georiënteerd. De bevolking van Noord-Frankrijk doet als vakantieganger veel meer de Belgische Kust aan dan de andere deelmarkten. Sinds enkele jaren is er echter een verminderde vraag vanuit

Noord-Frankrijk waar te nemen. Het onderzoek dient dan ook in dit licht te worden bekeken.

Het onderzoek bij de Fransen vertoont in veel opzichten gelijkenis met dit georganiseerd bij de andere klantengroepen. Er is evenwel een belangrijk verschilpunt. De 1.500 interviews werden uitgevoerd bij de bevolking van Noord-Frankrijk en niet bij de Franse vakantiegangers aan de Kust. Als werkterrein werd de agglomeratie Rijsel weerhouden. Het organiseren van het onderzoek in Noord-Frankrijk biedt het voordeel beter de houding van de Noordfransen ten aanzien van de Kust te kennen. Een onderzoek bij de Fransen aan de Kust sluit in zichzelf reeds een positief oordeel in. De belangrijkste aspecten van het onderzoek hebben betrekking op het vakantiepatroon van de Noordfransen, de factoren die de Noordfransen aanzetten tot weerhouden de Belgische Kust te bezoeken, de symboolwaarde van de Kust en de waardering van de Belgische Kust in vergelijking met enkele Franse kustzones. Het veldwerk werd eind november beëindigd. Op basis van de eerste, voorlopige resultaten werd in de schoot van Westtoerisme een tijdelijke werkgroep 'Noord-Frankrijk' opgericht, teneinde een aangepaste actie te realiseren.

Het WES zette in 1974, in opdracht van Westtoerisme, de opmaak van de toeristische index - Kust en Achterland verder door. De resultaten van deze index wijken sinds een paar jaar grondig af van het officieel overnachtingscijfer. Dit laatste is niet langer een juiste weerspiegeling van de trend van de toeristische vraag. Allerlei redenen verklaren deze ongunstige ontwikkeling. Door Westtoerisme, in samenwerking met het WES, werden na elke seizoenmaand de resultaten van de toeristische index gepubliceerd. Eind 1974 werden de globale resultaten gepubliceerd in rapportvorm en opgenomen onder het nummer 64 in de reeks Rapporten toeristisch-ekonomisch onderzoek.

Het Belgisch Kusttoerisme - Vandaag en Morgen - Franse editie.

Van de studie 'Het Belgisch Kusttoerisme - Vandaag en Morgen' van Dr. N. Vanhove, bekroond met de prijs Pro Civitate 1972 Recht en Economie, verscheen eind 1974 een franstalige editie. Deze franstalige editie werd verzorgd door het Gemeentekrediet van België, zij verscheen in de reeks 'Pro Civitate - Collection Sciences Sociales' onder de titel 'Le tourisme sur le Littoral belge - Aujourd'hui et Demain'.

Allerlei.

Het Tourist Research Centre, waarvan het sekretariaat bij het WES berust, had zijn jaarlijkse vergadering in 1974 te Cavtat, Joegoslavië. De leden van het Tourist Research Centre waarvan het aantal beperkt wordt tot een 20-tal, behoren alle tot de instituten die zich inlaten met toeristisch-ekonomisch onderzoek. Instituten van volgende landen maken hiervan deel uit: Denemarken, Nederland, Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Zwitserland, Oostenrijk, Joegoslavië, Frankrijk, Canada en België. Op de jaarlijkse bijeenkomsten heeft een uitwisseling plaats van de onderzoekingen op het vlak van het toerisme. De bijeenkomst van 1974 werd georganiseerd door Prof. Dr. S. Marković, directeur van het Instituut za Ekonomiku Turizma. Het Westvlaams Ekonomisch Studiebureau was op deze bijeenkomst vertegenwoordigd door Prof. Dr. O. Vanneste, directeur en Prof. Dr. N. Vanhove, adjunct-directeur en tevens sekretaris-generaal van het Tourist Research Centre.

Op de bijeenkomst van 1974 werd er bijzonder veel aandacht geschonken aan de regionale fysische en ekonomische planning in de toeristische sektor. In verband met dit laatste belichtte het Westvlaams Ekonomisch Studiebureau de gebruikte techniek bij het opmaken van de gewestplannen van de kuststreek.

Aansluitend op deze bijeenkomst gaf Prof. Dr. O. Vanneste te Dubrovnik een lezing aan de Universiteit 'Fakultet Ekonomskih Nauka U Zagrebu', Dubrovnik, over 'Effekten van ekonomische structuurwijzigingen in een geleide markteconomie'. Prof. Dr. N. Vanhove verzorgde een lezing met als thema 'De Belgische toeristische markt en de toeristische marketing'.

De kontakten met de buitenlandse experts geschiedde verder in het kader van het jaarlijks kongres van de 'Association Internationale d'Experts Scientifiques du Tourisme'.

Van 8 tot 14 september had te La Grande-Motte en te Vans (Les Cévennes) het 24e kongres plaats van de 'Association Internationale d'Experts Scientifiques du Tourisme' met als thema 'Tourisme en espace concentré, tourisme en espace rural; opposition ou complémentarité?'. Het Westvlaams Ekonomisch Studiebureau was er vertegenwoordigd door Dr. O. Vanneste, directeur en Dr. N. Vanhove, adjunct-directeur. Dr. N. Vanhove nam het voorzitterschap waar van de sessie 'Tourisme en espace rural'. Tijdens het kongres werden er geleide bezoeken georganiseerd aan de nieuwe kustzone 'Roussillon-Languedoc'.

Het WES had in 1974 eveneens nauwe kontakten met de UIOOT (Union Internationale des Organismes Officiels de Tourisme) en The International Centre for Advanced Technical and Vocational Training (afdeling toerisme) te Turijn. Dr. N. Vanhove verzorgde er een programma kosten-batenanalyse in de toeristische sektor.

Afdeling milieuzorg.

De afdeling milieuzorg, opgericht als een uitloper van de noodzakelijke begeleiding van de ekonomische groei in de provincie West-Vlaanderen, heeft in de loop van 1974 een ruim aantal studie-opdrachten uitgevoerd, zowel voor de nationale overheid als voor de provinciale overheid.

Door het uitblijven van een doeltreffende koördinatie van nationale zijde in verband met vele facetten van het leefmilieu en de ekonomische expansie, heeft de afdeling milieuzorg in 1974 een ware begeleidende taak waargenomen ten overstaan van vele Westvlaamse bedrijven.

Een nauwe en voortdurende samenwerking met het Provinciaal Bestuur van West-Vlaanderen was daarvoor vereist, evenals met de verschillende Westvlaamse Interkommunale Verenigingen maar ook met het Ministerie van Volksgezondheid en het Gezin, het Staatssekretariaat voor het Leefmilieu en het Staatssekretariaat voor Streek-ekonomie, Ruimtelijke Ordening en Huisvesting.

Waterverontreiniging - hydrografisch bekken van Leie en Schelde.

In de loop van 1974 beëindigde de afdeling milieuzorg een derde en laatste deel van de inventaris over de waterverontreiniging in West-Vlaanderen en meer speciaal omtrent de verontreiniging van de Leie en de Schelde op Westvlaams grondgebied.

Deze studie bevat een analyse van de toestand inzake openbare drinkwatervoorziening, afvalwaterkollektie en afvalwaterzuivering op gemeentelijk en/of interkommunaal niveau. Per hydrografisch deelbekken wordt een analyse gemaakt van de aard, de graad en de periode van de vervuiling aan de hand van maandelijks uitgevoerde fysico-chemische analyses over een 120-tal standplaatsen, over de voornaamste waterlopen gespreid binnen het bedoelde gebied.

Eveneens wordt per hydrografisch deelbekken een raming gemaakt van de totale en gemiddelde potentiële vervuilingswaarde op basis van biologisch afbreekbaar materiaal. Daarbij worden de verschillende vervuilingbronnen kwantitatief en kwalitatief geraamd en in rekening gebracht. De totale vervuilingcapaciteit wordt aldus de som van de vervuiling aangebracht door de vaste bevolking, de verzorgings- en onderwijscentra, de industriële en agrarische activiteiten.

Als besluit van deze inventaris, opgemaakt in opdracht van het Provinciaal Bestuur van West-Vlaanderen en met de medewerking van de vzw Stichting Leefmilieu, wordt een principiële inplanting voorgesteld voor de bouw van regionale afvalwaterzuiveringsinstallaties van het gemengde type. Nochtans wordt de aanvoer van industrieel afvalwater kwantitatief beperkt ten opzichte van de huishoudelijke afvalwaters, teneinde de bedrijfsveiligheid van de voorgestelde installaties te verzekeren.

Aan de hand van de totale inventarisstudie over de waterverontreiniging in West-Vlaanderen, enerzijds, en volgens de algemene richtlijnen opgemaakt in de principiële saneringsvoorstellen, anderzijds, werden de verzamelde gegevens samen herwerkt en verwerkt met de technische gegevens omtrent de waterlopen en hun natuurlijke hydrografische begrenzing, de algemene gemeentelijke rioleringsplannen, de direktieven van het Ministerie van Volksgezondheid.

Dat alles gebeurde binnen de schoot van de Provinciale Werkgroep - Leefmilieu Afvalwaters, opgericht door het Provinciaal Bestuur van West-Vlaanderen in het najaar 1973.

Op die manier werd het mogelijk een algemeen sectorieel saneringsplan voor de waterzuivering in West-Vlaanderen op te stellen dat voldoet aan de reële noden van de provincie en de goedkeuring wegdraagt van het Ministerie van Volksgezondheid.

In de loop van 1974 werd bedoeld sectorieel saneringsplan ook aan alle gemeentebesturen ter aanvaarding voorgedragen, ter gelegenheid van een groot aantal informatie-vergaderingen, per sektor georganiseerd door het Provinciaal Bestuur van West-Vlaanderen.

Zo moet het mogelijk worden, in afwachting dat de openbare waterzuiveringsmaatschappijen worden opgericht en operationeel worden, de waterzuivering op regionale basis in de provincie West-Vlaanderen, onder economisch-verantwoorde voorwaarden en technisch-optimaal te starten in samenspraak met de nationale voogdij-overheid en de gemeentelijke autoriteiten.

Op aanvraag van het Provinciaal Bestuur van West-Vlaanderen werden in 1973 meerdere fysico-chemische onderzoeken uitgevoerd naar de evolutie van de kwaliteit van het water van de vijver op het Provinciaal Domein Bulskampveld te Beernem en van het Provinciaal Domein De Gavermeersen te Harelbeke. Dergelijke onderzoeken zullen eveneens in de loop van volgende jaren worden uitgevoerd ter controle van de bestaande kwalitatieve toestand van deze oppervlaktewaters.

Inventaris Industriële afvalwaterlozingen in West-Vlaanderen.

Door het Ministerie van Volksgezondheid en het Gezin werd in 1973 opdracht gegeven aan de afdeling milieuzorg om een enquête uit te voeren bij alle Westvlaamse bedrijven met meer dan 5 tewerkgestelden, naar de aard, de graad, de kwantitatieve en de kwalitatieve samenstelling en tevens naar de behandelbaarheid van de industriële afvalwaters, naast een aantal bedrijfseconomische gegevens.

Deze enquête werd in 1974 aangevuld met een min of meer uitgebreide staalname en kwalitatieve en kwantitatieve analyse bij ongeveer 75 bedrijven, in diverse activiteits-sektoren gelegen.

Op die manier wordt het mogelijk een preliminaire indeling te maken van de hydrografische eenheden in West-Vlaanderen, aangevuld met de industriële belasting van de waterlopen door de lozing van industriële afvalwaters in oppervlaktewateren en in gemeenteriolen.

Een technisch-wetenschappelijke studie kan op die manier eveneens een korrelatie leggen tussen bedrijfs-economische en milieubelastende componenten. Een basis-beleid, dat later in de afvalwaterzuivering zal moeten gevolgd worden, en waarmee een minimum aan kosten voor alle betrokken partijen zou moeten gepaard gaan, zal hieruit moeten ressorteren.

Deze enquête evenals het bijhorend staalname-programma werd gelijktijdig door alle Provinciaal Economische Raden uitgevoerd in het Vlaamse land.

Biologische verwerking van dierlijke afvalstoffen.

In de loop van 1974 werd een aanvang gemaakt met een studieproject ter vastlegging van een economisch-valabel en technisch-realiseerbare biologische verwerking van varkensmest. De basis hiervan werd gelegd in 1973 en na onderhandelingen werd in 1974 een kontrakt ondertekend tussen het Ministerie van Volksgezondheid, het Westvlaams Economisch Studiebureau, de Rijksuniversiteit Gent, de nv Fodeva, de nv Allaeyns en de nv Ebes Brugge, en met de medewerking van het Provinciaal Bestuur van West-Vlaanderen. De technische koördinatie is in handen van Professor Dr. Ir. M. Debruyckere en de administratieve koördinatie wordt waargenomen door het Westvlaams Economisch Studiebureau.

Het project loopt tot december 1975 en het concept van deze uitvoering, gerealiseerd te Beernem, berust op een drievoudig principieel. De vaste materie wordt onder relatief droge vorm van de vloeibare fase afgescheiden door een mechanische behandeling en zonder reukhinder en daarna wordt een bellige beluchting opgebouwd om de normale biologische fase te realiseren met inbegrip van een chemisch-gekonditioneerde nabezinking. Tenslotte wordt een eliminatie van nitraten en fosfaten uitgevoerd, met de bedoeling deze via de voedingsketen van waterorganismen in te schakelen om op die wijze ruwe proteïnen te kunnen oogsten.

De proefplant werd gedimensioneerd voor 1.000 à 1.200 varkens. De uiteindelijke bedoeling van de opgezette experimenten is meervoudig, namelijk :

- (1) het uittesten van de bestaande waterzuiverings-technologie bij de biologische verwerking van varkensmest ;
- (2) het vastleggen en uittesten van de volgorde van de behandlungsstadia om finaal het meest optimale zuiveringsrendement te bekomen ;

- (3) een financieel-ekonomische studie maken van de zuiveringstechniek bij de behandeling van varkensmest ;
- (4) het vastleggen van de graad van aanvaardbaarheid voor de sektoriële normen, gesteld bij het lozen van agrarische afvalstoffen ;
- (5) een onderzoek openen naar de rekuperatiemogelijkheden van ruwe eiwitten in secundaire biologische processen, teneinde een kostenreduktie per eenheid van zuivering te bekomen ;
- (6) een regionale aanpak van het probleem van de varkensmestbehandeling in West-Vlaanderen te realiseren in samenwerking met de bevoegde overheden.

Inventaris vaste industriële afvalstoffen in West-Vlaanderen.

Door het Departement van Volksgezondheid en het Gezin werd in 1974 een opdracht tot enquêtering van de vaste industriële afvalstoffen evenals van de niet loosbare industriële afvalstoffen bij vele Westvlaamse bedrijven, toegekend aan de afdeling milieuzorg.

Aan de hand van de verzamelde gegevens, werd een volledig overzicht gemaakt van de te evacueren vaste afvalstoffen en probleemafvalstoffen van industriële aard. Precieze gegevens, als dichtheid, gewicht, brandbaarheid en toxiciteit werden opgevraagd, naast juiste gegevens omtrent de hoeveelheden en de huidige verwerkings- of opalings- en evacuatietechnieken.

Dit beschrijvende en kwantitatieve programma werd in de loop van 1974 aangevuld met een kwalitatief onderzoeksprogramma, uitgevoerd door het Studiecentrum voor Kernenergie te Mol, als voorbereiding op de studie van de verwerkings- en evacuatiemogelijkheden in het algemeen en voor geheel België.

Deze enquête werd gelijktijdig uitgevoerd door alle Provinciaal Ekonomische Raden in het Vlaamse land.

Luchtverontreiniging zone Brugge-Zeebrugge.

In opdracht van het Staatssekretariaat voor Streek-ekonomie, Ruimtelijke Ordening en Huisvesting werd in 1974 door het Studiecentrum voor Kernenergie te Mol een studie op touw gezet om de basisbelasting in verband met de luchtverontreiniging te meten in het gebied van Brugge en Zeebrugge. De technische koördinatie ter plaatse was in handen van de afdeling milieuzorg van het Westvlaams Ekonomisch Studiebureau, terwijl deze laatste eveneens nauw betrokken was bij de voorbereidende activiteiten. Met twee speciale meetwagens werden een zeer groot aantal SO₂-metingen uitgevoerd volgens een vroeger vooropgezet en vastgelegd patroon, en dat gedurende meerdere maanden. Terzelfdertijd werden op een vaste meetplaats te Zeebrugge gegevens opgenomen over meteorologische omstandigheden naast een analyse van de SO₂-immissie, vastgelegd met een enregistreerbare SO₂-monitor.

De verwerking van deze massale hoeveelheid gegevens zal pas in het voorjaar van 1975 gebeuren. Eveneens in de loop van deze periode zullen nog een aantal testmetingen gebeuren op speciale parameters, teneinde aan het uitgevoerde onderzoeksprogramma een richtinggevende waarde te geven voor eventueel verder onderzoek.

De specifieke waarde van dit uitgevoerde programma is een basisbelasting van een industriegebied in volle expansie vast te leggen. Door middel van de bestaande matematische modellen, opgemaakt op basis van een enorm

aantal meteorologische parameters, kan men de invloed van nieuwe voorgedragen vestigingen uittesten, aan de hand van de uitgevoerde metingen in Brugge-Zeebrugge, enerzijds, en de karakteristieke technische gegevens van de nieuwe vestiging, anderzijds. Het is dus zonder meer duidelijk dat hierdoor een ernstig basisprogramma werd gerealiseerd dat als hulpmiddel kan gebruikt worden bij de verdere industrialisering van het gebied.

Leefmilieu en industriële expansie.

In verband met de problematiek van de milieuvuiling ten opzichte van nieuwe vestigingen of uitbreidingen van bestaande vestigingen werden in 1974 een twaalfstal dossiers behandeld, waarvan er vijf in een ver-geëvolueerd stadium zijn doorgedrongen. Dit gebeurde steeds in nauwe samenwerking met de afdeling industriële promotie.

In het kader van een effectieve sanering van de milieuvuiling bij bestaande Westvlaamse bedrijven werden in 1974 een tiental dossiers grondig bestudeerd. Een aantal daarvan zijn echter momenteel nog ter studie.

Meerdere bedrijven werden in het raam van hun milieuverontreinigingsproblemen geadviseerd.

In het kader van de toepassing van de uitvoeringsbesluiten op de wet van 26 maart 1971 ter bescherming van de oppervlaktewateren tegen verontreiniging, hebben een aantal bedrijven het opmaken van een aanvraagdossier tot het bekomen van een lozingsvergunning voor afvalwaters toevertrouwd aan de afdeling milieuzorg.

Twee bedrijven hebben het opmaken van een aanvraagdossier tot het bekomen van een staatssteun bij de bouw van een eigen waterzuiveringsinstallatie eveneens geheel of ten dele toevertrouwd aan deze afdeling.

Op die manier werd in 1974 een eerste stap gezet in de richting van een administratieve dienstverlenende taak ten behoeve van de Westvlaamse industrie in technische aangelegenheden op het gebied van de milieusanering.

Afdeling fundamenteel onderzoek.

De afdeling fundamenteel onderzoek heeft zich in de loop van 1974 ingelaten met de voortzetting van de studie 'De optimale ruimtelijke dispersie van bevolking en ekonomische activiteiten'. Dit is een studie-opdracht die geschiedt in opdracht van het Fonds voor Kollektief Fundamenteel Onderzoek. De studieduur loopt over drie jaar.

Tijdens het eerste studiejaar (1972) ging de aandacht vooral naar de wetenschappelijke literatuuranalyse terzake en de ruimtelijke gedragingen van bevolking en ekonomische activiteiten op het micro-vlak (stad of regio).

De onderzoeksactiviteiten die tijdens het jaar 1973 plaatsvonden, situeerden zich voornamelijk op het macro-vlak. Meer bepaald werd er getracht het dynamisch spreidingsproces van de bevolking en de ekonomische activiteiten voor een groot geografisch geheel (land) als fenomeen na te gaan en tevens de onderliggende oorzakelijke factoren van deze dispersie in ekonomische zin te bepalen. In dit perspektief werd een uitgebreid wiskundig model gekonstrueerd dat cijfermatig de geografische spreidingsprocessen tracht te stimuleren.

Begin 1974 werden twee deelrapporten ingediend bij het FKFO namelijk : ' Het ruimtelijke spreidingsmodel van

België, een theoretische conceptie', door R. Branson en 'Positieve en negatieve welvaartsfacetten van geografische bevolkingsconcentratie', door Mevr. V. Timperman en R. Branson.

In 1974 werd vooral aandacht geschonken aan het verzamelen van data om het spreidingsmodel te testen. Tevens werd speciale aandacht geschonken aan de positieve en negatieve welvaartsfacetten van geografische bevolkingsconcentratie. In dit verband werd de invloed van bevolkingsconcentratie op de luchtpollutie, prijspeil, huurprijs, grondprijzen bestudeerd.

De resultaten van het researchwerk van 1974 worden begin 1975 overgemaakt aan de opdrachtgever. Het eindrapport houdt een tweevoudige syntese in : (a) de WES-onderzoeksresultaten en (b) de konfrontatie van de WES-resultaten met de theoretische modellen en praktische uitwerkingen in het buitenland.

Afdeling ontwikkelingsamenwerking.

De afdeling ontwikkelingsamenwerking bevond zich in 1974 op een keerpunt inzake de samenwerking met Indonesië. Dit keerpunt wordt veroorzaakt door de overstap van het eerste vijfjarig ontwikkelingsplan voor Indonesië (1969-73) naar het tweede vijfjarenplan (1974-78). Twee opdrachten die ressorteren onder de periode van het eerste vijfjarenplan werden in 1974 afgewerkt ; namelijk de opleiding van Indonesische stagiairs te Brugge en de uitbouw en begeleiding van een provinciaal ontwikkelingsorgaan voor de economische expansie en de ruimtelijke ordening te Denpasar in Bali. Een derde opdracht, nl. het uitbouwen van twee dokumentatiecentra over stedenbouw en regionale planning — één te Jakarta en één te Denpasar — is thans in uitvoering.

Opleiding stagiairs te Brugge.

Begin oktober 1973 kwamen zes Indonesische stagiairs op het Westvlaams Economisch Studiebureau aan. Het betrof zes provinciale ambtenaren, waarvan er vier gedurende elf maanden (tot einde augustus 1974) werden opgeleid in technieken van regionale planning en toeristische ontwikkeling. Deze vier ambtenaren dragen thans bij tot de toeristische uitbouw van hun respectievelijke provincies West-Java, Centraal-Java (2 personen) en Bali. De twee overige stagiairs werden op het WES gedurende vier maanden (tot einde januari 1974) opgeleid in de organisatie van een planningbureau. Beide stagiairs staan immers aan het hoofd van een planningdepartement, respectievelijk te Jakarta (Java) en te Denpasar (Bali). De bedoeling van hun stage op het WES bestond erin technieken van administratieve en planologische organisatie aan te leren teneinde door rationalisatie de rendabiliteit van de Indonesische planningdiensten op centraal en regionaal vlak te verhogen.

Training Planning Unit te Denpasar-Bali.

De tweede opdracht die in 1974 werd afgewerkt, betreft de opleiding van de provinciale en regionale ambtenaren in de Planning Unit Bali. In het kader van deze opdracht greep de laatste zending van WES-medewerkers naar Indonesië plaats in februari 1974. Deze zending bestond uit Dr. Ec. N. Vanhove (zendingshoofd), Dr. Jur. F. Traen en Lic. Soc. L. Vermandere. In de slotzending werd uitvoerig uitgeweid over de technieken van toeristische marketing,

de principes van monumenten- en landschapszorg en de methodes tot integratie van de bevolking in de economische groei. Evenals in de vorige zendingen werden door de WES-medewerkers enkele kolleges gedoceerd aan de Universiteit van Denpasar-Bali (Udayana Universiteit). De opdracht Planning Unit Bali werd afgesloten met een globaal evaluatierapport ten behoeve van het Algemeen Bestuur voor de Ontwikkelingssamenwerking. In dit rapport werd hoofdzakelijk gehandeld over de inhoudelijke, de methodologische en de vormelijke aspecten van de opleiding die in Bali werd verstrekt.

Dokumentatiecentra Jakarta en Denpasar.

In 1973 werd het WES door het Algemeen Bestuur voor de Ontwikkelingssamenwerking belast met een project tot oprichting van twee dokumentatiecentra over stedenbouw en regionale planning in Indonesië ; namelijk één te Jakarta en één te Denpasar-Bali. Deze dokumentatiecentra dienen beschouwd als een aanvulling en bestendiging van de opleidingsopdracht die het WES op het eiland Bali heeft vervuld. Het stofferen van deze dokumentatiecentra loopt over een periode van drie jaar, waarbij ieder jaar een vierhonderdtal boekwerken naar Indonesië worden opgestuurd. Begin 1974 werd gestart met de aankoop van de boeken. In totaal werden circa 500 verschillende boeken aangekocht voor ieder dokumentatiecentrum ; hiervan werden er in 1974 circa vierhonderd verstuurd naar Jakarta en naar Denpasar.

Daarenboven werd de tweede lijst van werken die in het kader van deze opdracht door het WES werd samengesteld, in 1974 aanvaard door de bevoegde Indonesische autoriteiten. De eigenlijke opdracht, die naast het selekteren van de titels en het aankopen van de boeken ook het opmaken van een communicatiebrochure behelst, dit met het doel om de informatie en de opleiding van de ambtenaren in de geregionaliseerde planningdiensten te bevorderen, zal in de periode 1974-76 volledig worden afgewerkt.

In het kader van het tweede vijfjarig ontwikkelingsplan voor Indonesië (1974-78), werd in 1974 door het WES een programma uitgewerkt voor versnelde opleiding van Indonesische provinciale en regionale ambtenaren, die betrokken zijn bij de regionale planning en de economische ontwikkeling. Dit programma wordt thans onderzocht en verder uitgewerkt door de Belgische en de Indonesische autoriteiten.

Diverse nota's en adviezen.

Het overzicht van de activiteiten van het WES beperkt zich niet tot de bovenvermelde studie-opdrachten. Gedurende het jaar werden er menigvuldige nota's en kleinere rapporten opgemaakt voor het intern gebruik van de particuliere als de publieke sektor. Het is duidelijk dat de nota's en rapporten die werden opgemaakt in opdracht van de particuliere sektor niet kunnen opgenomen worden in deze rubriek. Het vertrouwelijk karakter laat dit niet toe. Dit is trouwens het geval voor een aantal interne werkstukken voorbereid voor de publieke sektor.

Zeer talrijk zijn de nota's die in de loop van 1974 werden opgesteld voor de Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen, voornamelijk die in het raam van de Beleidsopties van het Plan 1976-80. Terzake zijn te vermelden :

Opties voor het plan 1976-80 - West-Vlaanderen :

werkterreinen ; waterwegen ; wegen en autosnelwegen ; havens ; ruimtelijke dimensie ; voorzieningen ter beveiliging van het leefmilieu ; toerisme ; recreatie ;

Opmerkingen betreffende het GERV-advies inzake de regionalisering van het plan 1971-75 voor de periode 1974-75 ;

Nota inzake ontwerp-advies over de regionale opties voor Vlaanderen in het kader van het plan 1976-80.

Ten behoeve van de heer L. Dhoore, Staatssekretaris voor Streekeconomie en Ruimtelijke Ordening werden opgemaakt :

Rapport betreffende het programma tot uitrusting van industrieterreinen in West-Vlaanderen in 1974 ;

Kostenraming voor de deelneming aan Inter-Idex te Düsseldorf ;

Nota inzake de uitbreiding van het industriepark te Menen ;

Noodzakelijke infrastructuurwerken op de industrieterreinen van nationaal en regionaal belang.

Talrijk waren eveneens de nota's bestemd voor het Provinciaal Bestuur van West-Vlaanderen in zijn diverse geledingen :

Projekt varkensmestverwerking in West-Vlaanderen ;

Biologische verwerking van dierlijke mest ;

Studie-ontwerp voor aanvullende waterwinningsmogelijkheden in West-Vlaanderen ;

Nota inzake de regularisering van de kampeerinrichtingen in West-Vlaanderen ;

Waterzuivering in het Ieperse ;

Waterreiniging en waterzuivering te Diksmuide ;

Opmerkingen op het ontwerp Gewestplan Veurne-Westkust ;

Opmerkingen op het ontwerp Gewestplan Oostende-Middenkust ;

Opmerkingen op het ontwerp Gewestplan Brugge-Oostkust ;

Nota betreffende de inplanting van kerncentrales aan de Belgische Kust ;

Impact van de provinciale belasting op de kampeerterrinen ;

' Economie in West-Vlaanderen ' naar aanleiding van de tentoonstelling West-Vlaanderen in de Passage 44 ;

De kwalitatieve eigenschappen van het water in de Gavermeersen.

Voor Westtoerisme werden meerdere nota's voorbereid :

Vakantiespreiding : een nieuw voorstel ;

Toeristische infrastructuur in West-Vlaanderen in het raam van het plan 1976-80 ;

Eerste indrukken van het motiveringsonderzoek bij de Noordfransen ten aanzien van de Belgische Kust ;

Toepassing expansiewetgeving met betrekking tot het hotelwezen ;

Algemene beschouwingen betreffende Round Table - British Travel Market ;

Bezwaren in verband met het niet opnemen van de toeristische recreatieparken in de gewestplannen Brugge-Oostkust en Oostende-Middenkust ;

Nota inzake de kampeerwetgeving ;

Beschouwingen betreffende de toeristische recreatieparken.

Enkele van deze nota's werden via Westtoerisme overgemaakt aan het Kommissariaat-Generaal voor Toerisme.

Ten behoeve van de WITAB werden nota's opgesteld ter voorbereiding van de structuurplannen - Ieper, Poperinge en Veurne.

Voor het stadsbestuur van Oostende werden twee nota's voorbereid, namelijk : (a) De creatie van een fonds voor toeristische promotie te Oostende en (b) Aankoop door de centrale overheid van de gronden van het industriegebied ten noorden van het kanaal Brugge-Oostende. Het WES voerde eveneens een micro-ekonomische rendabiliteitsstudie uit ten aanzien van de verlenging van de startbaan op de luchthaven Oostende-Middelkerke.

Meerdere nota's hadden eveneens betrekking op de uitbouw van de haven van Zeebrugge. Deze nota's waren bestemd voor de centrale overheid, het Provinciaal Bestuur, de stad Brugge en/ of de Maatschappij der Brugge Zeevaartinrichtingen.

Op verzoek van het Ministerie van Volksgezondheid werd een nota verzorgd inzake de potentiële vervuilingsgraad door de vaste bevolking per zuiveringszone in West-Vlaanderen. Voorstellen werden geformuleerd inzake inwoners-equivalent-koëfficiënten.

In het raam van de werkgroep ' Industriële Ekologie ' bereidde de afdeling milieuzorg een nota voor betreffende de kwantitatieve en kwalitatieve eigenschappen van de Leie te Harelbeke.

Ten aanzien van Cobewa vzw werden de praktische gevolgen onderzocht van de vernieuwde Belgische wetgeving inzake waterzuivering in de vleessektor.

subsidiërende bedrijven en gemeenten

SUBSIDIËRENDE BEDRIJVEN 1974

50.000 fr. : Generale Bankmaatschappij nv ; La Brugeoise et Nivelles nv ; Verenigde Energiebedrijven van het Scheldeland 'EBES' nv ; Glaverbel-Mecaniver nv.

50.000 fr. : Bekaert nv, Zwevegem.

15.000 fr. : Bank van Roeselare en West-Vlaanderen nv, Roeselare / Algemeen Belgisch Vakverbond, West-Vlaanderen / Algemeen Christelijk Vakverbond, West-Vlaanderen.

12.000 fr. : Siemens nv, Oostkamp.

10.000 fr. : Union Chimique - Chemische bedrijven nv, Oostende / Manufacture Belge de Lampes et de Matériel Electronique sa, Brussel / Bank van Brussel nv / Kredietbank nv / Dumont-Wyckhuysse nv, Roeselare / Bank van Parijs en van de Nederlanden, Brussel.

7.500 fr. : Westveles nv, Westrozebeke.

5.000 fr. : Clayson nv, Zedelgem / Maatschappij van de Brugse Zeevaartinrichtingen nv, Brugge / Westvlaamse Elektriciteitsmaatschappij, Brugge / Intercom, Roeselare / Verenigde Spinnerijen en Weverijen Cleppe & Claerbout nv, Heule.

4.000 fr. : Ets. Talpe, Kortemark.

3.000 fr. : Koramic, Kortrijk / Aigle Belgica nv, Brugge / Textiel-fabrieken Nuyttens nv, Deerlijk / Westimex nv, Nieuwkerke.

2.500 fr. : Koninklijke Nederlandse Gist- en Spiritusfabriek nv, Brugge / Federale Kas voor het Beroepskrediet nv, Kortrijk / Drukkerij Strobbe pvba, Izegem.

2.200 fr. : Konstruktiewerkhuizen Allaëys pvba, Poperinge.

2.000 fr. : Ets. J. Soubry nv, Roeselare / Grand Bazar nv, Antwerpen / Oliefabrieken Vandemoortele, Izegem / Picanol nv, Ieper / Neirinck-Holvoet nv, Lendeledede / Kinders Debaille, Veevoeders, Lichtervelde / Houtindustrie De Coene en C^o, Kortrijk / LVD Company pvba, Gullegem / C.O.B.A.R. nv, Kortrijk / Voeders Depré nv, Beernem / Hanalta sv, Roeselare / A.J. Florizoone 'Meli', Adinkerke / Zeebrugge Abattoirs Maritimes, Zeebrugge / Bekaert Mattress Ticking nv, Waregem / Blikslagerijen De Clerck nv,

Brugge / Voeders Hanekop nv, Roeselare / Westvlaamse Betonwerkerij, Brugge / U.C.O. nv, Ledeborg / De Zetel pvba, Ardoois / Ets. Vandecapelle Gebroeders nv, Roeselare / Auto-Occidental nv, Brugge / Ostend Stores & Rope Works nv, Oostende / Etabl. Ern. De Witte-Visage sa, Marke / Bus en Car, Brugge (Sint-Michiels) / Algemene Aannemingen S. Persijn pvba, Zwevegem / Inrichtingen H. De Clercq-De Maesschalk nv, Brugge (Sint-Kruis) / Cie Internationale des Wagons Lits et des Grands Express Européens sa, Oostende / nv der Algemene Ondernemingen Pevalco, Ieper / Lefevere F. en Zonen pvba, Kortrijk / Firma Versele-Laga nv, Roeselare / Talonfabriek M. Muylaert pvba, Zwevezele / Novalux pvba, Kortrijk / Fonderies et Ateliers Michel Van de Wiele sa, Marke / Beheyte Frères pvba, Kortrijk / Louage & Wisselincx pvba, Ardoois / Brouwerij Rodenbach, Roeselare / Algemene Bouwondernemingen L. Van Eeghem pvba, Brugge (Sint-Andries) / Kortrijkse Katoenspinnerij nv, Kortrijk / Werkhuizen Aurora pvba, Izegem / nv Kookfabriek van Zeebrugge, Zeebrugge / pvba Declercq-Olivier, Ardoois / Outboard Marine Belgium nv, Brugge / Imenwest, Brugge / Vanden Avenne Gebroeders nv, Ooigem / pvba Delputte Automatic Company, Kortrijk / Lithobeton nv, Snaaskerke / Degryse-Smets nv, Roeselare / First National City Bank nv, Gent / Daikin Europe nv, Oostende.

1.000 fr. : Callens Textielfabriek nv, Kortrijk / Stevens Gebroeders pvba, Ieper / Algemene Ondernemingen Van Coillie pvba, Oostende / Drukkerij Groeninghe, Kortrijk.

SUBSIDIËRENDE GEMEENTEN 1974

Arrondissement Brugge : Aartrijke, Beernem, Blankenberge, Brugge, Jabbeke, Knokke, Loppem, Meetkerke, Oedelem, Oostkamp, Sijsele, Sint-Joris-Ten-Distel, Stalhille, Torhout, Varsenare, Veldegem, Wenduine, Waardamme, Zedelgem, Zerkegem, Zuienkerke.

Arrondissement Diksmuide : Beerst, Driekapellen, Diksmuide, Houthulst, Koekelare, Kortemark, Lo, Merkem, Zarren-Werken.

Arrondissement Ieper : Beselare, Boezinge, Dikkebus, Dranouter, Elverdinge, Geluvelde, Geluwe, Ieper, Kimmel, Loker, Nieuwkerke, Oost-Vleteren, Passendale, Poperinge, Vlamertinge, Watou, Wervik, Westouter, West-Vleteren, Wijtschate, Woesten, Zillebeke, Zonnebeke.

Arrondissement Kortrijk : Aalbeke, Anzegem, Avelgem, Bavikhove, Bellegem, Beveren-Leie, Bissegem, Deerlijk, Desselgem, Gullegem, Harelbeke, Heestert, Helkijn, Heule, Hulste, Ingoogem, Kaster, Kerkhove, Kortrijk, Kuurne, Lauwe, Lendeledede, Marke, Menen, Moen, Moorsele, Otegem, Spiere, Rekkem, Rollegem, Sint-Eloois-Vijve, Vichte, Waregem, Wevelgem, Zwevegem.

Arrondissement Oostende : Bredene, Eernegem, Gistel, Ichtegem, Leffinge, Middelkerke, Oostende, Oudenburg, Snaaskerke, Spermalie, Vlissegem, Westende, Wilskerke.

Arrondissement Roeselare : Ardoois, Dadizele, Gits, Ingelmunster, Izegem, Kachtem, Ledegem, Moorslede, Oekene, Roeselare, Rollegem-Kapelle, Rumbekke, Sint-Eloois-Winkel, Staden, Westrozebeke.

Arrondissement Tielt : Aarsele, Dentergem, Kanegem, Meulebeke, Oeselgem, Ooigem, Oostrozebeke, Pittem, Ruiselede, Schuiferskapelle, Sint-Baafs-Vijve, Tielt, Wielsbeke, Wingene, Zwevezele.

Arrondissement Veurne : Adinkerke, Alveringem, Beauvoorde, De Panne, Houtem, Koksijde, Leisele, Nieuwpoort, Oostduinkerke, Stavele, Veurne.

publikaties wer/wes

REEKS VAN HET WESTVLAAMS EKONOMISCH STUDIEBUREAU

1. G. Declercq & O. Vanneste, De Economische Situatie en Mogelijkheden van het Arrondissement Ieper, 1958, 207 blz. (uitgeput).
2. O. Vanneste & P. Hovart, De Belgische Zeevisserij - een Economische Studie, 1959, 358 blz., 212 fr.
3. O. Vanneste & P. Hovart, La pêche Maritime Belge - Etude Economique, 1959, 358 pp., 212 fr.
4. O. Vanneste, J. Theys & M. Zwaenepoel, Het Arrondissement Brugge - Een Regionaal Economische Studie, 1961, 463 blz. (uitgeput).
5. O. Vanneste, J. Theys & M. Zwaenepoel, Het Arrondissement Oostende - Een Regionaal Economische Studie, 1962, 444 blz., 265 fr.
6. O. Vanneste & J. Theys, Menen - Een Economische Studie van een Grensstad. 1962, 256 blz. (uitgeput).
7. O. Vanneste, J. Theys & M. Zwaenepoel, Het Arrondissement Roeselare - Een Regionaal Economische Studie, 1963, 336 blz. (uitgeput).
8. J. Theys o.l.v. O. Vanneste, Westvlaamse grensarbeiders in Noord-Frankrijk, 1964, 144 blz., 159 fr.
9. J. Theys s.l.d. O. Vanneste, Les Frontaliers de la Flandre Occidentale dans le Nord de la France, 1964, 144 pp., 159 fr.
10. O. Vanneste & J. Theys, Veurne - Een Economische Studie, 1964, 189 blz. (uitgeput).
11. M. Zwaenepoel & N. Vanhove, De landbouw in West-Vlaanderen, 1965, 352 blz. (uitgeput).
12. O. Vanneste, Het groeipoolconcept en de regionaal-economische politiek, 1967, 376 blz., 265 fr.
13. O. Vanneste & J. Theys, Het Arrondissement Tielt - Een Regionaal Economische Studie, 1968, 410 blz., 265 fr.
14. J. Theys, Een analyse van de Westvlaamse grensarbeid in Noord-Frankrijk, 1969, 248 blz., 265 fr.
15. M. Zwaenepoel, Vrije Tijd - Een sociologische analyse van het vrijetijdsgebruik en de vrijetijdsbehoeften van de westvlaamse bevolking, 1969, 332 blz. (uitgeput).
16. N. Vanhove, Het vakantiepatroon en de toeristische bestedingen van de Belgische bevolking, 1969, 264 blz., 265 fr.
17. N. Vanhove, Structure des vacances et dépenses touristiques de la population belge, 1969, 264 pp., 265 fr.
18. J.M.L. Demeyere, Demografische facetstudies, 1969, 144 blz., 159 fr.
19. R. Branson, J. Theys, H. Van Reybrouck, o.l.v. N. Vanhove, Tertiaire sektor en verzorgende centra van West-Vlaanderen, 1971, 356 blz., 318 fr.
20. J. Hemschoote, Luchtverontreiniging in West-Vlaanderen - Bronnen, toestand en bestrijding door de ruimtelijke ordening, 1972, 209 blz., 265 fr.
21. N. Vanhove, Het Belgisch Kusttoerisme - Vandaag en Morgen, 1973, 520 blz., 477 fr.
22. L. Schepens, Van Vlaskutser tot Franschman - Bijdrage tot de geschiedenis van de Westvlaamse plattelandsbevolking in de negentiende eeuw, 1973, 294 blz., 371 fr.
23. De Westvlaamse gemeenten in de Volkstelling 1970 - Statistische tabellen, Volkstelling 1970, 1974, 128 blz., 191 fr.

REEKS FACETTEN VAN WEST-VLAANDEREN

1. R. Simoen en O. Vanneste, De uitbouw van de haven van Zeebrugge : Openbare werken in verleden en toekomst - De haven en de toeristische belangen van de Oostkust, 1972, 48 blz. (uitgeput).
2. C. Vermeersch, Het rekreatief buitenverblijf - Inplantings- en aanlegmogelijkheden, 1973, 100 blz., 106 fr.
3. S. Beernaert, De waterverontreiniging in het IJzerbekken, 1973, 124 blz., 133 fr.
4. Distributiebedrijven en handelscentra in West-Vlaanderen, 1974, 68 blz., 74 fr.
5. S. Beernaert, De waterverontreiniging van de binnenwaters van Midden- en Oostkust, 1974, 105 blz., 133 fr.
6. N. Vanhove, Vakantiespreiding. Een nieuw voorstel voor België, 1975, 56 blz., 85 fr.

REEKS TOERISTISCH ABONNEMENT WES

Rapporten toeristisch-economisch onderzoek 1974

60. Attitude-onderzoek bij de Duitse verblijfstoeristen aan de Belgische Kust, 1972, 190 blz.
61. Attitude-onderzoek bij de Britse verblijftoeristen aan de Belgische Kust, 1972, 162 blz.
62. Bestedingsonderzoek bij de Duitse, Britse en Nederlandse vakantiegangers aan de Belgische Kust, 1972-73, 90 blz.
63. Attitude-onderzoek bij de Nederlandse verblijftoeristen aan de Belgische Kust, 1973, 206 blz.
64. Toeristische index WES - Kust en Achterland 1974, 23 blz.

Rapporten toeristisch-economisch onderzoek 1975

65. Structuur en Ontwikkeling van het Vakantiepatroon van de Belgische Bevolking 1967-72, 210 blz.
66. N. Vanhove, Vakantiespreiding - Een nieuw voorstel voor België, 56 blz.

De rapporten toeristisch-economisch onderzoek zijn te verkrijgen door storting van 1.325 fr. per jaar-abonnement.

UITGAVEN WESTVLAAMSE EKONOMISCHE RAAD

O. Vanneste & G. Declercq, Kust en Hinterland - Proeve van een toeristisch-economische studie, 1955, 226 blz. (uitgeput).

O. Vanneste & G. Declercq, Le Littoral et son Hinterland - Essai d'une étude d'économie touristique, 1955, 266 pp., (uitgeput).

G. Declercq & O. Vanneste, Structurele Werkloosheid in West-Vlaanderen, 1957, 2 delen, 130 blz. + 278 blz. (uitgeput).

West-Vlaanderen's economische groei 1954-64, 1965, 98 foto's, 172 blz. (uitgeput).

Adresboek van de Westvlaamse Industrie, 1971, 275 fr. Jaarverslagen WER-WES.

(Uitgaven vrij van BTW.)

TIJDSCHRIFT 'WEST-VLAANDEREN WERKT'

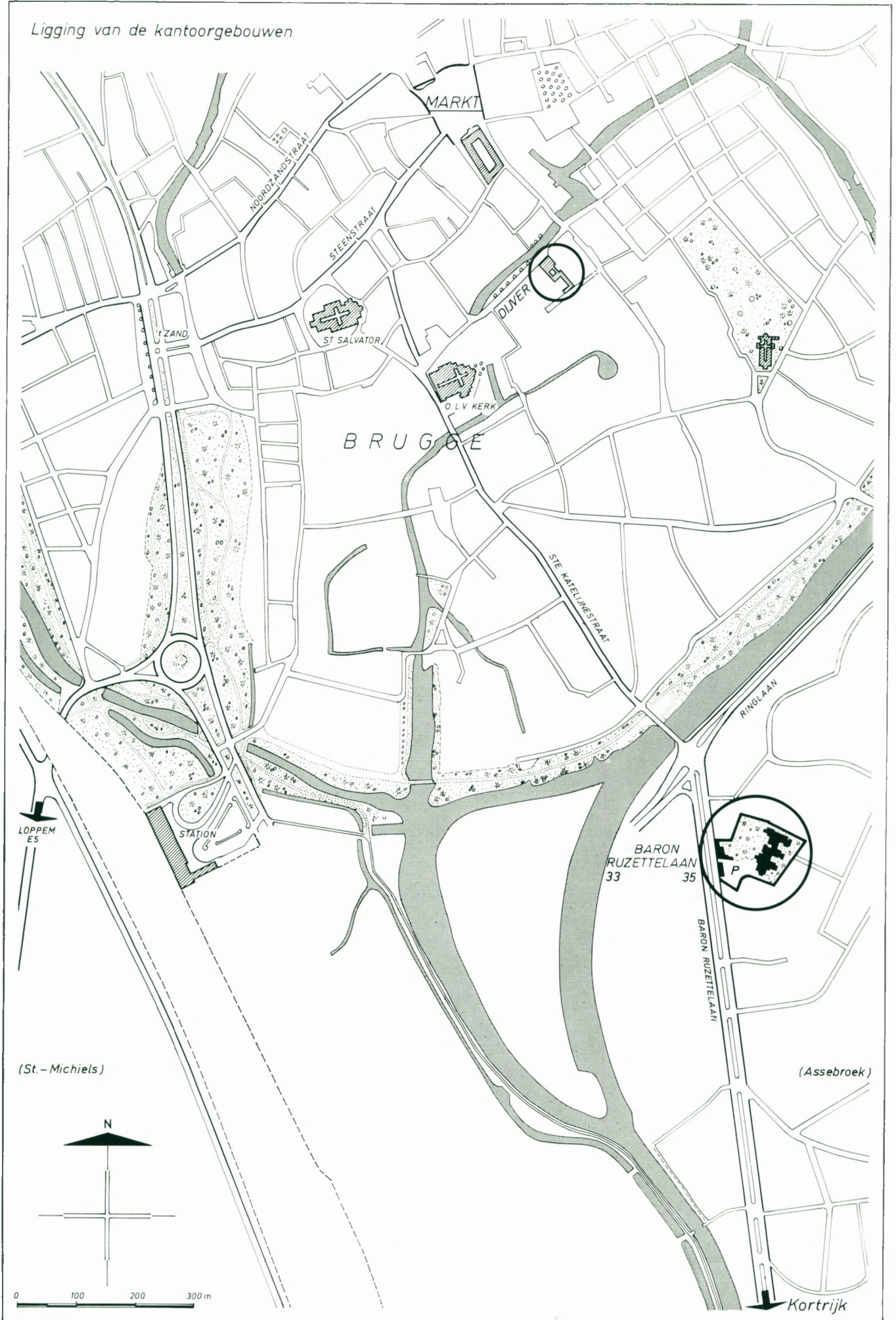
Tweemaandelijke uitgave - verschijnt niet in juli en augustus - abonnement 1975 : 160 fr.

(Uitgave vrij van BTW.)

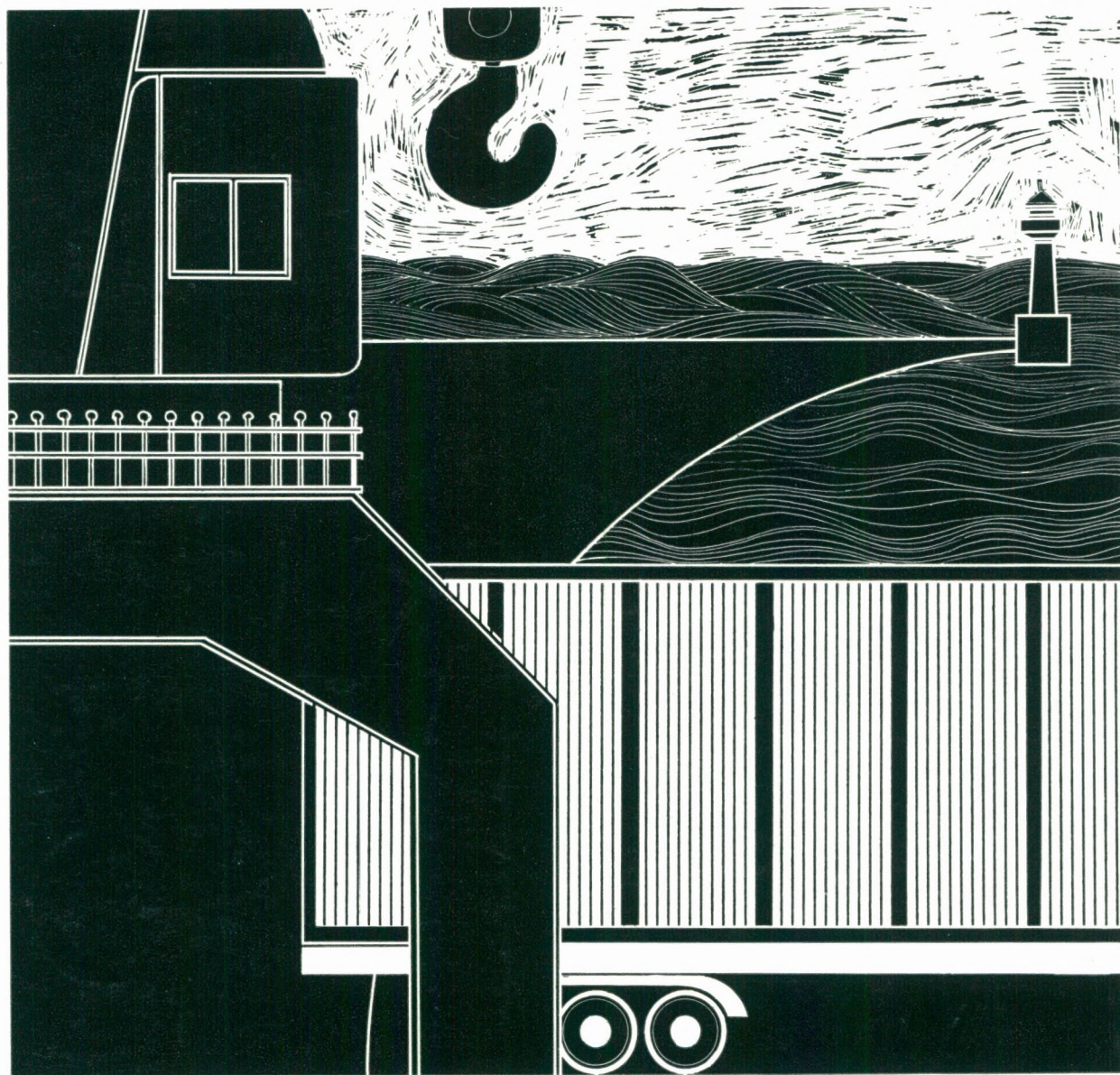
STEUNENDE LEDEN - 1975

Steunende leden (390 fr.) ontvangen het tijdschrift en de andere publikaties van de WER-WES. de reeks 'Toeristisch Abonnement' uitgezonderd.

Ligging van de kantoorgebouwen

ZEEBRUGGE

DE SNELHAVEN OP ENKELE KILOMETER VAN UW BEDRIJF

biedt U een waaier van mogelijkheden voor het geheel of een gedeelte van uw maritieme transporten!

MBZ Maatschappij van de Brugse Zeevaartinrichtingen
Louis Coiseaukaai 2 B-8000 Brugge-Belgium Telefoon (050) 33 30 65

